МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Діагностика фінансового стану АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» та механізми його покращення в умовах нестабільності»

Виконав: студент 2 курсу групи 8.0724-фк-з
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
освітньої програма Фінанси і кредит
П.П. Козирєв

Керівник к.е.н., доцент Щебликіна І.О.
Рецензент д.е.н., професор Зборовська О.М.

Запоріжжя
2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Освітня програма Фінанси і кредит

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____А.В. Череп

«____»_____2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Козирєву Павлу Павловичу

1. Тема роботи: «Діагностика фінансового стану АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» та механізми його покращення в умовах нестабільності»

керівник роботи: Щебликіна Інна Олександрівна, к.е.н., доцент
затверджені наказом ЗНУ від 25 березня 2025 р. № 440-с.

2. Строк подання студентом роботи: 3 листопада 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат», Державної служби статистики України, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити економічну сутність фінансового стану підприємства; дослідити основні завдання оцінки фінансового стану підприємства; дослідити основні методи оцінки фінансового стану підприємства; здійснити організаційну та фінансово-економічну характеристику АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»; визначити шляхи покращення фінансового стану підприємства.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 22 рис., 25 табл. і 23 формули.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Щебликіна І.О., доцент	16.05.2025 р.	16.05.2025 р.
2	Щебликіна І.О., доцент	17.06.2025 р.	17.06.2025 р.
3	Щебликіна І.О., доцент	01.08.2025 р.	01.08.2025 р.

7. Дата видачі завдання: 02 квітня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	02.04.2025 р. – 07.05.2025 р.	виконано
2.	Виконання вступу	08.05.2025 р. – 15.05.2025 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	16.05.2025 р. – 16.06.2025 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	17.06.2025 р. – 31.07.2025 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	01.08.2025 р. – 15.09.2025 р.	виконано
6.	Формулювання висновків	16.09.2025 р. – 30.09.2025 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	01.10.2025 р. – 02.11.2025 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	03.11.2025 р.	виконано

Студент _____ П.П. Козирєв
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ І.О. Щебликіна
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.О. Щебликіна
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 127 с., 22 рис., 25 табл., 70 джерел, 6 додатків

Об’єктом дослідження є процеси діагностики фінансового стану підприємства АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» в умовах нестабільності та механізми його покращення.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад та прикладних проблем, пов’язаних із організацією процесу діагностики фінансового стану підприємства та розробкою механізмів його покращення.

Метою роботи є аналіз теоретико-організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо впровадження механізмів покращення фінансового стану підприємства в умовах нестабільності.

Завдання: 1) визначити сутність фінансового стану підприємства та завдання його оцінки; 2) здійснити аналіз організаційно-економічних показників діяльності підприємства; 3) розробити заходи щодо покращення фінансового стану підприємства.

Методи досліджень: діалектичний метод пізнання, системний, комплексний та структурно-функціональний підхід, кількісний аналіз, факторний аналіз, методи дедукції та індукції, аналізу та синтезу, логічний метод.

Одержані результати та їх новизна: 1) запропоновано заходи щодо зростання доходу від операційної діяльності підприємства; 2) запропоновано впровадження системи фінансового контролінгу; 3) запропоновано заходи щодо удосконалення механізму управління позиковим капіталом підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Пропозиції щодо оптимізації фінансового стану підприємства можуть бути використані в його практичній діяльності.

ФІНАНСОВИЙ СТАН, РИЗИК, ВИТРАТИ, ДОХОДИ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ПРИБУТОК, ЗОБОВ’ЯЗАННЯ, РЕСУРСИ, КАПІТАЛ, АКТИВИ, ПАСИВИ, КОНТРОЛІНГ

SUMMARY

Qualifying work: 127 p., 22 fig., 25 tab., 70 references, 6 annex.

The object of the research is the processes of diagnosing the financial condition of the enterprise JSC «Southern Mining and Processing Plant» in conditions of instability and mechanisms for its improvement.

The subject of the research is a set of theoretical principles and applied problems related to the organization of the process of diagnosing the financial condition of an enterprise and developing mechanisms for its improvement.

The purpose of the work is to analyze theoretical and organizational provisions and develop practical recommendations for implementing mechanisms to improve the financial condition of an enterprise in conditions of instability.

Tasks: 1) determine the essence of the financial condition of the enterprise and the tasks of its assessment; 2) carry out an analysis of the organizational and economic indicators of the enterprise's activities; 3) develop measures to improve the financial condition of the enterprise.

Methods of research: a systematic approach to the study of economic events and processes. During research performance scientific methods of cognition were used: methods of induction and deduction, terminological analysis and comparison, calculation methods, factor analysis, theoretical generalization; cause-effect relationship methods, abstract-logical method and logical method.

The results obtained and their novelty: 1) measures are proposed to increase the income from the operating activities of the enterprise; 2) the implementation of a financial controlling system is proposed; 3) measures are proposed to improve the mechanism for managing the enterprise's borrowed capital.

Practical significance of the results obtained. Proposals for optimizing the financial condition of the enterprise can be used in its practical activities.

The results of the study are aimed at the processes of ensuring the improvement of the financial condition of the enterprise and increasing the efficiency of its activities through practical measures that can be implemented in the practice of

other enterprises. The results of the study can be used by heads of financial departments of enterprises to develop tactical and strategic decisions to optimize the mechanism for improving the financial condition, the enterprise's use of areas for increasing income from operating activities, the implementation of a comprehensive financial controlling system, which should become an important component of the enterprise's overall management system, and the improvement of the enterprise's debt capital management mechanism.

FINANCIAL POSITION, RISK, EXPENSES, INCOME, PROFITABILITY, PROFIT, LIABILITIES, RESOURCES, CAPITAL, ASSETS, LIABILITIES, CONTROLLING

ЗМІСТ

ВСТУП …… 8
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА……..... 12
1.1 Економічна сутність фінансового стану підприємства……. 12
1.2 Оцінка фінансового стану підприємства як умова його ефективного управління …… 21
1.3 Методичні підходи до оцінки фінансового стану підприємства …….. 32
2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ПІВДЕННИЙ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИЙ КОМБІНАТ» ……. 44
2.1 Загальна економічна характеристика діяльності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»……. 44
2.2 Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»……. 57
2.3 Комплексна оцінка фінансового стану АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»……... 71
3 ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ АТ «ПІВДЕННИЙ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИЙ КОМБІНАТ»……. 91
3.1 Напрями зростання доходу АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» від операційної діяльності …… 91
3.2 Впровадження системи фінансового контролю з метою покращення фінансового стану АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»……... 99
3.3 Удосконалення управління позиковим капіталом підприємства……. 105
ВИСНОВКИ…….. 115
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…… 121
ДОДАТКИ……. 128
Декларація академічної доброчесності здобувача…… 140

ВСТУП

Визначення та оцінка фінансово-економічного стану підприємства сьогодні є надзвичайно актуальними для будь-якого суб'єкта господарської діяльності в Україні. У сучасних умовах ринку підприємства набувають все більшої самостійності, одночасно збільшується їх економічна та правова відповідальність, що робить необхідним постійний моніторинг та оцінку їх фінансового стану.

Процеси ринкових трансформацій та економічної інтеграції країни значно підвищили увагу до вивчення теоретичних і практичних аспектів розвитку підприємств, оптимізації їх діяльності та підвищення ефективності функціонування як державного, так і приватного секторів економіки.

Особлива важливість аналізу фінансового стану зумовлена подвійною функцією цього процесу. З одного боку, він є показником результативності діяльності підприємства, відображаючи досягнення та ефективність використання ресурсів. З іншого боку, оцінка фінансового стану дозволяє виявити передумови та потенційні можливості розвитку підприємства, визначити слабкі та сильні сторони його діяльності, а також сформувати стратегії для забезпечення стійкого зростання, фінансової стабільності та конкурентоспроможності на ринку.

Питанням визначення змісту фінансового стану підприємства займалися такі автори, як І.О. Бланк, Л.Д. Буряк, Л.Д. Білик, Ю.С. Цал-Цалко, А.М. Поддєрьогін, О.І. Барановський, О.Д. Василик, Т.М. Ковальчук, Л.А. Лахтіонова, О.О. Терещенко, С.І. Шкарабан, М.І. Яцків, М.Я. Дем'яненко та ін. Питання оцінки фінансового стану підприємств розглядалися у працях зарубіжних науковців і практиків: В.А. Русак, О.М. Волкової, А.І. Гінзбурга, А.І. Ковальова, І.Т. Балабанова, В.Д. Новодворського, В.М. Родіонової, Н.О. Русак, Р.С. Сайфуліна, Г.В. Савицької, А.Д. Шеремета та ін.

Досліджено широке коло питань, пов'язаних з аналізом фінансового стану підприємств, його оцінкою та управлінням. Водночас маємо великі

розбіжності у трактуванні науковцями й практиками поняття «фінансовий стан підприємства», складу показників, що його визначають, та їхніх критеріальних значень. Більшість науковців розглядає фінансовий стан із позицій, представлених у методиці інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій. Тому необхідним є уточнення сутності поняття «фінансовий стан підприємства» як об'єкта фінансового управління ним.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є аналіз теоретико-організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо впровадження механізмів покращення фінансового стану підприємства в умовах нестабільності.

Виходячи з даної мети, були розроблені такі основні задачі дослідження:

– дослідити економічну сутність фінансового стану підприємства;

– дослідити особливості оцінки фінансового стану підприємства як умова його ефективного управління;

– визначити методичні підходи до оцінки фінансового стану підприємства;

– провести комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»;

– здійснити аналіз майна та фінансових ресурсів підприємства;

– оцінити показники ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»;

– здійснити аналіз доходів, витрат, рентабельності підприємства;

– здійснити комплексну оцінку фінансового стану підприємства;

– визначити шляхи покращення фінансового стану підприємства;

– запропонувати напрями зростання доходу від операційної діяльності підприємства;

– запропонувати впровадження системи фінансового контролю з метою покращення фінансового стану підприємства;

– розробити заходи щодо удосконалення управління позиковим капіталом підприємства.

Об’єктом дослідження є процеси діагностики фінансового стану підприємства АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» в умовах нестабільності та механізми його покращення.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад та прикладних проблем, пов’язаних із організацією процесу діагностики фінансового стану підприємства та розробкою механізмів його покращення.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних фахівців в галузі теорії та практики діагностики фінансового стану підприємства. У роботі використані методи: логічного узагальнення – для узагальнення наукового досвіду з досліджуваної проблематики й викладання послідовності положень кваліфікаційної роботи; дедуктивний – для дослідження теоретичних аспектів організації діагностики та управління фінансовим станом підприємства; фінансово-економічного та статистичного аналізу, порівняння, зведення – при оцінюванні фінансового стану підприємства; критичного аналізу та узагальнення теоретичних досліджень – для теоретичного узагальнення одержаних результатів та формулювання висновків.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних видань, дані фінансової звітності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат», результати власних досліджень та проведеного аналізу.

Наукова новизна отриманих результатів визначається наступними основними положеннями:

– запропоновано до впровадження на підприємстві різні напрями зростання доходу віж операційної діяльності, що дасть можливість підвищити рентабельність виробництва;

– розроблено та обгрунтовано заходи щодо впровадження системи фінансового контролінгу на АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»;

– запропоновано механізм удосконалення управління позикоим капіталом підприємства, що є важливою складовою загальної системи управління підприємством, яка здатна підвищити результативність його господарської діяльності.

Значення результатів кваліфікаційної роботи магістра полягає у тому, що

результати дослідження спрямовані на процеси забезпечення покращення фінансового стану підприємства та підвищення ефективності його діяльності за допомогою практичних заходів, які можуть бути впроваджені в практику інших підприємств. Результати дослідження можуть бути використані керівниками фінансових відділів підприємств для розробки тактичних та стратегічних рішень щодо оптимізації механізму покращення фінансового стану, використання підприємством напрямів зростання доходів від операційної діяльності, впровадження комплексної системи фінансового контролінгу, яка має стати важливою складовою загальної системи управління підприємством, удосконалення механізму управління пози ковим капіталом підприємства.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися й обговорювалися на IV Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку соціально-економічних систем у контексті сучасного наукового виміру» (Запоріжжя, 23 жовтня 2025 р.).

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 1 друковану працю – тези за матеріалами наукової конференції.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність фінансового стану підприємства

У сучасних умовах функціонування підприємств фінансовий стан виступає однією з найважливіших характеристик їх господарської діяльності. Саме він визначає конкурентоспроможність, стабільність та здатність підприємства розвиватися. Тому оцінка фінансового стану сьогодні розглядається як необхідна передумова успішної роботи будь-якої компанії, незалежно від її організаційно-правової форми чи сфери діяльності.

Аналіз наявних інформаційних джерел показує, що фінансовий стан формується під впливом результатів виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Ці напрями тісно взаємопов’язані, і зміни в одному з них неминуче відбиваються на загальній фінансовій ситуації підприємства. Особливо позитивно на фінансовій стійкості впливають безперебійне виробництво, випуск та реалізація конкурентоспроможної продукції, здатної задовольнити потреби споживачів.

Надзвичайно важливим чинником є також наявність повної, точної та своєчасної інформації про фінансовий стан підприємства. Саме вона дозволяє менеджменту приймати обґрунтовані фінансові рішення, спрямовані на оптимізацію витрат, збільшення прибутку, підвищення ринкової вартості підприємства та забезпечення його стабільності в довгостроковій перспективі.

Коло користувачів такої інформації є доволі широким. Серед них:

– власники та керівники підприємства;

– потенційні та чинні інвестори;

– банківські установи;

– ділові партнери;

– учасники ринку цінних паперів;

– органи податкової служби;

– страхові компанії;

– інші суб’єкти економічних відносин, зацікавлені у фінансовій надійності підприємства.

Водночас, попри значну увагу з боку науковців і практиків, у сучасній економічній науці відсутнє єдине трактування поняття «фінансовий стан підприємства». Існують різні підходи до визначення його сутності, структури, ключових елементів та різновидів. Частина дослідників проводить розмежування між термінами «економічний стан підприємства», «фінансовий стан підприємства» та «фінансово-економічний стан».

Розмежування цих понять ґрунтується насамперед на їхньому змістовому наповненні:

– економічний стан охоплює всі види діяльності підприємства – виробничу, управлінську, інноваційну, комерційну, соціальну тощо;

– фінансовий стан пов’язаний переважно зі змінами в структурі та обсягах капіталу, ліквідністю, платоспроможністю, фінансовою стійкістю та результативністю фінансової діяльності;

– фінансово-економічний стан розглядається як інтегрована характеристика, що поєднує обидві сфери.

Попри значну кількість досліджень, визначення цього поняття й досі не є однозначним, що підтверджує актуальність подальших наукових пошуків у сфері оцінювання фінансового стану підприємств.Розглянемо найбільш розповсюджені визначення поняття «фінансовий стан підприємства» [1].

Щодо визначень поняття «фінансового стану» науковцями, то більшість із них повторюють трактування за Методикою інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій. Вони визначають це поняття як «комплексне, що характеризується системою показників, які відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів підприємства, або як економічну категорію зі своєю специфікою».

Проте обґрунтованішими визначенням порівняно з цим є трактування тих авторів, що підкреслюють відображення у понятті «фінансовий стан» якісної сторони виробничої і фінансової діяльності, хоча й з деякими відмінностями. До таких можна віднести тлумачення О.В. Крухмальова [2], М.Я. Дем'яненка [3], Ю.С. Цал-Цалко [4], М.Ф. Коробова [5]та ін.

Одне із найповніших визначень поняття фінансового стану підприємства наведено у фінансовому словнику-довіднику за редакцією М.Я. Дем'яненка, де серед його характеристик на перший план виходить якісна сторона діяльності підприємства: «Фінансовий стан – це комплексне поняття, що відображає якісну сторону його виробничої та фінансової діяльності та є результатом реалізації усіх елементів зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства. Він характеризується системою показників, які відображають стан капіталу в процесі його кругообігу, здатність розраховуватися за своїми зобов'язаннями і забезпечувати ефективне фінансування своєї виробничої діяльності на певний момент часу» [3].

У Ю.С. Цал-Цалко у визначенні поняття «фінансового стану підприємства» на першому місці також стоїть комплексність цього поняття, але основну увагу звернено не тільки на забезпеченість необхідними фінансовими ресурсами, що є важливим, а й на доцільність та ефективність їх розміщення і використання, платоспроможність підприємства та фінансову стійкість [4].

Повнішим та ширшим є визначення сутності цього поняття у М.Я. Коробова. Він стверджує, що «фінансовий стан підприємства – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика якості його діяльності. Фінансовий стан підприємства можна визначити як міру забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями» [5].

Окремо можна виділити визначення Г.В. Савицької, тому що автор уперше визначає фінансовий стан як «економічну категорію, а не комплексне

поняття, і підкреслює, що ця категорія відображає стан капіталу у процесі його кругообігу та спроможність підприємства до саморозвитку саме на фіксований момент часу, тобто сьогодні і тільки, тому що завтра ситуація уже може бути іншою» [6].

Це трактування практично повторюється, лише без наголошення на відображенні фінансового стану підприємства саме на фіксований момент часу, авторами підручника «Курс економічного аналізу» за редакцією І.Ф. Прокопенка, де «фінансовий стан підприємства визначено як економічну категорію, що відображає стан капіталу у процесі його кругообігу і здатність суб'єкта господарювання до розширення своєї діяльності» [7].

Розглядаючи наведене визначення фінансового стану як таке, що адекватно та повно відображає його основну сутність, доцільно зазначити, що воно потребує певного уточнення та доповнення. Зокрема, важливо підкреслити, що фінансовий стан підприємства формується під впливом сукупності виробничо-господарських факторів. Це пояснюється тим, що характер і зміст фінансових відносин підприємства з іншими учасниками економічного процесу безпосередньо залежать від результатів його господарських операцій та загального рівня організації виробничо-господарської діяльності.

Іншими словами, фінансовий стан відображає підсумок роботи підприємства в усіх складових його операційної діяльності — від ефективності виробництва та якості управлінських рішень до рівня ресурсного забезпечення та організації збуту. Будь-які зміни в цих сферах неминуче проявляються у фінансових результатах, структурі активів і пасивів, рівні прибутковості, ліквідності чи платоспроможності.

Слід також наголосити на існуванні зворотного впливу: раціональна, продумана й ефективна організація фінансової діяльності виступає ключовим чинником забезпечення успішного функціонування підприємства. Грамотне управління фінансами сприяє стабільному розвитку виробництва, зниженню

витрат, оптимізації оборотних коштів, створенню передумов для модернізації та інноваційного розвитку.

Таким чином, виробничо-господарські та фінансові фактори утворюють взаємопов'язану систему, де фінансовий стан є одночасно і результатом, і передумовою ефективної діяльності підприємства. Це підкреслює необхідність комплексного підходу до дослідження фінансового стану, враховуючи вплив усіх ключових аспектів функціонування підприємства. Саме тому схиляємося до визначення Павловської О.В.: «фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [8].

Наприклад, М.А. Болюх наводить таке визначення: «Фінансовий стан підприємства – це результат фінансової діяльності. Він характеризується розмірами коштів підприємств, їх розміщенням та джерелами надходження» [9]. З цього визначення незрозуміло, чому фінансовий стан підприємства є результатом лише його фінансової діяльності, чому він не є результатом також операційної та інвестиційної, і зовсім упускаються якісні характеристики такого поняття.

Не уточнюють це поняття й автори О.П. Крайник, З.В. Клепкова. Ними представлено таке визначення: «Фінансовий стан підприємства є комплексним поняттям і характеризується системою показників, які відображають наявність та розміщення коштів, реальні та потенційні фінансові можливості підприємства» [10].

Крім того, слід звернути увагу на особливо цікаву думку окремих авторів стосовно розмежування понять «фінансовий стан», «фінансове становище» та «фінансова позиція». Так, І.О. Бланк розрізняє поняття «фінансова позиція» та «фінансовий стан», розуміючи фінансову позицію як стан обсягу та структури активів, капіталу, а також основних фінансових результатів діяльності

підприємства на певну дату. Фінансова позиція, на його думку, є «предметом аналізу та оцінки з метою виявлення реального фінансового стану підприємства, а фінансовий стан – це рівень збалансованості окремих структурних елементів активів і капіталу підприємства, а також рівень ефективності їх використання» [11].

Л.В. Чупіс зі співавторами наголошують на різниці понять «фінансовий стан» та «фінансове становище», зазначаючи, що «фінансове становище – це забезпеченість підприємства власними й позиковими коштами, можливість і ефективність їх використання у своєму обороті за сформованих економічних умов» [12], наголошуючи на тому, що фінансове становище є рівнем фінансового стану, зафіксованим на певний момент часу. Таким чином, «фінансовий стан» є характеристикою діяльності підприємства у визначеному періоді за сформованих економічних умов.

Провівши аналіз сутності поняття «фінансовий стан підприємства» та розглянувши різноманітні наукові підходи до його трактування, можна сформулювати низку концептуальних положень, які розкривають ключові характеристики цього поняття [1].

По-перше, фінансовий стан варто розглядати як результат фінансово-господарської діяльності підприємства. Він відображає підсумок того, наскільки ефективно функціонують усі складові бізнес-процесів: виробництво, збут, інвестиційна діяльність, управління ресурсами тощо.

По-друге, фінансовий стан має двоїстий характер, адже може оцінюватися як у статиці – тобто на конкретний момент часу, – так і в динаміці, що дає можливість простежити зміни та тенденції розвитку підприємства у певному періоді.

По-третє, фінансовий стан – це об’єкт оцінювання, який визначається на основі системи кількісних та якісних показників. Сукупність цих показників дозволяє робити висновки щодо рівня розвитку підприємства, його стабільності, результативності та перспектив подальшої діяльності.

По-четверте, фінансовий стан характеризує міру забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами та ефективність їх розміщення. Йдеться про здатність підприємства залучати, накопичувати та раціонально використовувати фінансові ресурси для виконання своїх поточних і стратегічних завдань.

По-п’яте, фінансовий стан може виступати окремим об’єктом управління, оскільки потребує систематичного контролю, аналізу та регулювання з боку менеджменту.

Запропоноване трактування має низку підстав, які підтверджують його логічність і практичну значущість.

По-перше, будь-яке підприємство функціонує у складному ринковому середовищі, яке складається з безлічі елементів: постачальників ресурсів, споживачів продукції та послуг, конкурентів, банківських установ, державних і міжнародних організацій, а також фізичних осіб як потенційних покупців чи замовників. Тому фінансовий стан є результатом взаємодії підприємства з усіма складовими його фінансово-економічного середовища. Від ефективності цих взаємозв’язків залежить стабільність і життєздатність підприємства.

По-друге, будь-який рух матеріальних цінностей і трудових ресурсів супроводжується рухом фінансових потоків. Джерела формування капіталу, структура наявних ресурсів та ефективність їх використання визначають рівень конкурентоспроможності підприємства в умовах постійної зміни ринкових вимог. Фінансово стійкі підприємства здатні не лише забезпечувати безперервність господарських процесів, а й формувати фонди для інвестицій, модернізації та розширеного відтворення. Саме тому фінансовий стан доцільно оцінювати за системою взаємопов’язаних показників, згрупованих відповідно до їхнього економічного змісту.

По-третє, ринкове середовище є динамічним: змінюються валютні курси, ціни, ставки мит, податкова політика, умови ведення бізнесу. Паралельно змінюються й інші суб’єкти економіки, що взаємодіють із підприємством. Це означає, що фінансовий стан формується під впливом цілого комплексу

зовнішніх і внутрішніх фінансово-економічних факторів, які постійно зазнають трансформацій.

Визначивши сутність поняття фінансового стану підприємства, доцільно перейти до аналізу факторів, які формують і змінюють цей стан. Адже саме вони визначають, у якому напрямі розвивається підприємство, наскільки стійким є його фінансове становище та які ризики можуть виникнути у процесі функціонування.

Передусім, варто зауважити, що під факторами слід розуміти умови та обставини, у яких здійснюються господарські процеси, а також причини, що впливають на перебіг цих процесів. Сукупність факторів, які формують фінансовий стан підприємства, є досить різноманітною, тому для зручності їх аналізу та подальшої оцінки їх поділяють на певні класифікаційні групи.

Згідно з науковими підходами [13], усі фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства, можна класифікувати за такими основними ознаками:

– за місцем виникнення – зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні);

– за структурою – прості, складні;

– за часом впливання – постійні та змінні;

– за ступенем кількісного вимірювання – якісні (піддаються вимірюванню), кількісні (не піддаються вимірюванню).

Особливу роль у формуванні фінансового стану відіграють внутрішні фактори, адже саме вони безпосередньо визначають дохід, прибуток, структуру капіталу та активів. Ці показники, у свою чергу, є основою оцінки фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності та ефективності використання ресурсів. Саме вони найбільш чітко відображають реальний стан підприємства та його здатність виконувати фінансові зобов’язання.

Зовнішні фактори також впливають на фінансовий стан, однак їхня дія має непрямий характер. Це пояснюється тим, що неможливо точно кількісно оцінити внесок окремого зовнішнього фактора у зміну фінансових результатів підприємства. Проте екзогенні чинники формують умови, у яких працює

підприємство, і саме через вплив на внутрішнє середовище вони опосередковано змінюють ключові фінансові показники. Тобто, зовнішні фактори через систему внутрішніх реакцій підприємства зрештою проявляються у показниках його фінансового стану.

Фінансовий стан підприємства є ключовою характеристикою, що відображає його здатність ефективно функціонувати, своєчасно виконувати фінансові зобов'язання та забезпечувати стабільність розвитку. У залежності від рівня сформованості та збалансованості фінансових ресурсів він може набувати трьох основних станів: стійкого, нестійкого (передкризового) та кризового. Стійкий фінансовий стан передбачає можливість підприємства підтримувати рівновагу між активами і пасивами, зберігати платоспроможність, забезпечувати належний рівень ліквідності й інвестиційної привабливості навіть за умов впливу зовнішніх та внутрішніх змін. Якщо ж підприємство не може збалансувати свої фінансові потоки, вчасно розраховуватися за зобов'язаннями або втрачає спроможність до відтворення, це свідчить про перехід до нестійкого чи навіть кризового фінансового стану [14].

Сучасні підприємства використовують різноманітні джерела фінансування. Формуючи їх структуру та обсяги, суб'єкт господарювання одночасно отримує певні можливості для розвитку, але й бере на себе відповідні зобов'язання [15]. Підприємства, що здатні забезпечувати свій розвиток переважно за рахунок власних фінансових ресурсів, вважаються більш стабільними та незалежними, оскільки їхня діяльність менше залежить від коливань фінансових ринків та доступності кредитів. Така здатність характеризує найвищий рівень фінансової стійкості. Для досягнення подібного рівня підприємство повинно формувати гнучку й раціональну структуру капіталу, забезпечувати сталі прибутки та підтримувати можливість залучення позикових коштів, зберігаючи кредитоспроможність [16].

Одним із центральних критеріїв, на які орієнтуються власники та управлінський персонал під час прийняття рішень щодо оптимального співвідношення власних і позикових джерел фінансування, є показники

фінансової стійкості. Вони дозволяють визначити, наскільки підприємство залежить від зовнішніх джерел фінансування, чи достатньо воно забезпечене власним капіталом та чи може покривати основні виробничі потреби без надмірного ризику [17].

1.2 Оцінка фінансового стану підприємства як умова його ефективного управління

Фінансовий стан підприємства є результатом комплексного впливу виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Оскільки ці складові формують основні напрями функціонування підприємства, вони безпосередньо визначають рівень його фінансової стабільності, платоспроможності та конкурентоспроможності. У першу чергу, на фінансовий стан позитивно впливають стабільність виробничого процесу, безперебійний випуск продукції, її висока якість та здатність підприємства ефективно реалізовувати вироблені товари, роботи чи послуги. Чим більші обсяги виробництва та реалізації й чим нижчою є собівартість продукції, тим вищий рівень прибутковості може забезпечити підприємство, а отже, тим міцнішим буде його фінансовий стан.

Водночас порушення ритмічності виробництва, зниження якості продукції, труднощі з її збутом, зменшення обсягів виручки неминуче ведуть до погіршення фінансових показників. Недостатнє надходження коштів на рахунки підприємства спричиняє зниження його платоспроможності та ускладнює виконання поточних зобов’язань. Крім того, існує зворотний вплив: брак фінансових ресурсів може призвести до перебоїв у забезпеченні підприємства сировиною, матеріалами, комплектуючими, що негативно позначиться на ритмічності виробничого процесу, створюючи додаткові кризові явища.

Фінансова діяльність підприємства повинна бути орієнтована на забезпечення стабільного й достатнього надходження фінансових ресурсів, їх ефективне використання та оптимізацію структури капіталу. Це передбачає дотримання платіжної та кредитної дисципліни, раціональне співвідношення між власними й залученими ресурсами, підтримання необхідного рівня ліквідності, фінансової стійкості та незалежності підприємства. Саме такі умови дають змогу забезпечувати безперервність діяльності й створюють фундамент для майбутнього розвитку.

У зв'язку з цим зростає значення систематичної та всебічної оцінки фінансового стану підприємства. Вона дозволяє своєчасно виявляти негативні тенденції, аналізувати причини відхилень, розробляти обґрунтовані управлінські рішення та вживати заходів щодо попередження фінансової нестабільності. Фінансовий стан поєднує в собі комплекс характеристик, які визначають рівень забезпеченості підприємства ресурсами, ефективність їх використання та результати господарської діяльності. Тому він є однією з основоположних характеристик діяльності будь-якого суб'єкта господарювання.

У системі антикризового управління оцінка фінансового стану відіграє ключову роль. Її загальною метою є визначення можливостей підприємства щодо швидкого відновлення платоспроможності, підвищення рівня фінансової стійкості, забезпечення здатності продовжувати господарську діяльність у складних умовах, а також формування передумов для подальшого розвитку. Результати такої оцінки слугують основою для розробки комплексу антикризових заходів, спрямованих на стабілізацію діяльності, відновлення прибутковості, зростання виробничого потенціалу та прийняття стратегічно важливих рішень [18].

Метою оцінки фінансового стану підприємства є всебічний аналіз його фінансової спроможності, виявлення сильних і слабких сторін та визначення рівня економічної безпеки. Така оцінка дає змогу не лише встановити фактичний стан платоспроможності та фінансової стійкості підприємства, а й

розробити комплекс ефективних заходів для їх оперативного відновлення у разі погіршення. Вона також спрямована на визначення здатності підприємства продовжувати свою господарську діяльність у довгостроковій перспективі, оцінку його потенціалу для подальшого розвитку, забезпечення стабільної прибутковості та нарощування виробничих можливостей. На основі результатів такої оцінки приймаються стратегічні та тактичні управлінські рішення, що мають забезпечити підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства [19].

Фінансовий стан підприємства формується під впливом низки ключових елементів, серед яких:

1. Прибутковість діяльності підприємства. Рівень отриманого прибутку визначає можливості підприємства щодо самофінансування, інвестування у розвиток, розширення виробництва та підвищення конкурентоспроможності. Чим вища прибутковість, тим стійкіше фінансове становище суб’єкта господарювання.

2. Оптимальність розподілу прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства після сплати податків та обов’язкових платежів. Раціональне спрямування чистого прибутку на розвиток виробництва, модернізацію основних засобів, соціальні програми, накопичення резервів або інвестиційні проєкти значною мірою визначає фінансові перспективи підприємства.

3. Наявність власних фінансових ресурсів для організації виробничого процесу та реалізації продукції. Достатній обсяг власних коштів дозволяє підприємству забезпечувати стабільний виробничий процес, покривати первинні потреби, своєчасно фінансувати операційну діяльність та уникати надмірної залежності від зовнішніх джерел фінансування.

4. Раціональне розміщення основних і оборотних фондів. Ефективна структура активів, їх відповідність потребам виробництва та оптимальне співвідношення між основними й оборотними засобами забезпечують

стабільність діяльності підприємства, підвищують продуктивність та сприяють зростанню прибутку.

5. Платоспроможність та ліквідність підприємства. Своєчасне виконання фінансових зобов'язань, здатність швидко перетворювати активи на грошові кошти, наявність достатнього рівня оборотного капіталу та оптимальна структура короткострокових і довгострокових зобов'язань є фундаментом фінансової стійкості та надійності підприємства.

На рис. 1.1 наведені основні завдання оцінки фінансового стану підприємства.

Рисунок 1.1 – Основні завдання оцінки фінансового стану підприємства [20]

Важливість фінансового аналізу зумовлена його ключовою роллю у формуванні ефективної фінансової політики підприємства. Саме він виступає базою для виявлення недоліків у діяльності підприємства, визначення причин фінансових проблем та ухвалення управлінських рішень, спрямованих на зміцнення економічної стабільності та підвищення результативності

господарювання. Завдяки фінансовому аналізу підприємство отримує можливість своєчасно реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі, вживаючи заходів для забезпечення сталого розвитку.

Проведення фінансового аналізу дозволяє виконати низку важливих функцій, серед яких:

– оцінка ефективності діяльності підприємства та виявлення основних факторів, що вплинули на формування поточного фінансового стану, а також причин, які зумовили наявні результати;

– визначення тенденцій розвитку підприємства на основі аналізу динаміки ключових фінансових показників, що дає змогу спрогнозувати подальші перспективи діяльності;

– розроблення можливих сценаріїв економічного розвитку, включаючи накопичення, узагальнення, трансформацію та ефективне використання інформаційної бази фінансових даних;

– оцінка кредитоспроможності підприємства, що є важливим для залучення позикових ресурсів і визначення здатності підприємства виконувати свої боргові зобов’язання вчасно та в повному обсязі;

– підвищення якості фінансового планування, прогнозування та бюджетування, що включає визначення потреби в фінансових ресурсах і раціональне їх розміщення;

– забезпечення ефективного управління грошовими потоками, що сприяє підтриманню ліквідності та фінансової стійкості підприємства;

– формування рейтингових систем оцінювання фінансового стану, що дозволяє порівнювати результати діяльності підприємства з конкурентами та визначати його позиції на ринку;

– своєчасне впровадження заходів щодо зміцнення платоспроможності, фінансової стійкості та підвищення прибутковості, що є критично важливим в умовах економічної нестабільності;

– виявлення внутрішніх резервів покращення фінансового стану, зокрема оптимізації витрат, підвищення рентабельності та ефективності використання ресурсів;

– обґрунтування політики розподілу прибутку, що дозволяє визначити оптимальні пропорції між фінансуванням розвитку виробництва, формуванням резервів та задоволенням інтересів власників;

– оцінка рівня підприємницького ризику, пов’язаного зі здатністю підприємства погашати свої зобов’язання, нарощувати чисті активи, залучати інвестиції та ухвалювати ефективні управлінські рішення [21].

Під час оцінювання фінансового стану підприємства особливе значення надають аналізу внутрішніх чинників, передусім тих, що пов’язані з наявністю та ефективністю використання економічних ресурсів. Саме внутрішні показники — структура активів, рівень прибутковості, раціональність розподілу ресурсів, стан розрахункової дисципліни — формують базову характеристику фінансової стабільності підприємства. Однак у сучасних умовах розвитку економіки вплив зовнішнього середовища набуває не меншої, а інколи й визначальної ролі. Зовнішні чинники, такі як макроекономічна ситуація, рівень конкуренції, доступність кредитних ресурсів, державне регулювання, коливання валютних курсів та споживчий попит, істотно визначають місце підприємства серед інших суб’єктів господарювання та впливають на його фінансово-економічну позицію.

З одного боку, систематичне дослідження фінансового стану дозволяє власникам та керівникам підприємства оцінювати ефективність використання фінансових ресурсів, виявляти недоліки в організації фінансово-господарської діяльності та прогнозувати майбутні фінансові результати. Такий аналіз слугує інструментом, що дозволяє своєчасно визначити слабкі місця, ухвалити обґрунтовані управлінські рішення та сформувати реалістичну стратегію розвитку.

З іншого боку, фінансова стійкість підприємства є важливим чинником його конкурентоспроможності. Підприємства з надійним фінансовим фундаментом мають значні переваги порівняно з менш стабільними структурами: вони легше залучають інвестиції, отримують доступ до кредитних ресурсів на вигідніших умовах, мають ширші можливості у виборі постачальників і споживачів. Крім того, такі підприємства більш упевнено почуваються в умовах нестабільності, оскільки менш залежні від різких змін ринкової кон'юнктури та можуть швидше адаптуватися до нових економічних реалій [22].

Аналіз фінансового стану є одним із ключових етапів планування і прогнозування діяльності підприємства. Він забезпечує інформаційну основу для розробки стратегічних та оперативних рішень. Перш ніж проводити таку оцінку, важливо чітко окреслити її мету та завдання: визначити, які саме аспекти діяльності необхідно дослідити, яких результатів очікує керівництво та які управлінські дії планується вжити за підсумками аналізу [23].

Регулярний фінансовий аналіз має значну практичну цінність. Його постійне здійснення дає змогу оперативно виявляти недоліки у фінансово-господарській діяльності, коригувати поточні плани та запобігати негативним наслідкам. Завдяки цьому підприємство отримує можливість завчасно реагувати на потенційні ризики, уникати фінансових втрат та зміцнювати власну економічну стабільність.

Серед ключових завдань оцінювання фінансового стану підприємства можна виділити кілька основних напрямів.

По-перше, це проведення загальної діагностики фінансового стану, яка включає оцінку фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності, рівня рентабельності та конкурентоспроможності підприємства. Такий аналіз дає змогу комплексно охарактеризувати поточне становище компанії, визначити її сильні та слабкі сторони.

По-друге, важливо детально дослідити зміни у структурі капіталу. Це передбачає аналіз основних факторів, які вплинули на трансформацію

фінансового стану, а також виявлення причин позитивних або негативних тенденцій у діяльності підприємства.

По-третє, одним зі стратегічних завдань фінансового аналізу є прогнозування розвитку підприємства. На основі наявних показників і тенденцій формується бачення майбутнього економічного стану, що дає змогу підготуватися до можливих ризиків і своєчасно ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення [24].

Зміст та акценти фінансового аналізу відрізняються залежно від того, хто саме його проводить. Так, зовнішній аналіз здійснюється партнерами підприємства, інвесторами, кредиторами, контролюючими чи регуляторними органами. Його основу становлять дані публічної фінансової звітності, що зумовлює формалізований і менш детальний характер дослідження. Зовнішній аналіз, як правило, охоплює оцінку абсолютних показників прибутку, розрахунок рентабельності, дослідження ліквідності та платоспроможності, аналіз фінансової стійкості та стабільності підприємства, а також оцінку ефективності використання залученого капіталу. Окремим напрямом є економічна діагностика загального фінансового стану суб’єкта господарювання.

На відміну від зовнішнього, внутрішній аналіз є значно глибшим та деталізованішим, оскільки ґрунтується не лише на даних фінансової звітності, а й на широкій оперативній інформаційній базі. Його здійснюють аналітики підприємства з метою управління фінансовими ресурсами та покращення діяльності. Основними його складовими є аналіз структури та ефективності використання майна і капіталу, оцінка фінансової стійкості, ділової активності, кредитоспроможності, ліквідності та платоспроможності підприємства. Також проводиться аналіз власних фінансових ресурсів та їх раціонального розміщення [25].

Незважаючи на важливість фінансової оцінки, єдиної універсальної, стандартизованої методики, яка б повністю регламентувала порядок комплексного або тематичного аналізу, у сучасній науковій та практичній

літературі не існує. Однак більшість дослідників виокремлюють три найбільш поширені підходи: метод комплексної оцінки, який передбачає всебічний розгляд системи показників;

– коефіцієнтний метод, заснований на розрахунку та порівнянні фінансових коефіцієнтів;

– інтегральний метод, що дає змогу узагальнити результати аналізу в одному підсумковому індикаторі.

На рис. 1.2 подано основні недоліки та переваги методів оцінки фінансового стану підприємства.

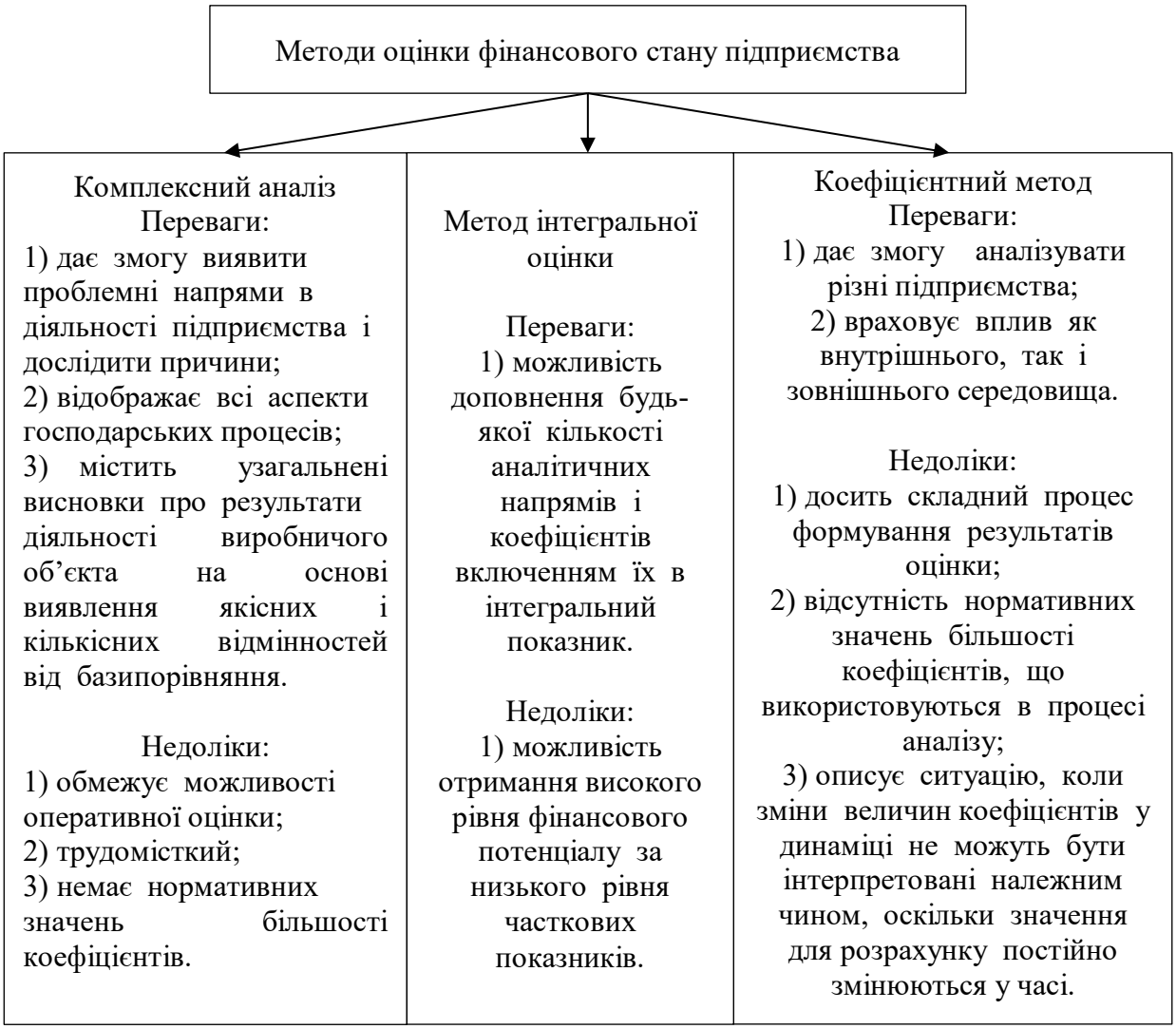

Рисунок 1.2 – Недоліки та переваги основних методів оцінки фінансового стану підприємства [26]

Метод комплексної оцінки дозволяє зробити загальні висновки щодо ефективності діяльності підприємства. Його суть полягає у зведенні різноманітних кількісних та якісних показників до одного інтегрального параметра, що відображає ключові аспекти функціонування підприємства. Такі показники охоплюють усі важливі сфери діяльності – виробничу, фінансову, комерційну та управлінську. Використання комплексного підходу дає змогу визначити місце підприємства в економічному середовищі, оцінити його рівень конкурентоспроможності та виявити напрямки для покращення результатів господарювання.

Коефіцієнтний метод базується на розрахунку різних фінансових коефіцієнтів, які відображають конкретні аспекти діяльності підприємства. Цей підхід дозволяє оцінити вплив як внутрішніх, так і зовнішніх чинників на фінансовий стан. За допомогою коефіцієнтного аналізу можна детально дослідити ліквідність, платоспроможність, рентабельність, фінансову стійкість та інші ключові характеристики підприємства.

Інтегральний метод надає змогу спостерігати за динамікою одного узагальненого показника, що істотно спрощує аналіз та порівняння. В основі цього методу лежить зведення різних показників діяльності підприємства – таких як платоспроможність, фінансова стійкість, незалежність від зовнішніх джерел фінансування – в один інтегральний індикатор. Це дозволяє оперативно оцінювати зміни фінансового стану та прогнозувати його тенденції.

Порівняльна характеристика цих методів свідчить про наявність у кожного підходу як переваг, так і обмежень. З урахуванням цього, для досягнення більш комплексного та точного аналізу фінансового стану підприємства доцільно поєднувати різні методики. Такий підхід дозволяє керівництву отримати більш детальну та надійну інформацію про стан капіталу, ефективність використання ресурсів та рівень фінансової стабільності підприємства [27].

На сучасному етапі для оцінки фінансового стану підприємства широко застосовують різноманітні аналітичні прийоми, зокрема горизонтальний та

вертикальний аналіз, факторний та порівняльний аналіз, а також коефіцієнтний аналіз. Такі методи здійснюються на основі абсолютних і відносних показників, що дозволяє комплексно оцінити результати господарської діяльності та сформувати обґрунтовані управлінські рішення (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Характеристика основних прийомів оцінки фінансового стану підприємства [26]

Прийоми	Характеристика
Горизонтальний (часовий)	Порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом
Вертикальний (структурний)	Визначення структури фінансових показників з оцінкою впливу різних чинників на кінцевий результат
Трендовий	Порівняння кожної позиції звітності з низкою попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (за допомогою тренду здійснюється екстраполяція найважливіших фінансових показників на перспективний період, тобто перспективний прогнозний аналіз фінансового стану)
Відносних показників (коефіцієнтів)	Порівняння кожної позиції звітності з низкою попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (за допомогою тренду здійснюється екстраполяція найважливіших фінансових показників на перспективний період, тобто перспективний прогнозний аналіз фінансового стану)
Факторний аналіз	Визначення впливу окремих чинників (причин) на результативний показник детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження

Під час оцінки фінансового стану підприємство може застосовувати різноманітні методи та аналітичні прийоми. Вибір конкретної методології, тобто видів аналізу, прийомів і моделей оцінки, визначається обраною стратегією розвитку підприємства та цілями його діяльності. Це пояснюється тим, що різні напрями розвитку потребують різних підходів до оцінки фінансового стану та прийняття управлінських рішень.

Для забезпечення комплексного і системного підходу до оцінки доцільно сформувати чіткий алгоритм застосування методичних підходів. Такий алгоритм дає змогу, по-перше, об’єктивно оцінити фінансовий стан

підприємства у всіх ключових сферах його діяльності – від виробничої та комерційної до фінансової. По-друге, він забезпечує підґрунтя для ухвалення ефективних управлінських рішень, спрямованих на усунення проблемних зон та підвищення ефективності господарювання.

Впровадження системного алгоритму оцінки фінансового стану сприяє максимізації ринкової вартості капіталу підприємства, підвищенню його фінансової стійкості та конкурентоспроможності на ринку. Таким чином, комплексний підхід до оцінки фінансового стану стає не лише інструментом контролю та аналізу, а й важливим засобом стратегічного управління підприємством [28].

1.3 Методичні підходи до оцінки фінансового стану підприємства

Відомо, що у міжнародній практиці для оцінки фінансового стану підприємства широко застосовуються різноманітні математичні моделі. Вони дозволяють формувати узагальнений показник фінансового стану підприємства – так звану інтегральну оцінку. Серед найпоширеніших моделей, що використовуються для цієї мети, слід відзначити моделі Е. Альтмана, У. Бівера, К. Беєрмана, Спрінгейта, Таффлера, Ліса, а також R-модель та універсальну дискримінантну модель.

Завдяки таким моделям можна комплексно оцінити фінансову стійкість підприємства, його платоспроможність, ризики неплатоспроможності та ймовірність банкрутства. Для досягнення більш точної і достовірної оцінки фінансового стану підприємства також застосовують інші методичні підходи, які враховують специфіку діяльності підприємства, його розмір, галузеву приналежність та умови зовнішнього середовища. Це дозволяє сформувати більш повну картину фінансового стану та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Систематизація існуючих методичних підходів оцінки фінансового стану підприємства наведена на рис. 1.3. [29].

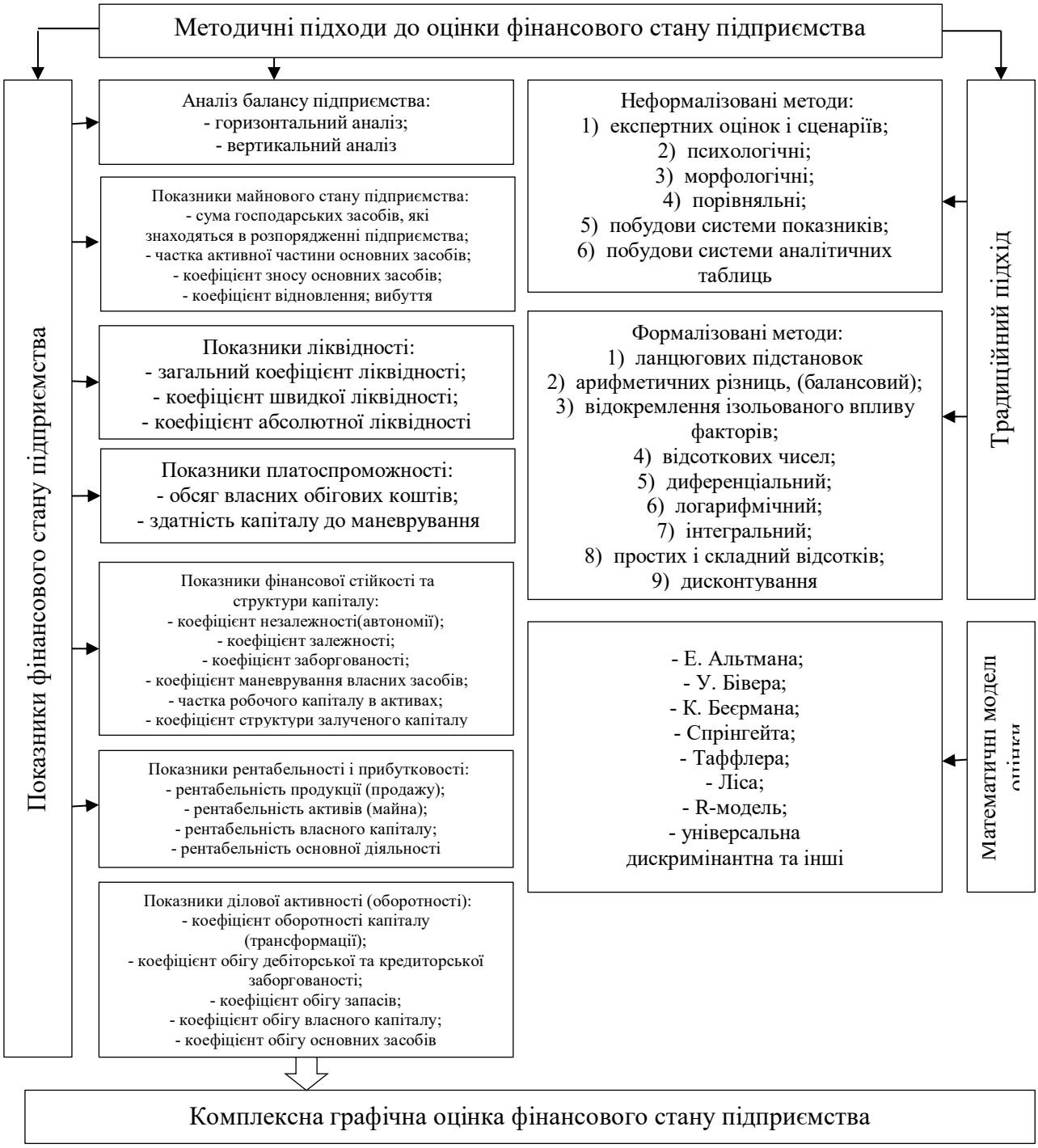

Рисунок 1.3 – Методичні підходи до оцінки фінансового стану підприємства

Сутність діагностики фінансового стану підприємства як економічної категорії варто розглядати з урахуванням особливостей економічної діагностики загалом, оскільки діагностика фінансового стану є одним із напрямків економічної діагностики. У даній роботі пропонується визначати діагностику фінансового стану підприємства як систематичну оцінку

надходження, розподілу та ефективного використання фінансових ресурсів підприємства з використанням показників, що комплексно відображають його діяльність на певний момент часу.

Основні етапи проведення діагностики фінансового стану підприємства можна структурувати наступним чином [30–32]:

1. Вибір методів та показників для діагностики фінансового стану підприємства. Цей етап є ключовим, оскільки передбачає обґрунтування вибору фінансових показників, перелік та економічний зміст яких залежать від обраного методу діагностики. Аналіз наукових досліджень щодо оцінки фінансового стану свідчить, що коефіцієнтний аналіз залишається одним із найпоширеніших методів. Він базується на розрахунку таких груп показників, як ліквідність, структура капіталу, рентабельність та ділова активність. Важливо відзначити, що для безпосередньої оцінки фінансового стану підприємства ключовими є показники ліквідності та структури капіталу, тоді як оборотність і рентабельність більше характеризують ефективність використання оборотних активів та діяльності підприємства загалом.

Для точнішої оцінки фінансового стану доцільно застосовувати показники абсолютної ліквідності та коефіцієнт автономії, які відображають здатність підприємства виконувати свої поточні зобов’язання та ступінь незалежності від зовнішніх джерел фінансування. Ці показники рекомендується доповнити коефіцієнтами, що характеризують ефективність використання грошових потоків підприємства, оскільки зміцнення фінансового стану часто відбувається за рахунок обмеження можливостей залучення зовнішнього капіталу. Для оцінки ефективності діяльності підприємства в цьому підході пропонується використовувати не традиційні показники рентабельності, а коефіцієнти, побудовані на основі грошових потоків від операційної та фінансової діяльності, що є поширеною практикою у сучасному фінансовому менеджменті.

Формули, які пропонується використовувати для розрахунку усіх згаданих показників представлені нижче (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Показники для діагностики фінансового стану підприємства

Показник	Алгоритм розрахунку	Характеристика коефіцієнта	Рекомендоване значення
Коефіцієнт Автономії (1.1)	Власний капітал / Валюта балансу	Характеризує незалежність підприємства від запозичень, які потрібно залучати	>0,5
Коефіцієнт фінансової залежності (1.2)	Позиковий капітал / Валюта балансу	Показник обернений до коефіцієнта автономії. Даний показник зростає в умовах збільшення частини запозичених коштів	<2,0
Коефіцієнт мобільності власного капіталу (1.3)	Власні оборотні кошти / Власний капітал	Вказує на частину власного капіталу, який використовується у діяльності підприємства	>0,4
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами (1.4)	Власні оборотні кошти / Оборотні активи	Показує рівень забезпеченості ресурсами, які дозволяють сформувати незалежну фінансову політику підприємства	>0,1
Коефіцієнт фінансової стійкості (1.5)	Власний капітал / Залучений капітал	Показує скільки грн. власного капіталу припадає на 1 грн залученого капіталу	>1,0
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (1.6)	Залучений капітал / Власний капітал	Показник, зворотний попередньому коефіцієнту. Показує скільки грн. залученого капіталу припадає на 1 грн власного капіталу	<0,5
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами (1.7)	Грошові кошти / Власні оборотні кошти	Визначає частку коштів власників підприємства в загальній сумі грошей, які вклали у власність підприємства	>0,1
Коефіцієнт відношення реальних активів вартості майна (1.8)	Основні засоби / Валюта балансу	Показує скільки грн реальних активів припадає на 1 грн вартості власності, характеризує потенційні можливості активів підприємства	>0,5
Коефіцієнт поточних зобов'язань (1.9)	Поточні зобов'язання / Позиковий капітал	Характеризує питому вагу поточних зобов'язань у загальній сумі джерел формування	>0,5
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань (1.10)	Довгострокові зобов'язання / Позиковий капітал	Характеризує частку довгострокових зобов'язань у загальній сумі джерел формування	<02

2. Визначення нормативних значень показників і розрахунок відхилень.

Цей етап є характерним для економічної діагностики, оскільки управлінські рішення для вирішення поточних завдань підприємства приймаються на основі аналізу відхилень фактичних показників від їх нормативних значень. Іншими словами, саме оцінка цих відхилень дозволяє виявити проблемні зони фінансової діяльності та своєчасно реагувати на їхнє виникнення.

У рамках даної роботи нормативні значення встановлені для абсолютної ліквідності, яка вважається прийнятною в межах 0,15-0,2. Це означає, що підприємство має підтримувати достатній рівень ліквідних коштів для виконання поточних зобов’язань.

Для інших ключових показників фінансового стану підприємства пропонується встановити наступні орієнтири:

а) коефіцієнт автономії рекомендовано приймати на рівні 0,4. У сучасних умовах високих ставок банківських кредитів таке значення свідчить про наявність поточних зобов’язань підприємства та одночасно про прагнення керівництва контролювати їх обсяг, забезпечуючи фінансову незалежність і стабільність;

б) показники ефективності використання грошових потоків від операційної та фінансової діяльності пропонується встановити на рівні 0,3. У разі значних диспропорцій між обсягами цих видів діяльності до фактичних значень можуть застосовуватися вагові коефіцієнти, що дозволяє врахувати специфіку фінансових потоків підприємства та зробити оцінку більш точною.

Під час проведення діагностики фінансового стану підприємства важливим етапом є визначення відхилень між фактичними показниками та їх нормативними значеннями. Аналіз таких відхилень дозволяє виявити як позитивні, так і негативні тенденції у функціонуванні підприємства. Зокрема, надмірне перевищення фактичних значень над нормативними часто свідчить про проблемні аспекти діяльності підприємства, і це можна розглянути у кількох ключових аспектах:

1) ліквідність. Надто високий рівень ліквідності може свідчити про неефективне використання фінансових ресурсів. Це означає, що значний обсяг тимчасово вільних коштів залишається на рахунках підприємства замість того, щоб бути вкладеним у перспективні активи або інвестиційні проекти, які могли б приносити додатковий прибуток;

2) частка власного капіталу. Надмірне значення цього показника може вказувати на обмежені можливості залучення зовнішнього фінансування. Поточний стан фондового ринку та висока вартість кредитних ресурсів ускладнюють залучення нових інвесторів або позик для розвитку підприємства, що обмежує його фінансову гнучкість;

3) ефективність використання грошових потоків. Високі показники ефективності використання грошових потоків можуть свідчити про перевищення обсягів надходження коштів над їх реальним використанням. Це означає, що підприємство не повністю реалізує потенціал наявних фінансових ресурсів і потребує інвестиційних проектів для більш ефективного застосування грошових потоків та підвищення економічної віддачі.

3. Узагальнення та інтерпретація результатів діагностики фінансового стану. Етап узагальнення є завершальним у процесі діагностики фінансового стану підприємства і має на меті отримати цілісне уявлення про основні тенденції використання фінансових ресурсів. Саме на цьому етапі аналітик визначає, наскільки ефективно підприємство використовує наявні фінансові джерела для забезпечення своєї господарської діяльності та розвитку.

Найбільш узагальнюючим показником фінансового стану підприємства вважається надлишок або недолік фінансових джерел для формування запасів і покриття витрат. Він розраховується як різниця між загальною величиною фінансових джерел (власних коштів підприємства, довгострокових і короткострокових кредитів та позик) та величиною запасів і витрат, що потребують фінансування. Для більш детальної оцінки фінансового забезпечення підприємства використовуються три показники забезпеченості запасів і витрат джерелами їх формування. Вони дозволяють аналітикам:

– оцінити достатність фінансових ресурсів для підтримки поточних виробничих процесів;

– визначити резерви підвищення ефективності використання наявних джерел фінансування;

– виявити ризики можливого дефіциту коштів для забезпечення виробничих потреб.

У результаті можна визначити три показники забезпеченості запасів джерелами фінансування [33]:

1. Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів:

$$\Delta НВОК = ВОК – З, \quad (1.11)$$

де ВОК – власні оборотні кошти;

З – запаси.

2. Надлишок (+) або нестача (-) власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і затрат:

$$\Delta ВДПД = ВДІ – З, \quad (1.12)$$

де ВДІ – власні довгострокові джерела формування запасів.

3. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів:

$$\Delta ЗВОД = ЗДЗ – З, \quad (1.13)$$

де ЗДЗ – загальна величина основних джерел покриття запасів.

Показники забезпеченості запасів відповідними джерелами фінансування, наведені вище, трансформуються в трифакторну модель (М):

$$М = (\Delta НВОК, \Delta ВДПД, \Delta ЗВОД) \quad (1.14)$$

Існує чотири типи фінансової стійкості підприємства. Перший тип фінансової стійкості (абсолютної) можна привести у вигляді такої формули:

$$M_1 = (1,1,1), \quad (1.15)$$

тобто $\Delta НВОК \geq 0$; ,$\Delta ВДПД \geq 0$; $\Delta ЗВОД \geq 0$.

Абсолютна фінансова стійкість у сучасній Україні зустрічається дуже рідко. Другий тип (нормальна фінансова стійкість) можна встановити за формулою:

$$M_2 = (0,1,1), \quad (1.16)$$

тобто $\Delta НВОК \leq 0$; , $\Delta ВДПД \geq 0$; $\Delta ЗВОД \geq 0$.

Третій тип (нестійкий фінансовий стан) визначається за формулою:

$$M_3 = (0,0,1), \quad (1.17)$$

тобто $\Delta НВОК \leq 0$; , $\Delta ВДПД \leq 0$; $\Delta ЗВОД \geq 0$.

Даний фінансовий стан пов’язаний із порушенням платоспроможності підприємства, але при цьому зберігається можливість відновлення балансу за рахунок поповнення джерел власних коштів, скорочення дебіторської заборгованості, а також прискорення оборотності запасів.

Четвертий тип (кризовий фінансовий стан) можна представити как:

$$M_4 = (0,0,0), \quad (1.18)$$

тобто $\Delta НВОК \leq 0$; , $\Delta ВДПД \leq 0$; $\Delta ЗВОД \leq 0$

У цьому положенні підприємство повністю неплатоспроможне і балансує на межі банкрутства: основний елемент оборотних активів «Запаси» не забезпечений джерелами фінансування.

Одними з ключових показників, що характеризують фінансовий стан підприємства, є ліквідність та платоспроможність. Підприємство вважається платоспроможним тоді, коли його оборотні активи дорівнюють або перевищують короткострокові зобов'язання. Особливий випадок платоспроможності – це перевищення власних оборотних коштів найбільш термінових зобов'язань. На практиці платоспроможність підприємства часто виражають через показники ліквідності, що дозволяє оцінити здатність підприємства швидко і ефективно виконувати свої фінансові зобов'язання [34].

У практичній діяльності розрізняють кілька рівнів ліквідності підприємства:

1) нормальна ліквідність – характеризує здатність підприємства вчасно гасити борги за своїми зобов'язаннями перед діловими партнерами та державними органами протягом усього року. Такий рівень свідчить про фінансову стабільність та ефективну організацію ресурсів підприємства;

2) обмежена ліквідність – вказує на те, що підприємство не може повною мірою скористатися наявними вигідними комерційними пропозиціями, а також має обмежену свободу у виборі фінансових та виробничих рішень. Це може обмежувати розвиток і збільшувати ризики неплатоспроможності;

3) низька ліквідність – характерна для організацій, які не здатні своєчасно виконати свої поточні боргові зобов'язання. Такий стан може призвести до примусового продажу довгострокових активів, неплатоспроможності та навіть банкрутства підприємства.

Для оцінки платоспроможності та ліквідності підприємства застосовують кілька методів:

1) аналіз ліквідності балансу, який дозволяє визначити співвідношення між активами та зобов'язаннями на конкретну дату;

2) розрахунок фінансових коефіцієнтів ліквідності, що дає змогу оцінити рівень платоспроможності підприємства та його здатність виконувати короткострокові зобов'язання у грошовому вираженні.

Застосування цих методів дозволяє керівництву своєчасно виявляти фінансові ризики та приймати управлінські рішення для забезпечення стабільності діяльності підприємства.

Для того щоб провести аналіз, активи і пасиви балансу класифікують за ступенем зменшення ліквідності (актив) та за ступенем терміновості оплати зобов'язань. Баланс можна вважати абсолютно ліквідним, якщо мають місце такі співвідношення [35]:

– активи, що швидко реалізуються, більше або дорівнюють найбільш терміновим зобов'язанням (А1 ≥ П1);

– середні по реалізації активи більше або дорівнюють короткостроковим зобов'язанням (А2 ≥ П2);

– активи, що повільно реалізуються, більше або дорівнюють довгостроковим зобов'язанням (А3 ≥ П3);

– важкі по реалізації активи менше постійних пасивів (А4 < П4). Виконання цієї нерівності свідчить про наявність у підприємства власних оборотних коштів.

На практиці менш ліквідні активи не можуть замінити більш ліквідні, тому для оцінки ліквідності балансу важливо дотримуватися встановлених співвідношень між активами та зобов'язаннями. Якщо будь-яка з нерівностей має знак, протилежний оптимальному, ліквідність балансу відрізняється від абсолютної. Порівняння А1 з П1 та А2 з П2 дозволяє визначити поточну ліквідність суб'єкта, яка характеризує його платоспроможність у короткостроковій перспективі. Порівняння А3 з П3 відображає перспективну ліквідність та слугує базою для прогнозу довгострокової платоспроможності підприємства.

При аналізі платоспроможності слід враховувати причини фінансових труднощів, частоту їх виникнення та тривалість прострочених боргових зобов'язань. Причинами неплатоспроможності можуть бути: невиконання плану виробництва та реалізації продукції; зростання собівартості продукції;

невиконання плану прибутку; високі ставки оподаткування; неправильне використання оборотного капіталу, наприклад, відволікання коштів у дебіторську заборгованість або вкладення в наднормативні товарно-матеріальні запаси [36].

Покращення фінансового стану підприємства можливе шляхом збільшення вхідних грошових потоків та зменшення вихідних грошових потоків. Збільшення вхідних потоків досягається за рахунок: збільшення виручки від реалізації продукції; продажу частини основного капіталу; рефінансування дебіторської заборгованості.

Скорочення вихідних потоків можливе через: зниження витрат, що відносяться на собівартість продукції; зменшення витрат, які покриваються за рахунок прибутку.

Основним заходом покращення фінансового стану є збільшення виручки від реалізації, яка залежить від: обсягів реалізації продукції; ціни одиниці продукції [37]. Для збільшення обсягів реалізації підприємство має максимально активізувати збутову діяльність. Стимулювання збуту може здійснюватися різними методами: наданням знижок покупцям; помірним зменшенням цін; використанням масової реклами.

Варто зазначити, що єдиного рецепту збільшення обсягів реалізації не існує – вибір заходів залежить від специфіки конкретного підприємства та обраної стратегії маркетингу. Кожне підприємство повинно самостійно визначати оптимальний набір заходів, враховуючи: специфіку своєї продукції та послуг; структуру цільової аудиторії; ринкову конкуренцію; наявні ресурси та маркетинговий бюджет; обрану стратегію розвитку та позиціонування на ринку. Тобто тип і масштаб заходів завжди залежать від особливостей конкретного підприємства, його фінансових можливостей, рівня організації збутової діяльності та довгострокових цілей маркетингової стратегії. Лише системний і комплексний підхід до стимулювання продажів дозволяє забезпечити стійке зростання обсягів реалізації та підвищити ефективність діяльності підприємства в цілому.

Висновки до розділу 1

Дослідивши сутність поняття «фінансовий стан підприємства» та проаналізувавши різні підходи до його визначення, можна сформулювати більш точне і лаконічне визначення, яке максимально відображає його сутність: фінансовий стан підприємства – це економічна категорія, що характеризує реальну (на певний момент часу) та потенційну фінансову спроможність підприємства забезпечити необхідний рівень фінансування своєї фінансово-господарської діяльності, забезпечити саморозвиток та виконати зобов'язання перед контрагентами.

Фінансовий стан визначає не лише внутрішню стабільність підприємства, але й його місце в економічному середовищі, а також ступінь надійності та ефективності ділових відносин із комерційними банками, постачальниками, інвесторами та позичальниками. Для підприємства та його партнерів важливе не лише поточне становище справ, тобто фактичний стан фінансів, а й прогнозований фінансовий стан, що дозволяє оцінити перспективи розвитку та ризики ведення спільної діяльності.

Оцінка фінансового стану є невід'ємною складовою економічного аналізу діяльності підприємства, без якої неможливе раціональне управління господарською діяльністю. Вона дозволяє отримати повну картину фінансового стану, визначити сильні та слабкі сторони діяльності, оцінити платоспроможність та рівень фінансової стійкості. Саме тому фінансовий стан є однією з найважливіших характеристик діяльності будь-якого підприємства.

Розуміння сутності фінансового стану та своєчасний його якісний аналіз, вибір адекватних методів оцінки та системи показників дозволяють всебічно оцінити діяльність підприємства. Це, у свою чергу, слугує основою для прийняття управлінських рішень, спрямованих на визначення стратегічних напрямів діяльності та розвитку підприємства, підвищення його ефективності, конкурентоспроможності та прибутковості.

2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ПІВДЕННИЙ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИЙ КОМБІНАТ»

2.1 Загальна економічна характеристика діяльності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»

Південний гірничо-збагачувальний комбінат – перше підприємство серед країн Східної Європи з видобутку відкритим способом і збагачення магнетитових кварцитів з низьким вмістом заліза з отриманням залізорудного концентрату та доменного агломерату.

Комбінат побудували в дуже стислі терміни. У 1952 році затвердили проектне завдання, а вже 27 липня 1955 року виробили першу тону концентрату (через 2 місяці - першу тону агломерату).

Річна продуктивність першої черги комбінату по сирій руді склала 9 млн тон, концентрату - 4 млн 446 тис. тон і агломерату – 2 млн 625 тис. тон. У 1961 році ввели в експлуатацію другу чергу комбінату.

Трудовому колективу Південного гірничо-збагачувального комбінату довелося стати першовідкривачем в масштабах всієї гірничорудної галузі країни. Своєю працею та завзятістю доводити життєздатність багатьох наукових розробок, освоювати технології та випробувати нове гірничо-збагачувальне устаткування, яке ще вчора жило в умах інженерів і проектувальників.

Аналогічних підприємств в Східній Європі не існувало. Так що Південний гірничо-збагачувальний комбінат став експериментальним промисловим майданчиком, де з ювелірною точністю відточувалися майстерність буровибухових робіт і технології збагачення руди. Через роки досвід Південного гірничо-збагачувального комбінату став незамінним при введенні в експлуатацію споріднених підприємств по всій країні.

Саме на Південному гірничо-збагачувальному комбінаті вперше в СРСР стали застосовувати в кар'єрі верстати вогневого та шарошечного буріння, впровадили короткоуповільнене підривання при проведенні масових вибухів, освоїли багатостадійну схему збагачення магнетитових кварцитів, провели перші промислові випробування збагачення окислених руд, відпрацювали принципову схему виробництва залізорудних окатишів.

Південний гірничо-збагачувальний комбінат став справжньою кузнею висококваліфікованих кадрів. Фахівці підприємства згодом «піднімали» криворізькі гірничо-збагачувальні комбінати, що будували в 60-і роки, займали керівні пости на інших промислових підприємствах і в держапараті країни.

За минулі шість десятків років югоківцям довелося пережити різні часи – від рекордних виробничих показників в 80-х роках, до колосального спаду виробництва в 90-х та його стабілізації в 2000-х [38].

Сьогодні у підприємства знову період підйому. Реалізується довгострокова інвестиційна програма, впроваджуються соціальні проекти, які дають привід говорити про Південний гірничо-збагачувальний комбінат як про успішне, сучасне, соціально орієнтоване підприємство. В тому числі, завдяки соціальним інвестиціям підприємства житловий масив Південного гірничо-збагачувального комбінату нині – один із найзатишніших і мальовничих куточків Кривого Рогу.

Сировинна база Південного гірничо-збагачувального комбінату представлена Скелюватським родовищем магнетитових залізистих кварцитів. На підприємстві використовується циклічно-потокова технологія видобутку руди з використанням автомобільного, залізничного та конвеєрного транспорту.

До складу комбінату входить 23 структурних підрозділів, в тому числі 5 основних. Сумарна виробнича потужність фабрик складає 13,5 млн тон концентрату на рік. Станом на 31 грудня 2024 р. чисельність персоналу підприємства становила 4480 особи.

Аналіз фінансового стану підприємства за даними активу розпочинають з його загальної оцінки на основі вивчення структури і динаміки майна підприємства (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Горизонтальний аналіз майна АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр., тис грн.

Показники	2022	2023	2024	Темп приросту (зниження),%	
				2023 р. до 2022 р.	2024 р. до 2023 р.
Нематеріальні активи	105744	94894	85998	-10,26	-9,37
Незавершені капітальні інвестиції	2820610	1880591	1475945	-33,33	-21,52
Основні засоби	13043925	12405124	11664278	-4,89	-5,97
Довгострокова дебіторська заборгованість	3950882	10271926	6321045	+159,99	-38,46
Відстрочені податкові активи	231484	1231347	1769807	+431,94	+43,73
1. Необоротні активи – всього	20152645	25883882	21317073	+28,44	-17,64
Запаси	854849	721382	726467	-15,61	+0,70
Виробничі запаси	411035	362482	390293	-11,81	+7,67
Незавершене виробництво	-	-	-	-	-
Готова продукція	443022	358055	335300	-19,18	-6,36
Товари	792	845	874	+6,69	+3,43
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	13521171	4919495	10173893	-63,62	+106,81
Дебіторська заборгованість за розрахунками: авансами	641470	557562	117397	-13,08	-78,94
з бюджетом	639610	382434	405775	-40,21	+6,10
Інша поточна дебіторська заборгованість	169824	344308	179832	+102,74	-47,77
Гроші та їх еквіваленти	758406	455117	5393	-39,99	-98,82
Витрати майбутніх періодів	114400	85712	201315	-25,08	+134,87
2. Оборотні активи – всього	16699730	7466010	11810072	-55,29	+58,18
Разом активи	36852375	33349892	33127145	-9,50	-0,67

Результати горизонтального аналізу майна АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат», наведені у табл. 2.1, свідчать про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією активу балансу. До негативних характеристик майнового стану досліджуваного підприємства належать такі:

– у 2023 р. порівняно з 2022 р. зменшилась величина основних засобів на 4,89% , у 2024 р. порівняно з 2023 р. – на 5,97%;

– грошові кошти мають значне зменшення на 39,99% у 2023 р. порівняно з 2022 р. і на 98,82% у 2024 р. порівняно з 2023 р., що створює умови для зниження рівня платоспроможності підприємства;

– необоротні активи представлені насамперед основними засобами, вартість яких у 2023 р. порівняно з 2022 р. зменшилась на 4,89%, у 2024 р. порівняно з 2023 р. – на 5,97%;

– серед видів оборотних активів високий темп зниження має дебіторська заборгованість за авансами – 78,94% у 2024 р. порівняно з 2023 р.; найбільший темп зростання – дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – 106,81%;

– темп зниження виробничих запасів у 2023 р. порівняно з 2022 р. склав 11,81%, тобто перевищив темп зниження майна в цілому, що свідчить про певне зменшення частки виробничих запасів у майні підприємства. Така тенденція свідчить про зниження виробничого потенціалу підприємства;

– вартість майна дещо зменшилась – на 9,50% у 2023 р. порівняно з 2022 р., та на 0,67% у 2024 р. порівняно з 2023 р., що свідчить про зменшення майнового потенціалу підприємства.

Водночас є і позитивні тенденції майнового стану підприємства, а саме:

– збільшилась величина оборотних активів на 58,18% у 2024 р. порівняно з 2023 р.;

– вартість необоротних активів збільшилась на 28,44% у 2023 р. порівняно з 2022 р. і зменшилась на 17,64% у 2024 р. порівняно з 2023 р., при зменшенні вартості оборотних активів, що свідчить про зниження показника

співвідношення оборотних і необоротних активів, а також про створення умов для сповільнення оборотності активів;

– серед фондів обігу дещо зменшилась дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – на 63,62% у 2023 р. порівняно з 2022 р. і збільшення на 106,81% у 2024 р. порівняно з 2023 р., інша поточна дебіторська заборгованість зросла на 102,74% у 2023 р. порівняно з 2022 р., що свідчить про значне погіршення стану розрахунків підприємства з дебіторами.

На рис. 2.1 зображено динаміку необоротних та оборотних активів підприємства АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат». Рис. 2.1 ілюструє стрібкоподібну тенденцію зміни вартості оборотних активів (з 16699730 тис. грн. у 2022 р. до 7466010 тис. грн. у 2023 і 11810072 тис. грн. у 2024 р.), що є негативною тенденцією, лінія тренду, зображеная на рисунку, свідчить про загальну тенденцію зменшення вартості оборотних активів за період, що досліджується і поступове збільшення вартості необоротних активів (з 20152645 тис. грн. у 2022 р. до 21317073 тис. грн. у 2024 р.

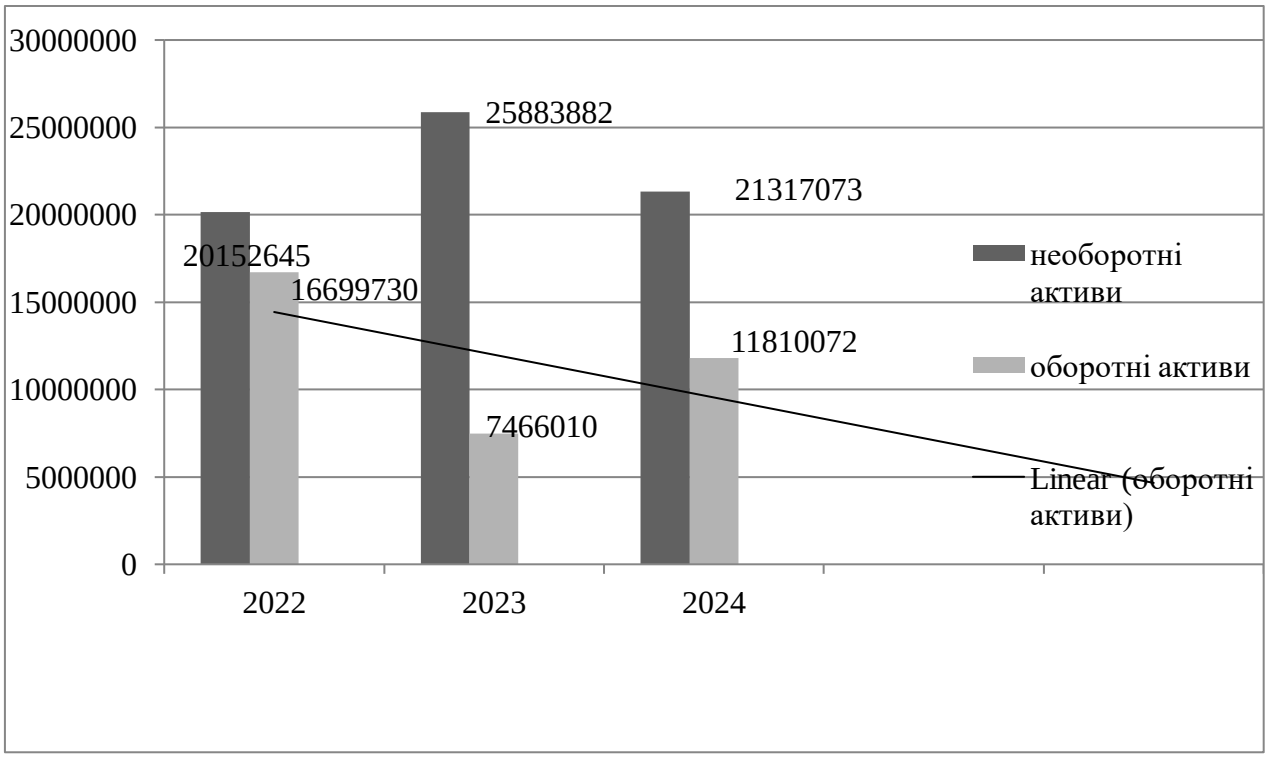

Рисунок 2.1 – Динаміка активів АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2020-2022 рр., тис. грн.

За допомогою вертикального аналізу дослідимо структурні зміни в активах підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Вертикальний аналіз майна АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр.,%

Показники	2022	2023	2024	Відхилення (+,-), %	
				2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
1. Необоротні активи	54,68	77,61	64,35	+22,93	-13,26
Нематеріальні активи	0,29	0,28	0,26	-0,01	-0,02
Незавершені капітальні інвестиції	7,65	5,64	4,46	-2,01	-1,18
Основні засоби	35,40	37,20	35,21	+1,80	-1,99
Довгострокова дебіторська заборгованість	10,72	30,80	19,08	+20,08	-11,72
Відстрочені податкові активи	0,63	3,69	5,34	+3,06	+1,65
2. Оборотні активи	45,32	22,39	35,65	-22,93	+13,26
Запаси	2,32	2,16	2,19	-0,16	+0,03
Виробничі запаси	1,11	1,09	1,18	-0,02	+0,09
Незавершене виробництво	-	-	-	-	-
Готова продукція	1,20	1,07	1,01	-0,13	-0,06
Товари	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	36,69	14,75	30,71	-21,94	+15,96
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	1,74	1,67	0,35	-0,07	-1,32
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1,74	1,15	1,22	-0,59	+0,07
Інша поточна дебіторська заборгованість	0,46	1,03	0,54	+0,57	-0,49
Гроші та їх еквіваленти	2,06	1,36	0,02	-0,70	-1,34
Витрати майбутніх періодів	0,31	0,26	0,61	-0,05	+0,35
Разом активи	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

За даними табл. 2.2 можемо спостерігати такі зміни в структурі активів підприємства:

– частка необоротних активів за досліджуваний період змінювалась стрибкоподібно (збільшилась на 22,93% у 2023 р. порівняно з 2022 р. і зменшилась на 13,26% у 2024 р. порівняно з 2023 р.); частка необоротних активів у 2022 р. склала 54,68%; у 2023 р. – 77,61%; у 2024 р. – 64,35%;

– у структурі необоротних активів найбільшу питому вагу займають основні засоби (35,40% у 2022 р.; 37,20% у 2023 р.; 35,21% у 2024 р.); найменшу – нематеріальні активи (0,29% у 2022 р.; 0,28% у 2023; 0,26% у 2024 р.);

– частка оборотних активів у 2022 р. склала 45,32%; у 2023 р. – 22,39%; у 2024 р. – 35,65%;

– у структурі оборотних активів найбільшу питому вагу займає дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (36,69% у 2022 р.; 14,75% у 2023 р.; 30,71% у 2024 р.), найменшу – товари (0,01%; 0,01%; 0,01% відповідно по роках).

На рис. 2.2 наочно зображено структурні зміни в активах підприємства (рис. 2.2).

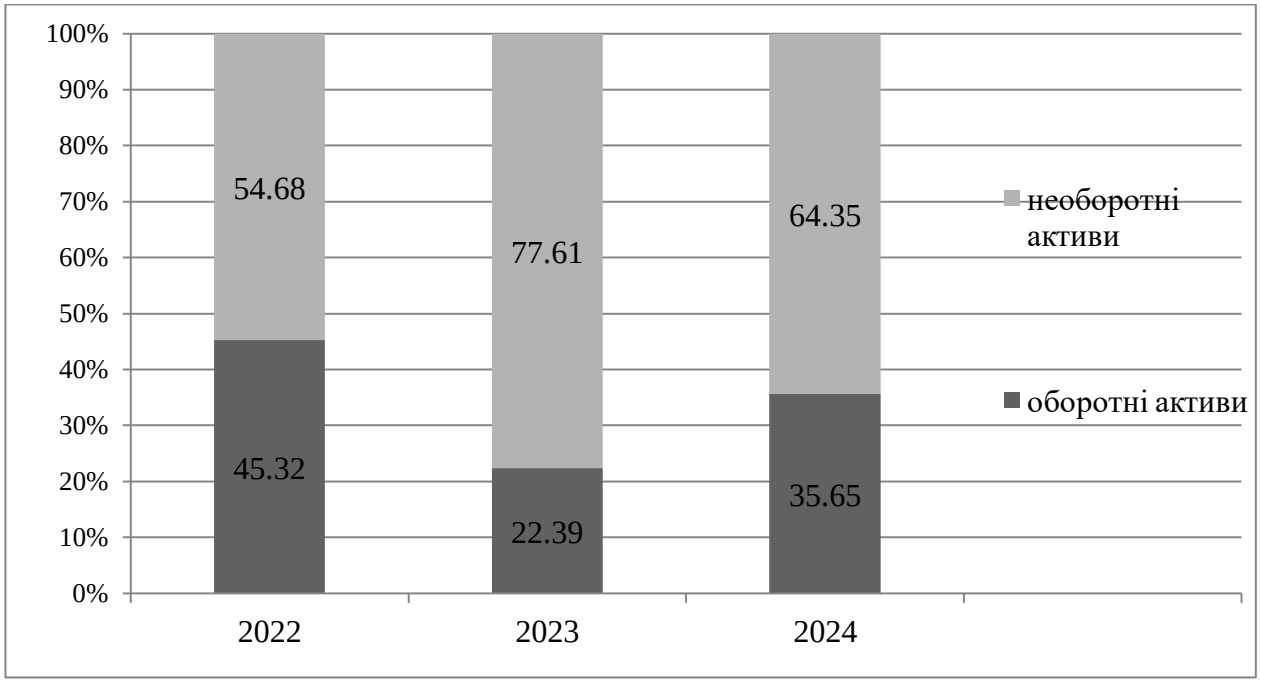

Рисунок 2.2 – Структура майна АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат за 2022-2024 рр., %

Дані, наведені на рис. 2.2 свідчать, що за досліджуваний період відбулись певні зміни у структурі майна підприємства. Зменшення частки оборотних активів підприємства – з 45,32% у 2022 р. до 35,65% у 2024 р. можна вважати негативною тенденцією.

Результати горизонтального та вертикального аналізу майна підприємства АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» свідчать про наявність як позитивних так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією активу балансу. До основних характеристик майнового стану належать такі:

– у звітному 2024 р. порівняно з попереднім 2023 р. вартість майна зменшилась на 0,67%, у 2023 р. порівняно з 2022 р. зменшилась на 9,50%, що свідчить про негативні зміни у майновому потенціалі підприємства;

– необоротні активи підприємства зросли на 28,44% у 2023 р. порівняно з 2022 р. і зменшились на 17,64% у 2024 р. порівняно з 2023 р., проте, оборотні активи значно знизились у 2023 р. порівяно з 2022 р. на 55,29%;

– темп падіння оборотних активів перевищив темп зростання необоротних активів за період, що аналізується, в результаті чого частка необоротних активів поступово збільшилась з 54,68% у 2022 р. до 64,35% у 2024 р., відповідно зменшилась частка оборотних активів – з 45,32% до 35,65% відповідно. Така динаміка вказує на зменшення коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів, та створення умов для уповільнення оборотності активів;

– необоротні активи підприємства представлені насамперед основними засобами, вартість яких у 2023 р. зменшилась на 4,89% або на 638801 тис. грн. порівняно з 2022 р., та на 5,97% або на 740846 тис. грн. у 2024 р. порівняно з 2023 р. Темп зниження вартості основних засобів перевищив темп падіння вартості майна підприємства у 2024 р., тому можна стверджувати про створення певних умов для скорочення обсягів основної діяльності підприємства.

Проведемо горизонтальний аналіз фінансових ресурсів підприємства (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Горизонтальний аналіз фінансових ресурсів АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022 – 2024 рр., тис. грн.

Показники	2022	2023	2024	Темп приросту (зниження),%	
				2023 р. до 2022 р.	2024 р. до 2023 р.
Зареєстрований (пайовий) капітал	437448	437448	437448	0,00	0,00
Капітал у дооцінках	2424740	2257878	1717826	-6,88	-23,92
Резервний капітал	40626	40626	40626	0,00	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	29759883	26434142	24516033	-11,18	-7,26
Вилучений капітал	-	-	-	-	-
Усього за розділом 1. Власний капітал	32662697	29170094	26711933	-10,69	-8,43
Відстрочені податкові зобов’язання	282393	-	-	-	-
Пенсійні зобов’язання	1228756	943555	1212415	-23,21	+28,49
Інші довгострокові зобов’язання	168	193	222	+14,88	+15,03
Довгострокові забезпечення	23820	6417	23687	-73,06	+269,13
Цільове фінансування	8	8	0,00	0,00	-
Усього за розділом 2. Довгострокові зобов’язання і забезпечення	1535145	950173	1236324	-38,11	+30,12
Поточна кредиторська заборгованість за:					
товари, роботи, послуги	867645	1125611	1288715	+29,73	+14,49
розрахунками з бюджетом	710847	1233366	1613794	+73,51	+30,84
розрахунками зі страхування	50253	48122	13175	-4,24	-72,62
розрахунками з оплати праці	48952	39643	47201	-19,02	+19,07
одержаними авансами	527	531	523	+0,76	-1,51
розрахунками з учасниками	147698	142724	141200	-3,37	-1,07
Поточні забезпечення	152345	169368	193900	+11,17	+14,48
Інші поточні зобов’язання	676266	470260	1880380	-30,46	+299,86
Усього за розділом 3. Поточні зобов’язання і забезпечення	2654533	3229625	5178888	+21,66	+60,36
Разом пасиви	36852375	33349892	33127145	-9,50	-0,67

Результати горизонтального аналізу джерел формування капіталу АТ

«Південний гірничо-збагачувальний комбінат» свідчать про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією пасиву балансу, а саме:

– у 2023 р. порівняно з 2022 рр. вартість джерел формування капіталу дещо знизилась – на 9,5%. Власний капітал підприємства зменшився у 2023 р. порівняно з 2022 р. на 10,69% і на 8,43% у 2024 р. порівняно з 2023 р. Проте, значно знизились довгострокові зобов'язання підприємства – на 38,11% у 2023 р. порівняно з 2022 р. і зросли на 30,12% у 2024 р. порівняно з 2023 р. Отже, у підприємства значно понизився рівень фінансової стійкості за критерієм забезпеченості власним капіталом;

– збільшилась залежність підприємства від довгострокових зобов'язань (на 30,12% у 2024 р. порівняно з 2023 р.), значно зросла залежність від поточних зобов'язань (на 21,66% у 2023 р. порівняно з 2022 р. і на 60,36% у 2024 р. порівняно з 2023 р. відповідно);

– серед джерел формування капіталу зміни кредиторської заборгованості такі: збільшення заборгованості за товари, роботи, послуги на 14,49% у 2024 р. порівняно з 2023 р., збільшення за розрахунки з бюджетом на 30,84%; зменшення на 72,62% розрахунки зі страхування; зменшення на 1,51% розрахунки за одержаними авансами; зменшення на 1,07% розрахунки з учасниками.

– немає рівноваги між сумами і динамікою дебіторської (табл. 2.1) і кредиторської заборгованості. Так, зменшення дебіторської заборгованості у 2023 р. порівняно з 2022 р. становило 58,56%, у 2024 р. порівняно з 2023 р. – зростання на 75,33%; збільшення кредиторської заборгованості становило 41,85% і на 19,87% відповідно по роках. Отже, шляхи зміцнення майнового стану підприємства мають бути пов'язані насамперед з удосконаленням управління дебіторською і кредиторською заборгованістю.

У підприємства можуть бути непередбачені зобов'язання, які вимагають витрачання ресурсів (але повної впевненості щодо цього зобов'язання немає) в сумі очікуваних збитків або вартості прийнятих на себе зобов'язань за

договорами поруки [51].

На рис. 2.3 зображено динаміку фінансових зобов’язань підприємства.

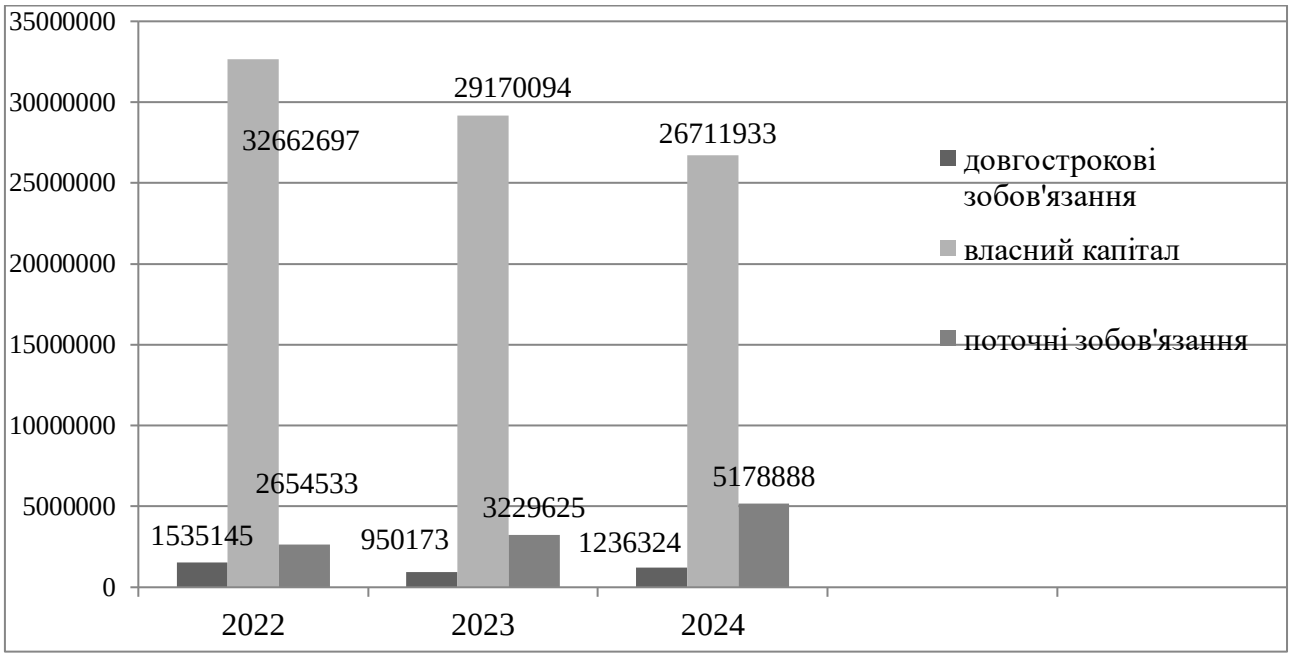

Рисунок 2.3 – Динаміка фінансових ресурсів АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат», тис. грн.

За наведеними даними спостерігається така тенденція: поступове зменшення показників власного капіталу; у 2023 р. показник має значення у розмірі 29170094 тис. грн., що на 10,69% менше 2022 р., у 2024 р. відбулось подальше зменшення цього показника до значення у розмірі 26711933 тис. грн., що на 8,43% менше порівняно з 2023 р.

Водночас відбувається значне зменшення довгострокових зобов’язань підприємства – з 1535145 тис. грн. у 2022 р. до 950173 тис. грн. у 2023 р., тобто на 38,11% і значне збільшення на 30,12% у 2024 р. порівняно з 2023 р.

Величина поточних зобов’язань підприємства значно збільшується з 2654533 тис. грн. у 2022 р. до 5178888 тис. грн. у 2024 р., тобто на 95,09%.

Дану тенденцію можна вважати негативною, оскільки відбувається зменшення величини власного капіталу, з одночасним збільшенням величини позикового капіталу підприємства.

Вертикальний аналіз забезпечує дослідження капіталу за структурою

окремих розділів і статей пасиву балансу. За допомогою цього методу досліджуються зміни в якості капіталу щодо співвідношення його елементів Наприклад, висока частка власного капіталу свідчить про низькі фінансові ризики, але також про неповне використання підприємством свого потенціалу. Проте, якщо є можливість підвищити присутність на ринку – важливо залучати додаткові позикові кошти для інтенсифікації власної діяльності (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Вертикальний аналіз фінансових ресурсів АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022–2024 рр.,%

Показники	2022	2023	2024	Відхилення,%	
				2023 р. до 2022 р.	2024 р. до 2023 р.
Зареєстрований (пайовий) капітал	1,19	1,31	1,32	+0,12	+0,01
Капітал у дооцінках	6,58	6,77	5,19	+0,19	-1,58
Резервний капітал	0,11	0,12	0,12	+0,01	0,00
Нерозподілений прибуток	80,75	79,26	74,00	-1,49	-5,26
1. Власний капітал - всього	88,63	87,47	80,63	-1,16	-6,84
Відстрочені податкові зобов’язання	0,77	-	-	-	-
Пенсійні зобов’язання	3,33	2,83	3,66	-0,50	+0,83
Інші довгострокові зобов’язання	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Довгострокові забезпечення	0,06	0,02	0,07	-0,04	+0,05
2. Довгострокові зобов’язання і забезпечення - всього	4,17	2,85	3,73	-1,32	+0,88
Поточна кредиторська заборгованість за:					
товари, роботи, послуги	2,35	3,38	3,89	+1,03	+0,51
розрахунками з бюджетом	1,93	3,70	4,87	+1,77	+1,17
розрахунками зі страхування	0,14	0,14	0,04	0,00	-0,10
розрахунками з оплати праці	0,13	0,12	0,14	-0,01	+0,02
одержаними авансами	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
розрахунками з учасниками	0,40	0,43	0,43	+0,03	0,00
Поточні забезпечення	0,41	0,51	0,58	+0,10	+0,07
Інші поточні зобов’язання	1,84	1,41	5,69	-0,43	+4,28
3. Поточні зобов’язання і забезпечення - всього	7,20	9,68	15,64	+2,48	+5,96
Разом пасиви	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

За даними табл. 2.4, у структурі пасивів підприємства зменшилась частка

власного капіталу і склала у 2024 р. 80,63%, незначно зменшилась частка довгострокових зобов'язань – з 4,17% у 2022 р. до 3,73% у 2024 р., частка поточних зобов'язань невисока і становить 7,20% у 2022 р. та збільшилась удвічі до 15,64% у 2024 р. На рис. 2.4 зображено структуру фінансових ресурсів підприємства за основними складовими.

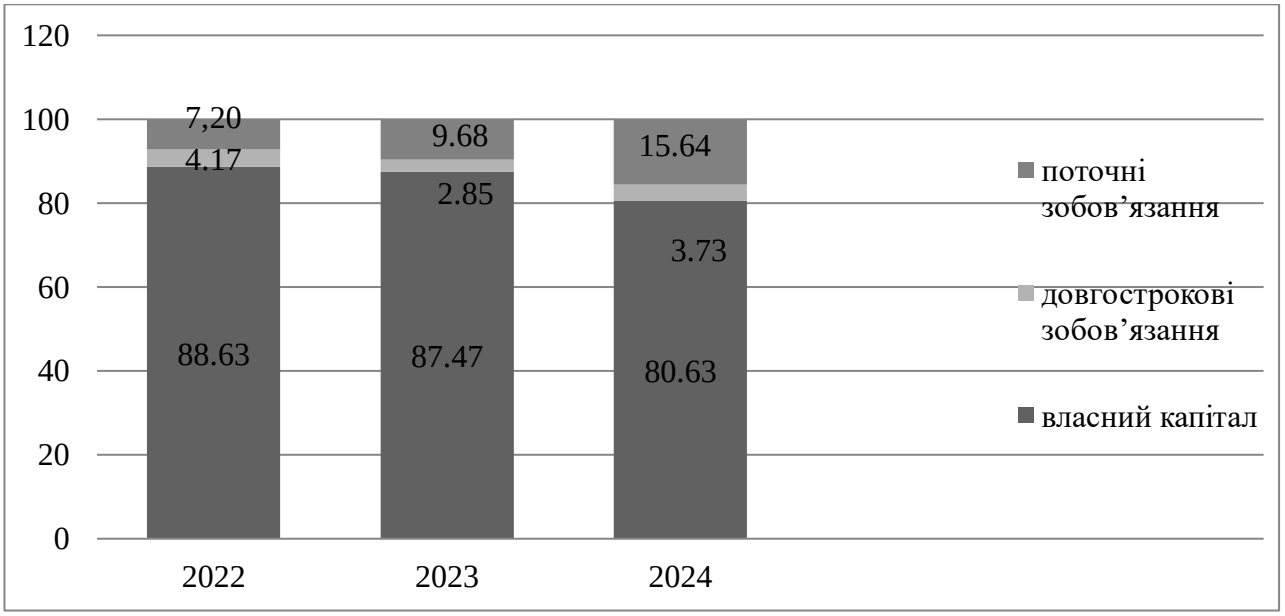

Рисунок 2.4 – Структура фінансових ресурсів АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр., %

Результати горизонтального та вертикального аналізу джерел формування капіталу підприємства свідчать про наявність негативних тенденцій у майновому стані підприємства. У структурі фінансових ресурсів питома вага власного капіталу займає 88,63% у 2022 р.; 87,47% у 2023 р. і 80,63% у 2024 р., тобто, має тенденцію до зменшення.

Питома вага поточних зобов'язань підприємства невисока – 7,20% у 2022 р.; 9,68% у 2023 р. і 15,64% у 2024 р.; довгострокових зобов'язань – 4,17%; 2,85%; 3,73% відповідно. За 2022-2024 рр. у структурі фінансових ресурсів підприємства змінилось співвідношення власного капіталу на користь його зменшення, довгострокових та поточних зобов'язань на користь збільшення. Збільшення частки заборгованості підприємства свідчить про зменшення його фінансової стійкості та про погіршення стану розрахунків з кредиторами.

2.2 Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»

З метою аналізу фінансового стану підприємства та оцінки ефективності діяльності підприємства необхідно зробити аналіз виробничо-господарської діяльності за основними техніко-економічними показниками (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Динаміка показників виробничо-господарської діяльності підприємства АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр., тис. грн

Показники	2022	2023	2024	Відношення,%	
				2023 р. до 2022 р.	2024 р. до 2023 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робот, послуг)	9252212	6640997	19233528	71,78	289,62
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робот, послуг)	7505694	9785566	17026203	130,38	173,99
Валовий прибуток/збиток	1746518	-3144569	2207325	х	х
Інші операційні доходи	6350634	980584	4898112	15,44	499,51
Адміністративні витрати	178763	205320	218238	114,86	106,29
Витрати на збут	1523995	1265690	3106063	83,05	245,40
Інші операційні витрати	6922943	4412102	554953	63,73	12,58
Фінансовий результат від операційної діяльності - прибуток	-	-	3226183	-	-
збиток	528549	8047097	-	1522,49	-
Інші фінансові доходи	18748	28376	192	151,35	0,68
Інші доходи	2097	3111	32737	148,35	1052,30
Фінансові витрати	184607	209139	208090	113,29	99,50
Інші витрати	89083	281648	89028	316,16	31,61
Фінансовий результат до оподаткування -прибуток	-	-	2961994	-	-
збиток	781394	8506397	-	1088,62	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	140182	1532648	-536468	1093,33	х
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	-	-	-	-	-
Чистий прибуток	-	-	2425526	-	-
Збиток	641212	6973749	-	1087,59	-

Дані табл. 2.5 свідчать про стрибкоподібні зміни показників чистого доходу від реалізації продукції (у 2023 р. порівняно з 2022 р. зменшення на 28,22%, у 2024 р. порівняно з 2023 р. – збільшення на 189,62%), собівартості реалізованої продукції (у 2023 р. порівняно з 2022 р. збільшення на 30,38%, у 2024 р. порівняно з 2023 р. збільшення на 73,99%), валового прибутку (у 2022 р. та 2024 р. відповідно показник склав 1746518 тис грн.; 2207325 тис. грн. У 2323 р. підприємство отримало валовий збиток у розмірі 3144569 тис. грн. внаслідок перевищення показника собівартості продукції над показником чистого доходу від реалізації продукції.

Як наслідок, фінансовий результат від операційної діяльності підприємства у 2022 р. – збиток у розмірі 528549 тис. грн., у 2023 р. – 8047097 тис. грн., що на 1422,59% більше попереднього року, у 2024 р. прибуток склав 3226183 тис. грн. Показник фінансових витрат за період, що аналізується, дещо зріс і становить у 2022 р. – 184607 тис. грн., у 2023 р. – 209139 тис. грн., у 2024 р. – 208090 тис. грн.

Фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування у 2022 і 2023 рр. є збиток – 781394 тис. грн. і 8506397 тис. грн. відповідно. У 2024 р. прибуток становить 2961994 тис. грн.

Чистий прибуток підприємство має у 2024 р. – 2425526 тис. грн. У 2022 р. збиток становить 641212 тис. грн., 2023 р. – 6973749 тис. грн., це відбулось внаслідок перевищення витрат над доходами підприємства через активні військові дії на території нашої держави.

На рис. 2.5 зображено динаміку основних показників діяльності підприємства – чистого доходу від реалізації продукції, собівартості реалізованої продукції, валового прибутку, результат від операційної діяльності. Як свідчать дані, АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» протягом досліджуваного періоду має стійку тенденцію до різкого зменшення всіх наведених показників у 2023 р. порівняно з 2022 р., причому у 2022 р. зниження доходу відбувалось більш швидкими темпами, ніж зменшення витрат і в результаті підприємство отримало збиток у розмірі 641212 тис. грн.

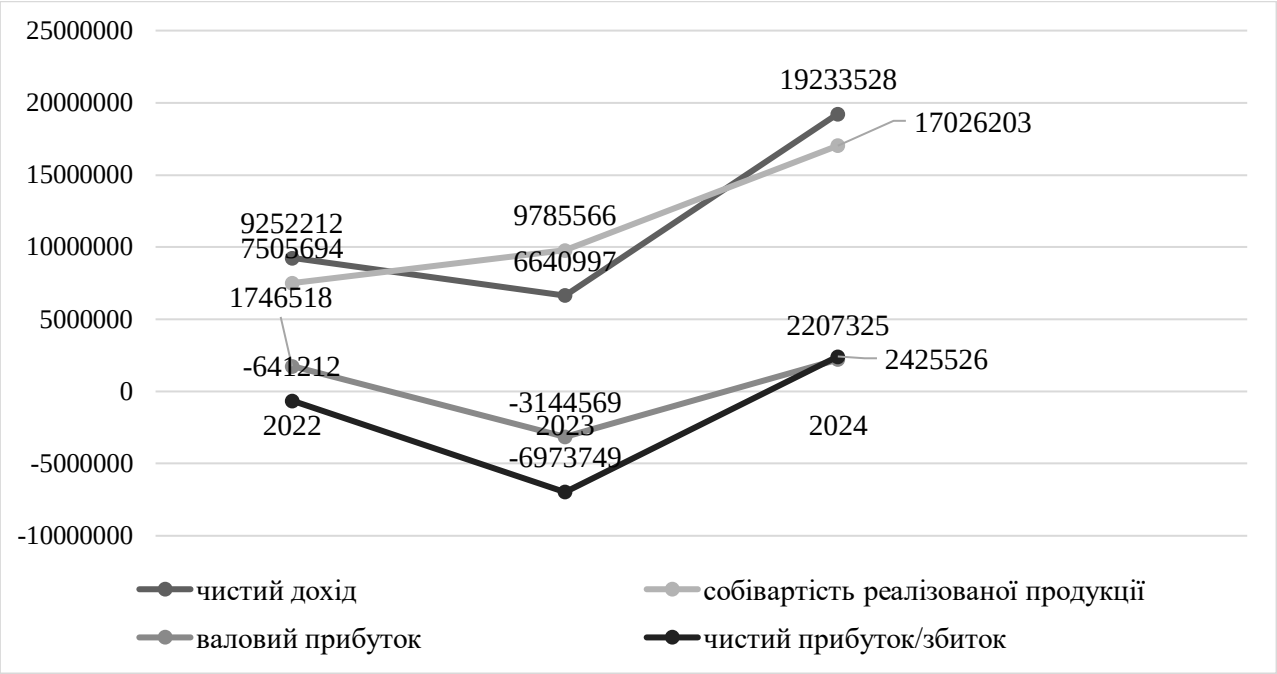

Рисунок 2.5 – Динаміка основних показників діяльності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат», тис. грн.

У ринковій економіці, коли можлива ліквідація підприємства внаслідок його банкрутства, дуже важливими характеристиками фінансового стану є ліквідність і платоспроможність.

В залежності від ступеня ліквідності, тобто швидкості перетворення в грошові засоби, активи підприємства поділяються на такі групи [39-44]:

Перша група ($А_1$) – абсолютно ліквідні активи – грошові засоби підприємства і короткострокові фінансові вкладення (цінні папери);

Друга група ($А_2$) – швидко ліквідні активи – поточна дебіторська заборгованість;

Третя група ($А_3$) – повільно ліквідні активи – запаси і витрати, інші оборотні активи;

Четверта група ($А_4$) – умовні ліквідні активи – необоротні активи.

Для оцінки платоспроможності фінансові ресурси підприємства групуються таким чином:

Перша група ($З_1$) – поточні зобов’язання (найбільш строкові

зобов'язання), які слід погасити протягом поточного місяця (кредиторська заборгованість і суми кредитів банків, терміни повернення яких наступили);

Друга група ($З_2$) – короткострокові зобов'язання з терміном погашення до одного року (суми кредитів банків, поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, забезпечень наступних витрат і платежів та векселів виданих, терміни повернення яких настануть у майбутньому, протягом року);

Третя група ($З_3$) – довгострокові зобов'язання з терміном погашення більше одного року (довгострокові кредити банків і позики);

Четверта група ($З_4$) – постійні зобов'язання, що формуються фінансовими ресурсами з елементів власного капіталу.

Підприємство вважається платоспроможним, якщо при порівнянні абсолютних величин його активів і фінансових ресурсів виконуються такі умови:

$$А_1 \geq З_1 ; А_2 \geq З_2; А_3 \geq З_3 ; А_4 \leq З_4 \quad (2.1)$$

Якщо на підприємстві виконуються перші три умови, тобто поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства, то обов'язково виконується й остання умова, оскільки це свідчить про наявність у підприємства власних оборотних активів, які забезпечують його фінансову стійкість. Невиконання однієї з перших трьох умов указує на те, що фактична платоспроможність відрізняється від нормативної.

Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні засобів активу, які згруповані за ступенем зменшення ліквідності, з короткостроковими зобов'язаннями з пасиву, які групуються за ступенем терміновості їхнього погашення.

Розрахунок оцінки ліквідності підприємства АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» шляхом порівняння його активів і пасивів наведемо в табл. 2.6. та рис. 2.6.

Таблиця 2.6 – Аналіз ліквідності балансу АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр., тис. грн.

Активи	2022	2023	2024	Пасиви	2022	2023	2024	Платіжний надлишок (+), нестача (-)		
								2022	2023	2024
А1	872806	455117	5393	31	1825922	2589997	3104608	-953116	-2134880	-3099215
А2	14972075	6289511	11078212	32	828611	639628	2074280	+14143464	+5649883	+9003932
А3	854849	721382	726467	33	1535145	950173	1236324	-680296	-228791	-509857
А4	20152645	25883882	21317073	34	32662697	29170094	26711933	-12510052	-3286212	-5394860
Баланс	36852375	33349892	33127145	Баланс	36852375	33349892	33127145	0,00	0,00	0,00

Аналізуючи дані табл. 2.6, бачимо, що баланс АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» не можна вважати ліквідним, оскільки за період, що аналізується, перше та третє співвідношення груп активів і пасивів не відповідають умовам ліквідності. Дослідження співвідношень активів і зобов’язань свідчить про те, що підприємство не виконує нормативні умови платоспроможності. При цьому нестача платіжних засобів по одній групі компенсується їх надлишком по іншій групі лише вартісною величиною. Однак менш ліквідні платіжні засоби не можуть замінити більш ліквідні.

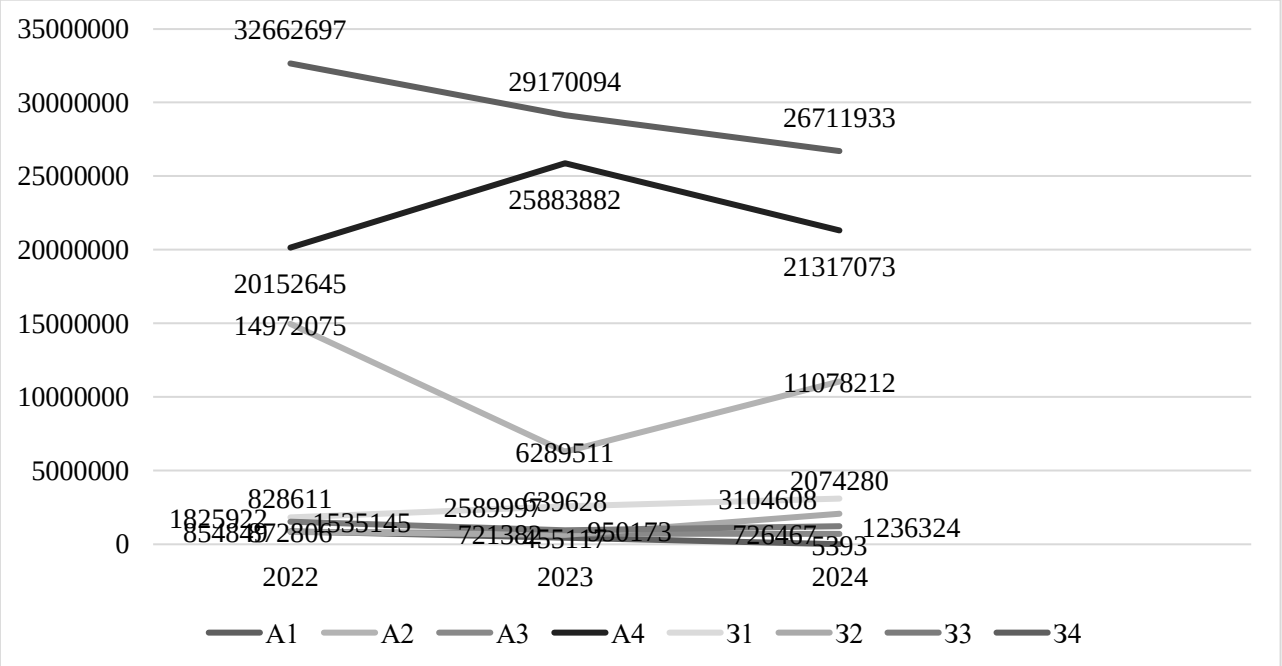

Рисунок 2.6 – Показники ліквідності балансу АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр., тис. грн.

Ліквідність підприємства – це здатність підприємства вчасно і в повному обсязі виконувати свої фінансові зобов'язання за рахунок наявних або легко реалізованих активів. Іншими словами, ліквідність відображає, наскільки швидко активи підприємства можуть бути перетворені на грошові кошти для покриття боргів [45].

Поряд з абсолютними показниками для оцінювання платоспроможності розраховують відносні показники (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Відносні показники оцінювання ліквідності і платоспроможності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр.

Показники	2022	2023	2024	Нормативне значення	Відхилення, (+,-)	
					2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,29	0,14	0,01	≥0,2-0,3	-0,15	-0,13
Коефіцієнт швидкої ліквідності	5,97	2,09	2,14	≥0,7	-3,88	-0,05
Коефіцієнт загальної ліквідності	6,29	2,31	2,28	≥1,5	-3,98	-0,03
Коефіцієнт платоспроможності	0,29	0,14	0,01	≥0,1	-0,15	-0,13
Коефіцієнт критичної ліквідності	6,14	2,19	2,21	≥0,8	-3,95	-0,02
Коефіцієнт покриття запасів	17,45	6,76	11,98	≥1,0	-10,69	+5,22

Аналіз табл. 2.7 показав, що більшість показників ліквідності підприємства мають значення більше нормативного за весь період дослідження. Це означає, що підприємство має можливість розраховуватись за своїми поточними зобов’язаннями.

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності у 2022 р. становило 0,29, у 2024 р. зменшилось до 0,01. Це означає, що рівень покриття поточних зобов’язань високоліквідними оборотними активами у 2022 р. становив 29%, а у 2024 р. знизився до 1%. Порівняння цього показника з нормативним значенням свідчить про недостатню грошову платоспроможність підприємства.

Фактичні значення коефіцієнта швидкої ліквідності та коефіцієнта загальної ліквідності знизились, але відповідають нормативному значенню, що свідчить про достатній рівень, але негативну динаміку розрахункової та майнової платоспроможності підприємства. Так, станом на 2022 р. оборотні активи перевищували поточні зобов'язання лише у 6,29 рази, у 2023 р. – у 2,31 рази; у 2022 р. – у 2,28 рази.

Серед допоміжних відносних показників оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства, всі з показників відповідають нормативному значенню, але мають тенденцію до зниження, що підтверджує попередній висновок про недостатню забезпеченість підприємства грошовими коштами.

На рис. 2.7 зображено динаміку основних показників ліквідності та платоспроможності підприємства.

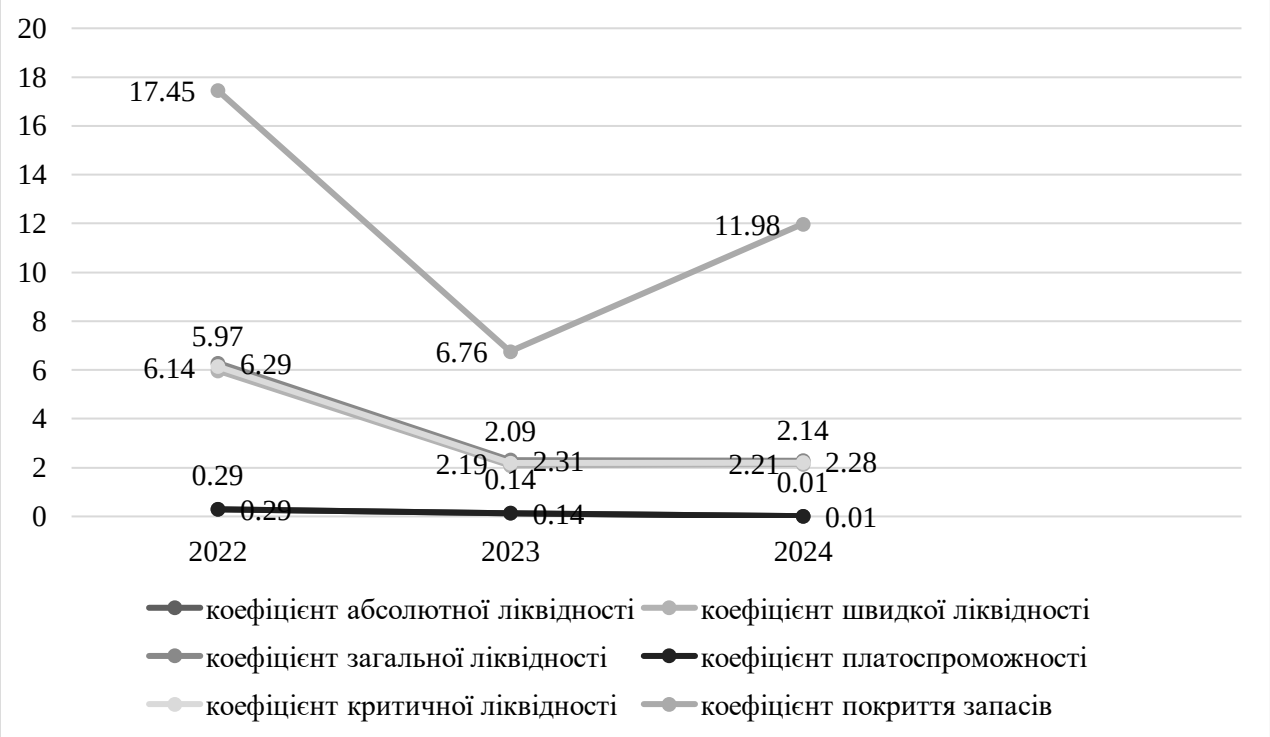

Рисунок 2.7 – Відносні показники оцінювання ліквідності і платоспроможності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022 – 2024 рр.

За допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів на зміну коефіцієнта загальної ліквідності.

Модель факторного аналізу коефіцієнта загальної ліквідності:

$$КЗЛ = \frac{ОА}{ПЗ}, \quad (2.2)$$

де КЗЛ – коефіцієнт загальної ліквідності;

ОА – оборотні активи, тис. грн.;

ПЗ – поточні зобов'язання, тис. грн.

За даними табл. 2.8 розрахуємо умовне значення коефіцієнта загальної ліквідності.

Таблиця 2.8 – Вихідна інформація для факторного аналізу коефіцієнта загальної ліквідності

Показники	Базовий рік 2022	Звітний рік 2024	Відхилення (+,-)	
			абсолютне	відносне,%
Оборотні активи, тис. грн	16699730	11810072	-4889658	-29,2799
Поточні зобов'язання, тис. грн	2654533	5178888	+2524355	+95,0960
Коефіцієнт загальної ліквідності	6,2910	2,2804	-4,0106	х

Умовне значення коефіцієнта загальної ліквідності визначимо за формулою:

$$КЗЛ_{ум} = \frac{ОА_1}{ПЗ_0}, \quad (2.3)$$

де $КЗЛ_{ум}$ – умовне значення коефіцієнта загальної ліквідності;

$ОА_1$ – вартість оборотних активів у звітному році, тис. грн.;

$ПЗ_0$ – величина поточних зобов'язань у базовому році, тис. грн.

$$КЗЛ_{ум} = \frac{11810072}{2654533} = 4{,}4490$$

Загальну зміну (+,-) коефіцієнта загальної ліквідності визначимо за формулою:

$$\Delta КЗЛ = КЗЛ_1 – КЗЛ_0, \quad (2.4)$$

де ΔКЗЛ – зміна коефіцієнта загальної ліквідності;

$КЗЛ_1$ – показник коефіцієнта загальної ліквідності у звітному році;

$КЗЛ_0$ – показник коефіцієнта загальної ліквідності у базовому році.

Отже, ΔКЗЛ = 2,2804-6,2910 = -4,0106

у тому числі за рахунок факторів:

1) оборотних активів:

$$\Delta КЗЛ_{ОА} = КЗЛ_{ум} – КЗЛ_0;$$

$$\Delta КЗЛ_{ОА} = 4,4490 – 6,2910 = -1,8420$$

2) поточних зобов’язань:

$$\Delta КЗЛ_{ПЗ} = КЗЛ_1 – КЗЛ_{ум};$$

$$\Delta КЗЛ_{ПЗ} = 2,2804 – 4,4490 = -2,1686$$

Перевірка розрахунку:

$$\Delta КЗЛ = КЗЛ_{ОА} + КЗЛ_{ПЗ};$$

$$\Delta КЗЛ = - 1,8420 + (-2,1686) = -4,0106.$$

Коефіцієнт загальної ліквідності знизився з 6,2910 у 2022 р. до 2,2804 у 2024 р., тобто на 4,0106 пункти, під впливом певних факторів. У результаті зменшення оборотних активів на 4889658 тис. грн, або 29,2799%, коефіцієнт загальної ліквідності знизився на 1,8420 пункти. Водночас за рахунок зростання поточних зобов’язань на 2524355 тис. грн, або 95,0960%, коефіцієнт загальної ліквідності зменшився на 2,1686 пункти.

Отже, головним фактором зниження коефіцієнта загальної ліквідності стало зростання поточних зобов’язань. Частка цього чинника у загальній зміні результативного показника становить 55%.

З метою своєчасного виявлення тенденцій формування незадовільної структури балансу підприємства, що прибутково працює, і вжиття

попереджувальних заходів, проводиться аналіз його фінансового стану за допомогою коефіцієнта Бівера ($К_Б$), що визначається як відношення різниці між чистим прибутком і нарахованою амортизацією до суми довгострокових і поточних зобов'язань:

$$К_Б = \frac{ЧП - А}{ДЗ + ПЗ}, \quad (2.5)$$

де $К_Б$ – коефіцієнт Бівера;

ЧП – чистий прибуток;

А – амортизація;

ДЗ – довгострокові зобов'язання;

ПЗ – поточні зобов'язання.

Ознакою формування незадовільної структури балансу є фінансовий стан підприємства, за якого протягом тривалого проміжку часу (1,5-2 роки) значення коефіцієнта Бівера не перевищує 0,2 (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Оперативний аналіз фінансового стану АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за допомогою коефіцієнта Бівера

№ з/п	Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення, (+,-)	
					2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
1	Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	-641212	-6973749	2425526	-6332537	+9399275
2	Амортизація, тис. грн.	2357994	2064454	1841875	-293540	-222579
3	Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	1535145	950173	1236324	-584972	+286151
4	Поточні зобов'язання, тис. грн.	2654533	3229625	5178888	+575092	+1949263
5	Коефіцієнт Бівера ((п.1-п.2):(п.3+п.4))	-0,72	-2,16	0,09	-1,44	+2,25

За даними табл. 2.9, АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» має значення коефіцієнта Бівера у 2022 р. – (-0,72); у 2023 р. – (-2,16); у 2024 р. – 0,09, що свідчить про формування незадовільної структури балансу підприємства.

Значення абсолютних відхилень показників оперативного аналізу фінансового стану підприємства за 2024 р. у порівнянні з попередніми роками, свідчать про наявність негативних тенденцій у діяльності підприємства. А саме, показник збитку зріс на 6332537 тис. грн у 2023 р. порівняно з 2022 р. і становив 6973749 тис. грн. У 2024 р. ситуація покращилась і підприємство отримало прибуток у розмірі 2425526 тис грн., що на 9399275 тис. грн вище попереднього року.

Величина амортизаційних відрахувань суттєво знизилась: на 293540 тис. грн. у 2023 р. порівняно з 2022 р. і на 222579 тис. грн. у 2024 р. порівняно з 2023 р.

Величина поточних зобов’язань зросла на 575092 тис. грн. у 2023 р. порівняно з 2022 р. і на 1949263 тис. грн. у 2024 р. порівняно з 2023 р. Величина довгострокових зобов’язань у 2023 р. порівняно з 2022 р. знизилась на 584972 тис. грн. і становила 950173 тис. грн., але у 2024 р. зросла на 286151 тис. грн порівняно з 2023 р.

Визначимо наявність (відсутність) ознак поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності підприємства АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» (табл. 2.10).

За даними табл. 2.10 у 2022 р. показник поточної неплатоспроможності підприємства становив -1896127 тис. грн., у 2023 р. – (-2774508) тис. грн., у 2024 р. – (-5173495) тис. грн. Отже, підприємство має ознаки поточної неплатоспроможності. Разом з тим, збільшення нестачі фінансових інвестицій і грошових коштів для покриття поточних зобов’язань на 878381 тис. грн. у 2023 р. порівняно з 2022 р. і на 2398987 тис. грн. у 2024 р. порівняно з 2023 р. свідчить про негативну динаміку платіжних можливостей підприємства.

Таблиця 2.10 – Визначення ознак поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр.

№ з/п	Показники	2022	2023	2024	Відхилення (+,-)	
					2023 від 2022	2024 від 2023
1	Довгострокові фінансові інвестиції, тис. грн	-	-	-	-	-
2	Поточні фінансові інвестиції, тис. грн	-	-	-	-	-
3	Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн	758406	455117	5393	-303289	-449724
4	Поточні зобов'язання, тис. грн	2654533	3229625	5178888	+575092	+1949263
5	Показник поточної неплатоспроможності, тис. грн (п.1+п.2+п.3–п.4)	-1896127	-2774508	-5173495	-878381	-2398987
6	Коефіцієнт покриття	6,29	2,31	2,28	-3,98	-0,03
7	Коефіцієнт забезпечення власними засобами	0,75	0,44	0,46	-0,31	-0,02
8	Чистий прибуток (збиток), тис. грн	-641212	-6973749	2425526	-6332537	+9399275

За досліджуваний період значення коефіцієнта покриття становило більше нормативного 1,5 (у 2022 р. – 6,29; у 2023 р. – 2,31; у 2024 р. – 2,28), але має тенденцію до зменшення; коефіцієнта забезпечення власними засобами більше нормативного 0,1 (у 2022 р. – 0,75; у 2023 р. – 0,44; у 2024 р. – 0,46; і підприємство не отримало прибутки у 2022-2023 рр., що є свідченням наявності ознак критичної та надкритичної неплатоспроможності. Зменшення в динаміці коефіцієнта покриття, коефіцієнта забезпечення власними засобами і чистого прибутку свідчить про зниження рівня платоспроможності підприємства.

Поняття фінансової стійкості підприємства є багатостороннім. Воно характеризується фінансовою незалежністю, здатністю маневрувати власними коштами, достатньою фінансовою забезпеченістю, безперервністю основних видів діяльності. Щоб оцінити все це і зробити висновок про стан і використання фінансових ресурсів підприємства, необхідно проаналізувати

відносні показники фінансової стійкості [46]. Оцінку фінансової стійкості підприємства доцільно здійснювати поетапно (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Показники фінансової стійкості АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022 – 2024 рр.

Показники	2022	2023	2024	Нормативне значення	Відхилення, (+,-)	
					2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
Коефіцієнт автономії	0,89	0,87	0,81	>0,5	-0,02	-0,06
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,11	0,13	0,19	<0,5	+0,02	+0,06
Коефіцієнт фінансового ризику	0,13	0,14	0,24	<1,0	+0,01	+0,10
Коефіцієнт фінансової стабільності	7,79	7,14	4,17	>1,0	-0,65	-2,97
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,04	0,03	0,04	зниження	-0,01	+0,01
Коефіцієнт довгостроков зобов’язань	0,37	0,23	0,19	зниження	-0,14	-0,04
Коефіцієнт поточних зобов’язань	0,63	0,77	0,81	підвищення	+0,14	+0,04
Коефіцієнтзабезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	0,75	0,44	0,46	>0,1	-0,31	+0,02
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,38	0,11	0,20	≥0,50	-0,27	+0,09
Коефіцієнт страхування бізнесу	0,0011	0,0012	0,0012	підвищення	+0,0001	0,00

За даними табл. 2.11, коефіцієнт автономії має значення значно більше нормативного – 0,89 у 2022 р., 0,87 у 2023 р., 0,81 – 2024 р. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу значно менше нормативне значення – 0,11 у 2022 р., 0,13 у 2023 р., 0,19 – у 2024 р. Отримані значення показників автономії і концентрації залученого капіталу свідчать про те, що дане підприємство має невисоку залежність від зовнішніх джерел фінансування, тобто має можливість працювати на власному капіталі, майже не здійснює залучення позикового капіталу.

Коефіцієнт фінансового ризику означає, скільки позикових коштів

припадає на одну гривню власних коштів, вкладених в активи підприємства. У 2022 р. на одну гривню власних коштів припадало 0,13 грн. позикових, у 2023 р. – 0,14 грн., у 2024 р. – 0,24 грн. Збільшення цього показника в динаміці свідчить про значне збільшення залежності підприємства від інвесторів і кредиторів.

На рис. 2.8 наочно зображено динаміку показників фінансової стійкості АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат».

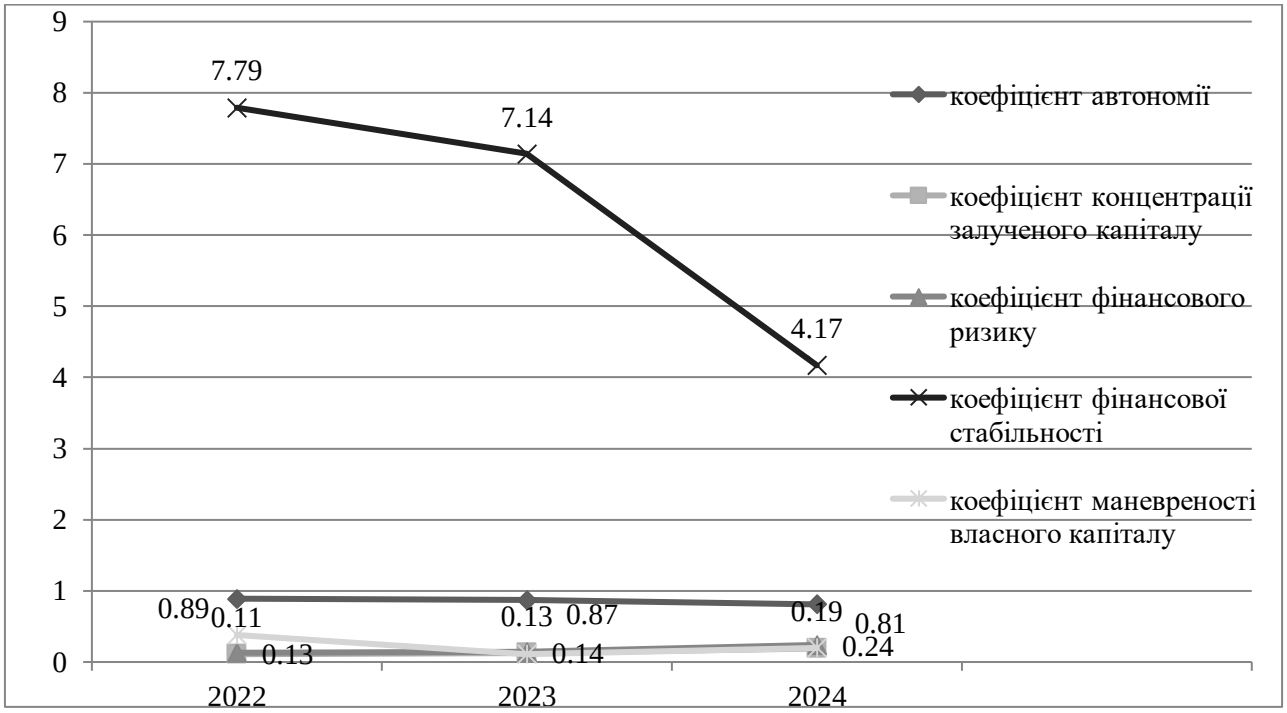

Рисунок 2.8 – Динаміка показників фінансової стійкості АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»

Коефіцієнт фінансової стабільності, який показує співвідношення власних і залучених коштів і характеризує здатність підприємства залучати зовнішні джерела фінансування значно більший нормативного значення і свідчить про високу стабільність підприємства підприємства.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами має позитивне значення у 2022-2024 рр. і свідчить про можливість покриття оборотних активів власними джерелами підприємства.

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів свідчить про

невисоку залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування і становить у 2022 р. 0,04, у 2023 р. – 0,03, у 2024 р. – 0,04, при нормативному значенні 0,4.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу визначає частку власного капіталу, вкладену в оборотні активи і характеризує зниження ступеня мобільності власного капіталу підприємства у 2023-2024 рр.

2.3 Комплексна оцінка фінансового стану АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»

Ділова активність підприємства – це характеристика його здатності ефективно використовувати ресурси для досягнення поставлених цілей, підтримання стійких темпів розвитку та отримання доходів. Вона показує, наскільки успішно підприємство реалізує свій потенціал у процесі господарської діяльності. Ділова активність підприємства охоплює різні аспекти діяльності, такі, як місце на ринку, репутація, інноваційно-інвестиційна діяльність, та конкурентоспроможність.

Ділова активність може бути оцінена як з кількісної, так і з якісної точки зору. До кількісних показників належать обсяги продажів, прибуток, частка ринку, обсяг виробництва, а до якісних - репутація, інноваційність, соціальна відповідальність, а також ефективність використання ресурсів [47].

Ділова активність підприємства тісно пов'язана з його фінансовим станом, інвестиційною привабливістю та платоспроможністю. Вона характеризує здатність підприємства реалізовувати стратегічні плани, досягати поставлених цілей та ефективно використовувати наявні ресурси.

Оцінка ділової активності дозволяє виявити сильні та слабкі сторони підприємства, визначити напрямки для вдосконалення та розробити стратегію розвитку. До показників ділової активності належать різні коефіцієнти оборотності та показники тривалості обороту в днях (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Показники ділової активності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр.

Показники	Алгоритм розрахунку	2022	2023	2024	Відхилення, (+,-)	
					2023 р. від 2022	2024 р. від 2023
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід від реалізації продукції / Активи	0,25	0,20	0,58	-0,05	+0,38
Тривалість одного обороту активів, днів	360 / Коефіцієнт оборотності активів	1434	1808	620	+374	-1188
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чистий дохід від реалізації продукції / Оборотні активи	0,55	0,89	1,63	+0,34	+0,74
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	360 / Коефіцієнт оборотності оборотних активів	655	405	221	-250	-184
Коефіцієнт оборотності запасів	Собівартість реалізованої продукції / Запаси	8,78	13,57	23,44	+4,79	+9,87
Тривалість одного обороту запасів, днів	360 / Коефіцієнт оборотності запасів	41	26	15	-15	-11
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід від реалізації продукції / Власний капітал	0,28	0,23	0,72	-0,05	+0,49
Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	360 / Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1271	1581	500	+310	-1080
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чистий дохід від реалізації продукції / Дебіторська заборгованість	0,62	1,07	1,77	+0,45	+0,70

Продовження таблиці 2.12

1	2	3	4	5	6	7
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, днів	360 / Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	583	336	204	-247	-132
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Собівартість реалізованої продукції / Кредиторська заборгованість	4,11	3,78	5,48	-0,33	+1,70
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	360 / Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	88	95	66	+7	-29

Аналізуючи показники, наведені в табл. 2.9, можна стверджувати наступне. У 2024 р. оборотність активів збільшилась, порівняно з минулими роками спостерігається срибкоподібна тенденція до змін. Відповідно відбувається то зменшення то збільшення тривалості обороту активів. Оборотність всіх активів головним чином залежить від оборотності поточних активів. Оборотність останніх прискорилась, що характеризується позитивно.

Сповільнення оборотності власного капіталу негативно відображається на динаміці його рентабельності. Відповідно відбулось зменшення тривалості обороту власного капіталу на 1080 днів у порівнянні 2024 р. з 2023 р. Тривалість обороту запасів також знизилась, достатньо суттєво – на 15 днів у 2023 р. порівняно з 2022 р. і на 11 днів у 2024 р. порівняно з 2023 р.

Значення коефіцієнтів оборотності дебіторської заборгованості свідчить про те, що дебітори в середньому 2 рази на рік повертають свої борги. Що стосується оборотності кредиторської заборгованості, то термін її погашення зменшився і становить у 2024 р. – 66 днів, що на 29 днів менше, ніж у 2023 р.

Аналіз показників оборотності свідчить про те, що рівень ділової активності підприємства має тенденцію до зростання у 2024 р. порівняно з 2022-2023 рр. На рис. 2.9 зображено динаміку показників ділової активності підприємства.

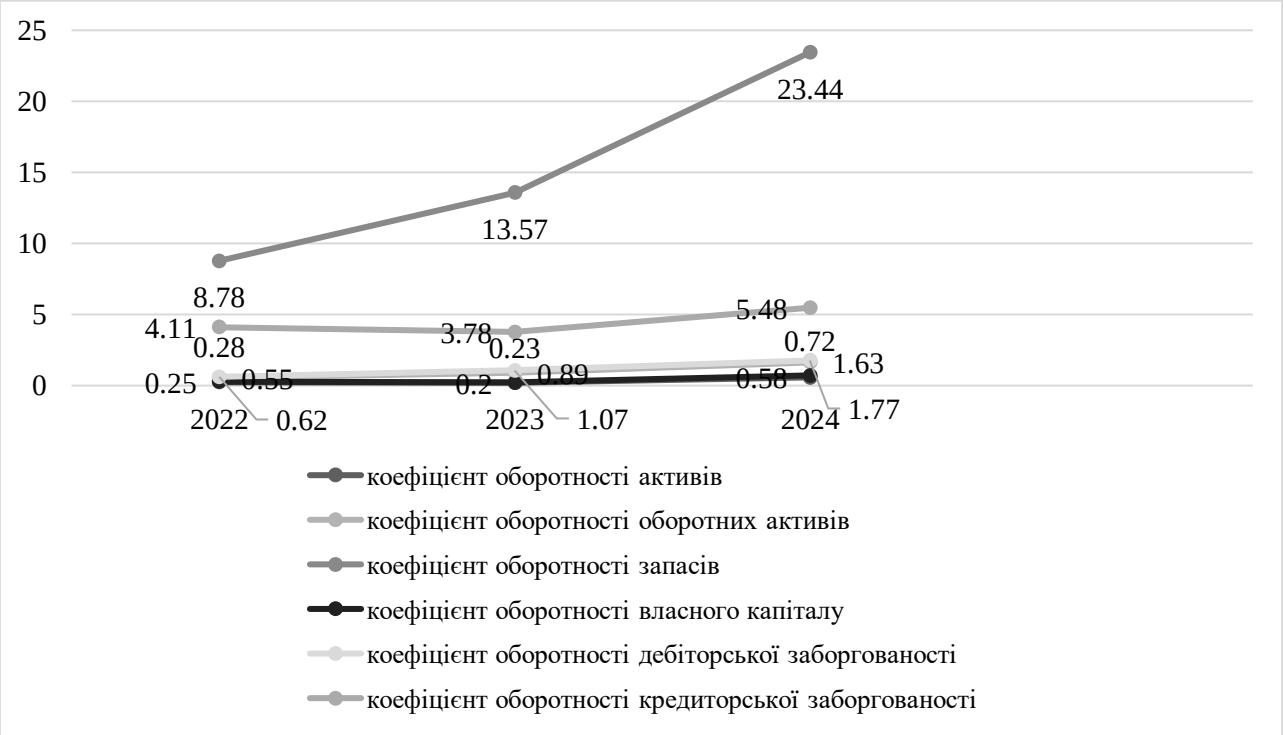

Рисунок 2.9 – Динаміка показників ділової активності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»

Ринкова активність підприємства - це показник, що характеризує його взаємодію із зовнішнім середовищем і проявляється у зміні інтенсивності цієї взаємодії з часом. Вона відображає, як підприємство діє на ринку, впливає на нього та як його сприймають споживачі та конкуренти. Ринкова активність є важливою характеристикою, що дозволяє оцінити ефективність діяльності підприємства та його конкурентоспроможність. Зростання ринкової активності є важливим завданням кожного суб'єкта підприємницької діяльності та його власників. Головне, у чому зацікавлені власники, – це прибуток на вкладений ними капітал для забезпечення ефективної діяльності підприємства, а також те, яка частка прибутку спрямовується на виплату дивідендів і яка – на реінвестування в активи [48]. Залежно від поставленої мети та визначених завдань аналізу, може використовуватись різна вихідна інформація для розрахунку відповідних показників оцінки ринкової активності підприємства (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Показники оцінювання ринкової активності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр.

Показники	2022	2023	2024	Відхилення (+,-)	
				2023 р.від 2022 р.	2024 р. від 2023 р
Показники, що характеризують ефективність використання капіталу власників					
Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн	437448	437448	437448	0,00	0,00
Капітал у дооцінках, тис. грн	2424740	2257878	1717826	-166862	-540052
Резервний капітал, тис. грн	40626	40626	40626	0,00	0,00
Нерозподілений прибуток, тис. грн	29759883	26434142	24516033	-3325741	-1918109
Рентабельність зареєстрованого (пайового) капіталу, %	-146,58	-1594,19	554,47	-1447,61	+2148,66
Вартість коштів зареєстрованого (пайового) капіталу (балансової вартості акцій), грн	74,67	66,68	61,06	-7,99	-5,62
Прибуток, тис. грн	-641212	-6973749	2425526	-6332537	+9399275
Рентабельність власного капіталу, %	-1,96	-23,91	9,08	-21,95	+32,99
Показники, що відображають положення підприємства на фондовому ринку					
Номінальна вартість однієї акції, грн	0,27	0,27	0,27	0,00	0,00
Балансова вартість однієї акції, грн	20,53	18,34	16,79	-2,19	-1,55
Чистий фінансовий результат, який припадає на одну акцію, грн	-0,40	-4,38	1,52	-3,98	+5,90

Аналіз даних табл. 2.13 свідчить, що величина пайового та резервного капіталів досліджуваного підприємства за період 2022-2024 рр. залишилась незмінною. Проте, дещо змінилась величина нерозподіленого прибутку підприємства, яка знизилась з 29759883 тис. грн. у 2022 р. до 24516033 тис. грн. у 2024 р. Зріс показник рентабельності пайового капіталу з -146,58% у 2022 р. до 554,47% у 2024 р., тобто на 701,05 процентних пункта.

Внаслідок того, що підприємство протягом 2022-2023 рр. отримувало збиток, збитковість власного капіталу має тенденцію до збільшення – з мінус 1,96% у 2022 р. до мінус 23,91% у 2023 р.

Основним критерієм успішної роботи підприємства є його прибутковість. Підприємство зобов'язано одержувати такі доходи, які не тільки покривають витрати, але й у достатній мірі їх перевищують (табл. 2.14, рис. 2.10).

Таблиця 2.14 – Аналіз складу та динаміки доходів АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр., тис. грн

Вид доходів	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+,-)	
				2023р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
Доходи від основної операційної діяльності (реалізації продукції, товарів, робіт, послуг)	9252212	6640997	19233528	-2611215	+12592531
Доходи від іншої операційної діяльності	6350634	980584	4898112	-5370050	+3917528
Доходи від операційної діяльності - разом	15602846	7621581	24131640	-7981265	+16510059
Доходи від фінансової діяльності (дохід від участі в капіталі, інші фінансові доходи)	18748	28376	192	+9628	-28184
Інші доходи	2097	3111	32737	+1014	+29626
Всього доходів	15623691	7653068	24164569	-7970623	+16511501

За даними табл. 2.14 підприємство АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» формує більшу частину доходів в процесі здійснення операційної діяльності. Так, у 2023 р. цей показник склав 7621581 тис. грн., що на 7981265 тис. грн. менше 2022 р., у 2024 р. отримано 24131640 тис. грн, що на 16510059 тис. грн. більше 2023 р. Доходи від іншої операційної діяльності (доходи від оприбуткування запасів, від реалізації надлишкових запасів, пені та штрафи отримані, повернення надмірно сплаченого ввізного мита, доходи від операційних курсових різниць та інше) мають тенденцію до збільшення у 2024 р. У 2024 р. доходи від фінансової діяльності значно скоротились і склали 192 тис. грн., що на 28184 тис. грн. менше 2023 р. За результатами від інвестиційної діяльності підприємство має доходи, які мають тенденцію до збільшення за весь період, що аналізується. У 2023 р. цей показник становив 3111 тис. грн, що на 1014 тис. грн більше 2022 р., у 2024 р. на 29626 тис. грн більше 2023 р.

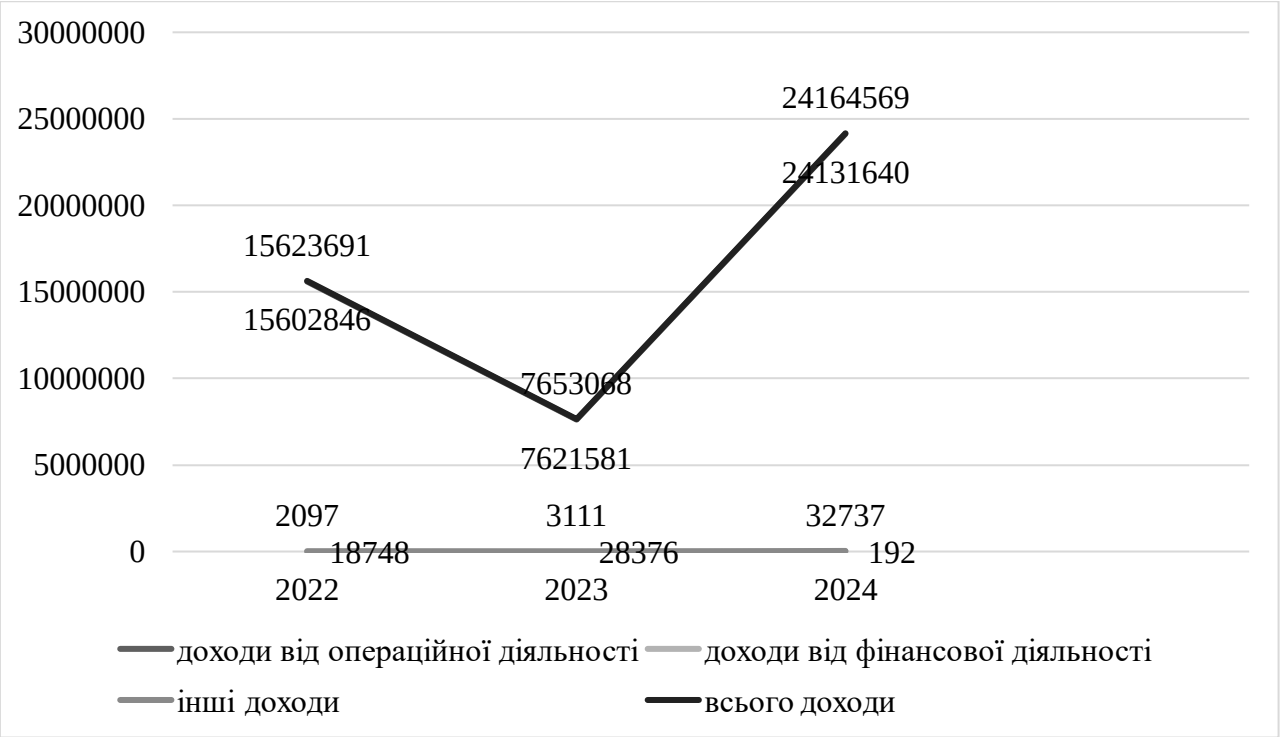

Рисунок 2.10 – Динаміка доходів АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр., тис. грн.

Підприємство будь-якої форми власності під час своєї діяльності здійснює певні витрати (матеріальних, нематеріальних, грошових і трудових ресурсів), пов’язані з простим і розширеним відтворенням основних та оборотних засобів, виробництвом і реалізацією продукції, наданням послуг, виконанням робіт, соціальним розвитком колективу тощо. Розрізняють витрати, пов’язані з операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю підприємства [46-48]. Одні групи витрат безпосередньо пов’язані зі здійсненням конкретної операції (із конкретним об’єктом витрат), інші – мають загальний характер і необхідні для забезпечення функціонування підприємства в цілому. Усі витрати – і матеріальні, і трудові, і фінансові – підприємство здійснює для забезпечення своєї виробничої діяльності. Витрати – це складна економічна категорія, яку можна розглядати, як вартість ресурсів, що використовує підприємство для здійснення фінансово-господарської діяльності. Для того, щоб витрати ефективно працювали в процесі виробництва й у сфері обігу необхідно ними управляти (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – Аналіз складу та структури витрат АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр.

Елементи витрат	2022		2023		2024		Темп приросту (зниження) % 2024 р. до	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	2022 р.	2023 р.
Собівартість реалізованої продукції	7505694	45,75	7985566	55,61	17026203	80,30	+126,84	+113,21
Адміністративні витрати	178763	1,09	205320	1,43	218238	1,03	+22,08	+6,29
Витрати на збут	1523995	9,29	1265690	8,81	3106063	14,65	+103,81	+145,40
Інші операційні витрати	6922943	42,20	4412102	30,73	554953	2,62	-91,98	-87,42
Фінансові витрати	184607	1,13	209139	1,46	208090	0,98	+12,72	-0,50
Інші витрати	89083	0,54	281648	1,96	89028	0,42	-0,06	-68,39
Всього	16405085	100,00	14359465	100,00	21202575	100,00	+29,24	+47,66

За даними табл. 2.15, динаміка витрат підприємства характеризується тенденцією до збільшення. Величина витрат підприємства у 2022 р. склала 16405085 тис. грн, у 2023 р. – 14359465 тис. грн, у 2024 р. – 21202575 тис. грн, що на 29,24% більше 2022 р. і на 47,66% більше 2023 р. Більш наочно дану тенденцію ілюструє рис. 2.11.

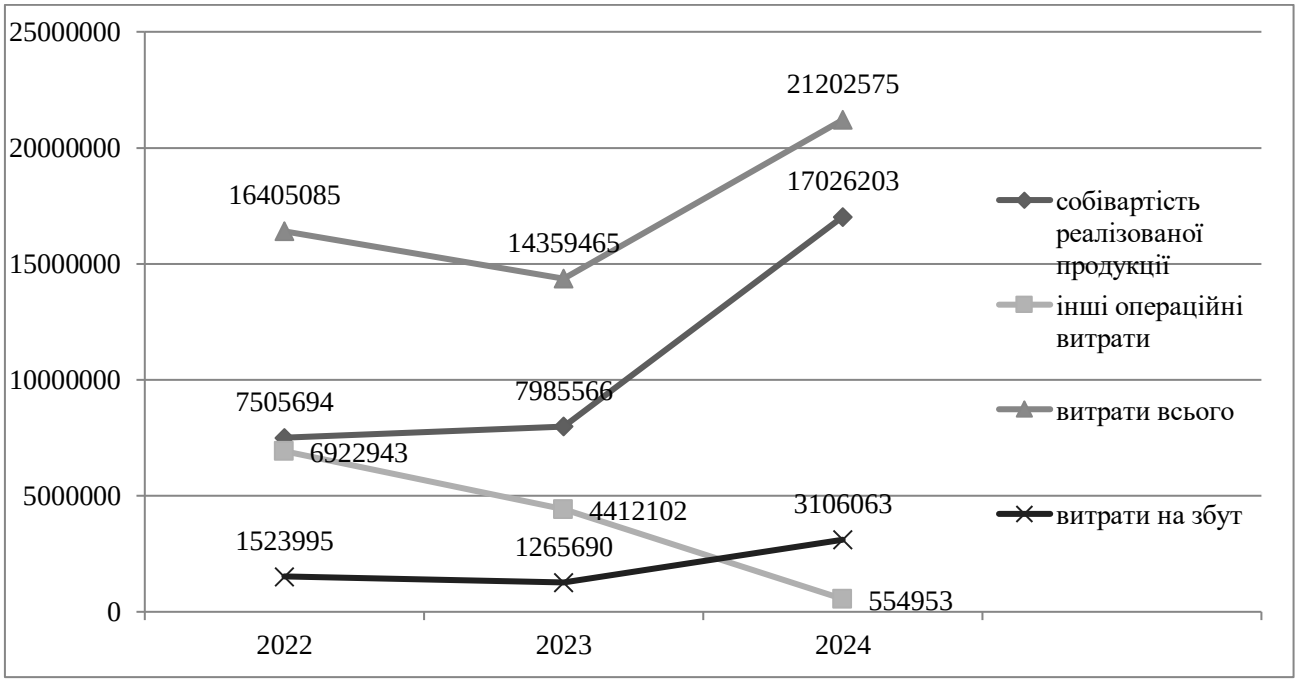

Рисунок 2.11 – Динаміка витрат АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр., тис. грн.

У структурі витрат підприємства АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» переважає собівартість реалізованої продукції, питома вага якої у 2022 р. складає 45,75%, у 2023 р. – 55,61%, у 2024 р. – 80,30%. Далі – інші операційні витрати, питома вага яких складає у 2022 р. – 42,20%, у 2023 р. – 30,73%, у 2024 р. – 2,62%.

Найменшу питому вагу у структурі витрат підприємства займають інші витрати – 0,54%, 1,96%, 0,42% по роках відповідно.

У 2024 р. суттєво змінилась структура витрат: майже наполовину зросла питома вага собівартості реалізованої продукції, значно збільшилась питома вага витрат на збут.

У 2024 р. порівняно з попередніми роками збільшилась величина всіх видів витрат, а загальна сума витрат у 2024 р. становить 21202575 тис грн., що на 29,24% більше від 2022 р. та на 47,66% від 2023 р.

Дану тенденцію більш наочно ілюструє рис. 2.12.

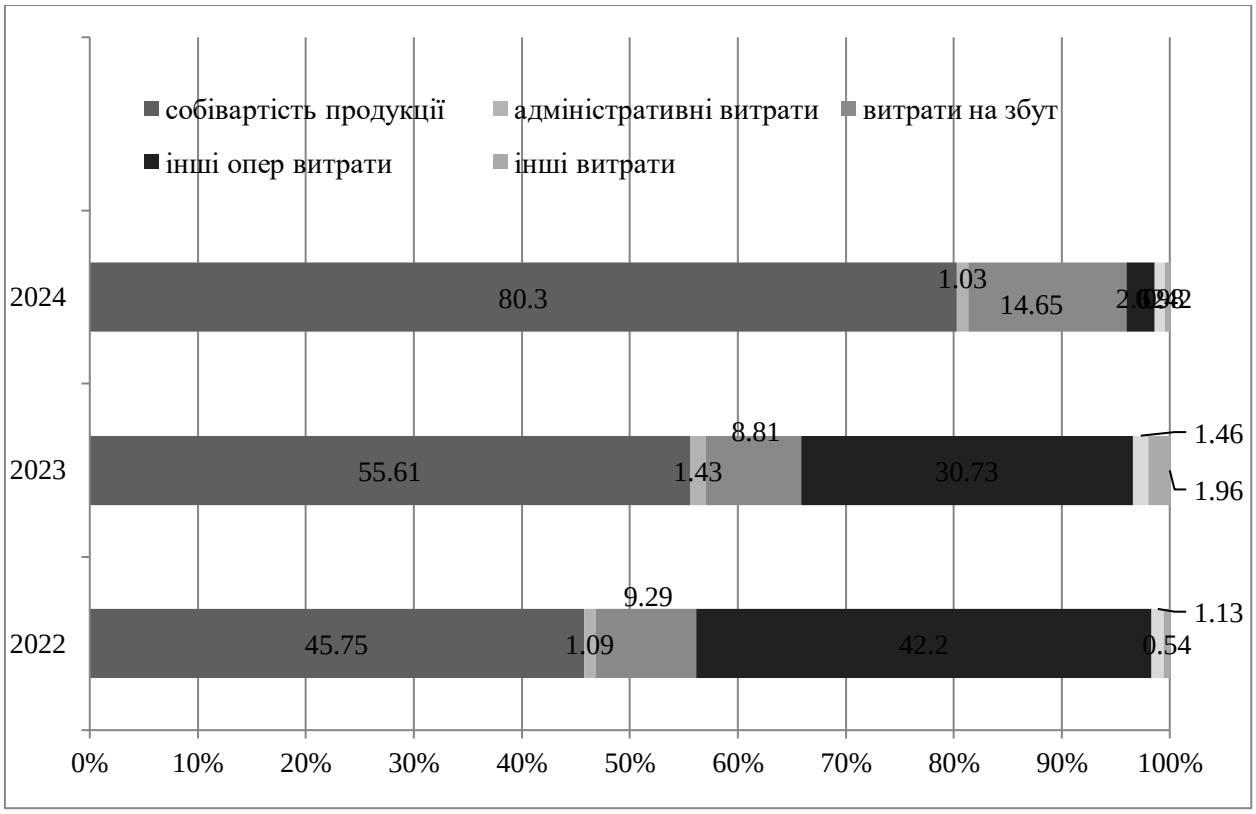

Рисунок 2.12 – Структура витрат АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр., %

Операційні витрати є основною складовою витрат підприємства. До них входять виробнича собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати. До виробничої собівартості включають: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; загальновиробничі витрати [49].

До складу прямих матеріальних витрат входять вартість сировини та основних матеріалів, що є основою продукції, яку виробляють, купівельних напівфабрикатів, комплектуючих виробів, допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об’єкта витрат. Прямі витрати на оплату праці – це заробітна плата та інші виплати робітникам, які займаються виробництвом продукції, виконанням робіт або наданням послуг.

До складу інших прямих витрат входять усі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об’єкта витрат, зокрема відрахування на соціальні заходи, плата за оренду земельних і майнових паїв, амортизація виробничих основних засобів тощо (табл. 2.16).

Таблиця 2.16 – Аналіз складу, структури та динаміки операційних витрат за елементами АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»

Елементи витрат	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Темп приросту (зниження), % 2024 р. до	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	2022	2023
Матеріальні витрати	3057475	25,15	5136808	32,62	10801270	52,39	+253,27	+110,27
Витрати на оплату праці	1056168	8,69	1123674	7,13	1428942	6,93	+35,29	+27,17
Відрахування на соціальні заходи	226145	1,86	235793	1,50	306233	1,49	+35,41	+29,87
Амортизація	2357994	19,40	2064454	13,11	1841875	8,93	-21,89	-10,78
Інші операційні витрати	5455400	44,90	7188684	45,64	6238951	30,26	+14,36	-13,21
Всього	12153182	100,00	15749413	100,00	20617271	100,00	+69,65	+30,91

Дані табл. 2.16 свідчать, що динаміка операційних витрат АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» має тенденцію до збільшення. Так, у 2022 р.

величина операційних витрат підприємства становила 12153182 тис. грн, у 2023 р. – 15749413 тис. грн., у 2024 р. – 20617271 тис. грн., що на 69,65% більше 2022 р. і на 30,91% більше 2023 р. Така тенденція пояснюється активними військовими діями на території, на якій знаходиться підприємство. Дану тенденцію більш наочно демонструє рис. 2.13.

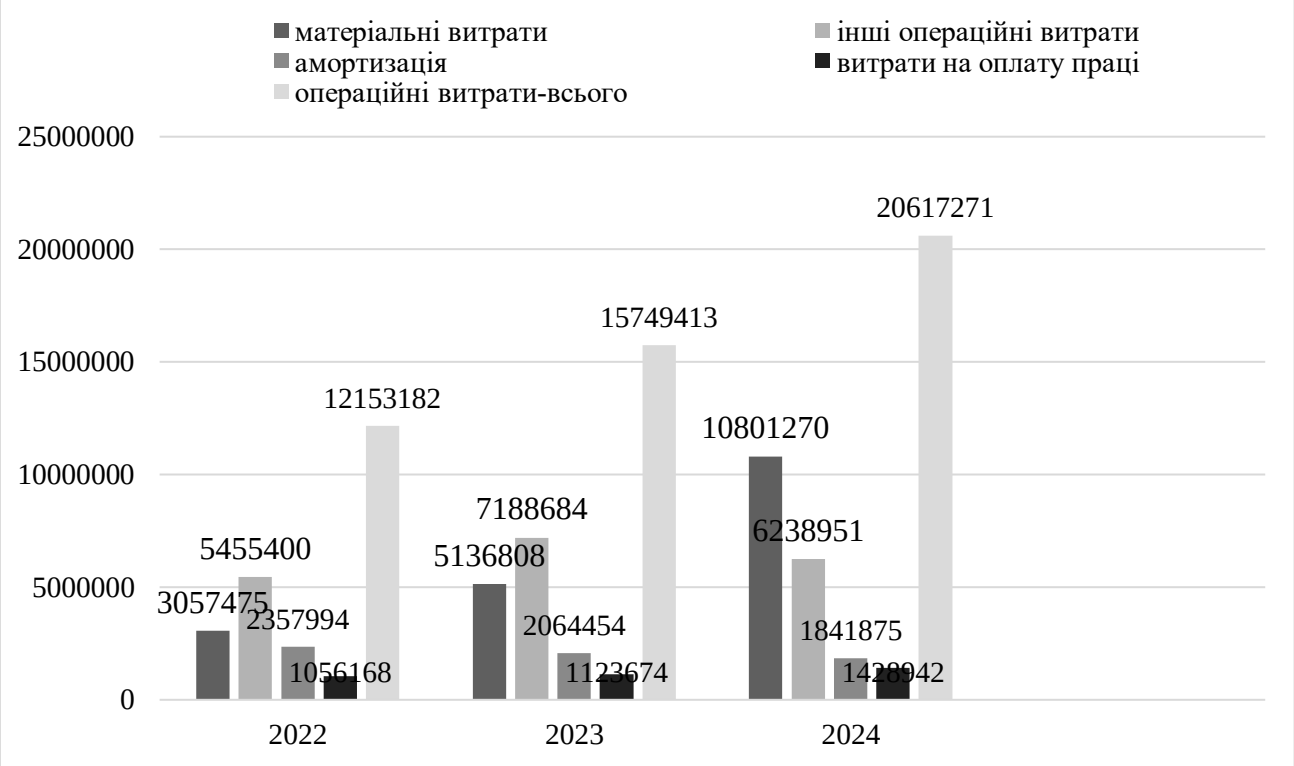

Рисунок 2.13 – Динаміка операційних витрат АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр.

У структурі операційних витрат АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» найбільшу питому вагу займають матеріальні витрати – 25,15%, 32,62%, 52,39% за період дослідження відповідно по роках, далі інші операційні витрати– 44,90%, 45,64%, 30,26% відповідно. Найменшу питому вагу займають відрахування на соціальні заходи – 1,86%, 1,50%, 1,49% за роками (рис. 2.14). Майже за всіма елементами витрат спостерігається тенденція до збільшення. Так, темп зростання матеріальних витрат у 2024 р. порівняно з 2022 р. становив 253,27%, з 2022 р. – 110,27%; загальної величини витрат – 69,65% і 30,91% відповідно.

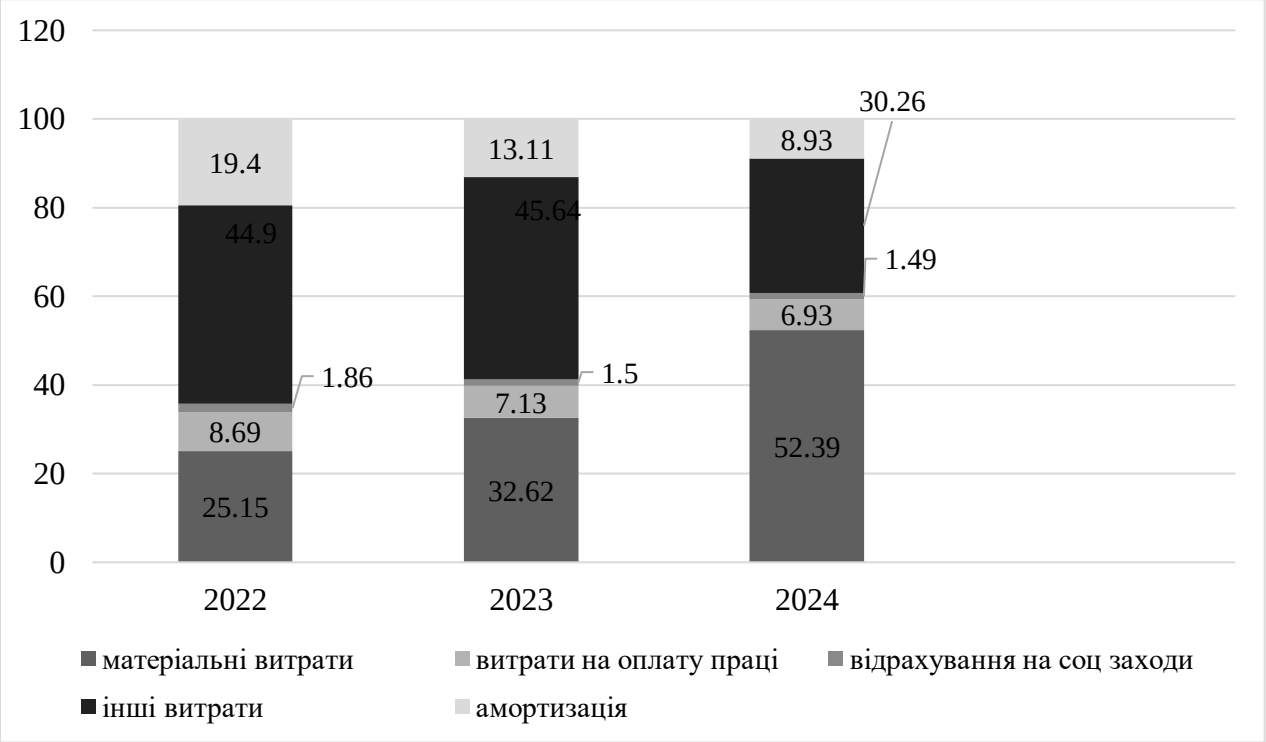

Рисунок 2.14 – Структура операційних витрат АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» у 2022-2024 р.,%

Ділова активність підприємства при формуванні витрат визначається їх рівнем на створення 1 грн. чистого доходу який характеризує окупність використаних ресурсів (табл. 2.17).

Таблиця 2.17 – Рівень операційних витрат на створення 1 грн. чистого доходу за обсягами товарних об'єктів діяльності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр., грн.

Елементи витрат	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+,-) 2024 р. від	
	грн.	%	грн.	%	грн.	%	2022 р.	2023 р.
Матеріальні витрати	0,33	25,38	0,77	32,49	0,56	52,83	+0,23	-0,21
Витрати на оплату праці	0,11	8,46	0,17	7,17	0,07	6,60	-0,04	-0,10
Відрахування на соціальні заходи	0,02	1,53	0,04	1,69	0,02	1,89	0,00	-0,02
Амортизація	0,25	19,23	0,31	13,08	0,09	8,49	-0,16	-0,22
Інші операційні витрати	0,59	45,40	1,08	45,57	0,32	30,19	-0,27	-0,76
Всього	1,30	100,00	2,37	100,00	1,06	100,00	-0,24	-1,31

Із табл. 2.14 видно, що підприємство АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» має негативну тенденцію до збільшення витратомісткості чистого доходу. Рівень операційних витрат на створення 1 грн. чистого доходу становить у 2022 р. 1,30 грн.; у 2023 р. – 2,37 грн.; у 2024 р. – 1,06 грн. В розрахунку на 1 грн. чистого доходу, у 2024 р. порівняно з попереднім роком, матеріальні витрати зменшились на 0,21 грн., витрати на оплату праці – на 0,10 грн. Суттєво змінилася структура витрат: значно зменшилась частка витрат на амортизацію – з 19,23% у 2022 р. до 8,49% у 2024 р., а частка матеріальних витрат збільшилась – з 25,38% у 2022 р. до 52,83% у 2024 р., частка витрат на оплату праці зменшилась з 8,46% у 2022 р. до 6,60% у 2024 р. На рис. 2.15 наочно зображено зміни у структурі операційних витрат на створення 1 грн. чистого доходу за обсягами товарних об’єктів діяльності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат».

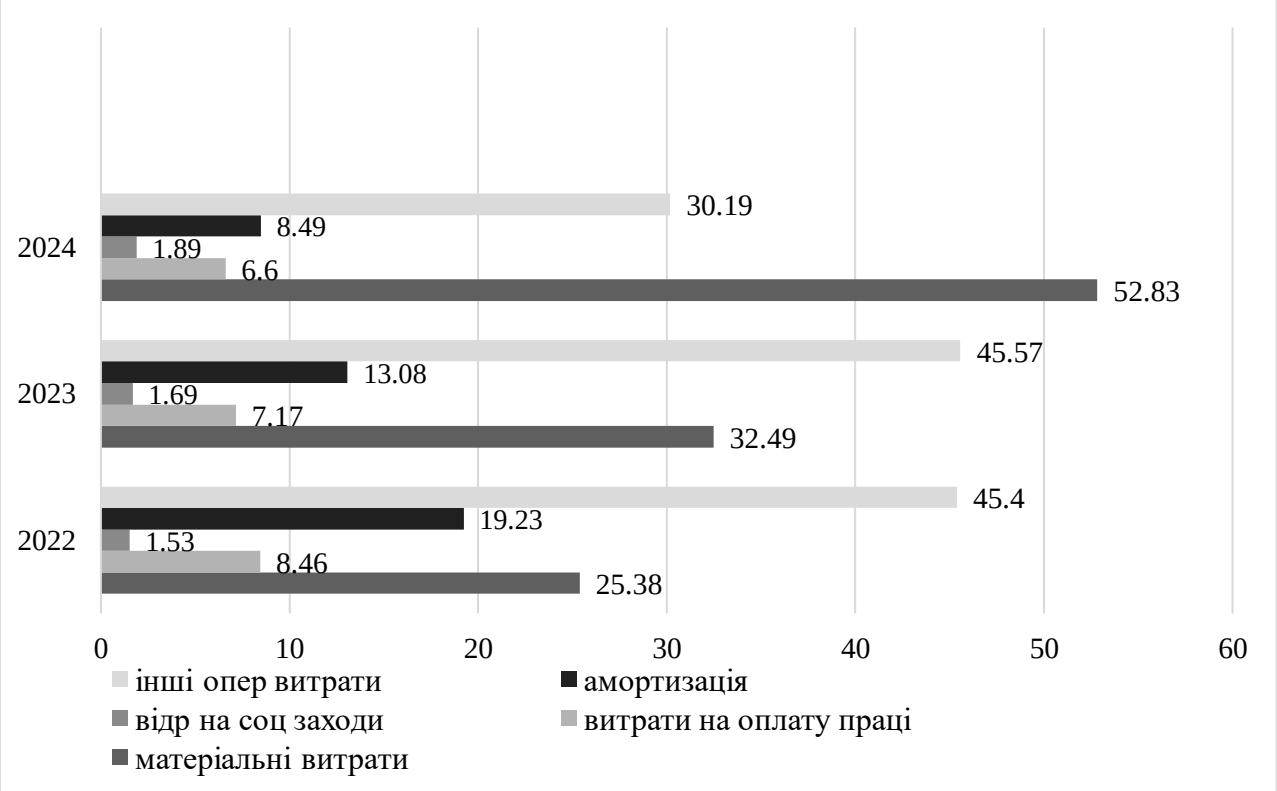

Рисунок 2.15 – Структура операційних витрат на створення 1 грн. чистого доходу за обсягами товарних об’єктів діяльності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр., %

Для оцінки ефективності господарської діяльності використовують показники рентабельності – прибутковості чи дохідності капіталу, ресурсів, продукції. Рентабельність – це інтегральний показник, що відображає ефективність роботи підприємства, що націлене на отримання прибутку у короткостроковій перспективі і який вказує на якість управлінських рішень, що стосуються фінансової, операційної та інвестиційної діяльності підприємства (табл. 2.18 та рис. 2.16).

Таблиця 2.18 – Аналіз основних показників рентабельності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр., %

Показники	Алгоритм	2022	2023	2024
Рентабельність продукції	Валовий прибуток / Собівартість продукції	23,27	-32,13	12,96
Рентабельність продажу	Чистий прибуток / Чистий дохід від реалізації	-6,93	-105,00	12,61
Рентабельність активів підприємства	Чистий прибуток / Середньорічна вартість активів	-1,74	-20,91	7,32
Рентабельність матеріальних активів	Чистий прибуток / Матеріальні активи	-4,61	-53,13	19,58
Рентабельність фондів	Чистий прибуток / Основні засоби+Виробничі запаси	-4,77	-54,62	20,12
Рентабельність основних засобів	Чистий прибуток / Основні засоби	-4,92	-56,22	20,79
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Власний капітал	-1,96	-23,91	9,08
Рентабельність операційної діяльності	Прибуток від операційної діяльності / Витрати операційної діяльності	-6,13	-51,09	15,65
Рентабельність інвестиційної діяльності	Прибуток від інвестиційної діяльності / Витрати інвестиційної діяльності	-97,65	-98,90	-63,23
Рентабельність фінансової діяльності	Прибуток від фінансової діяльності / Витрати фінансової діяльності	-89,84	-86,43	-99,91

Дані табл. 2.18 свідчать, що у 2024 р. підприємство має рентабельність за всіма показниками за виключенням показників рентабельності інвестиційної та фінансової діяльності. За 2022-2023 рр., оскільки у підприємства показник чистого прибутку мав від'ємне значення, підприємство мало збитковість. Слід відзначити, що показники збитковості підприємства у 2023 р. порівняно з 2022 р. мають тенденцію до збільшення. Можна стверджувати про наявність стійкої негативної тенденції до зниження показників рентабельності підприємства у 2022-2023 рр. і про значне покращення ситуації у 2024 р. На рис. 2.16 зображено динаміку основних показників рентабельності підприємства.

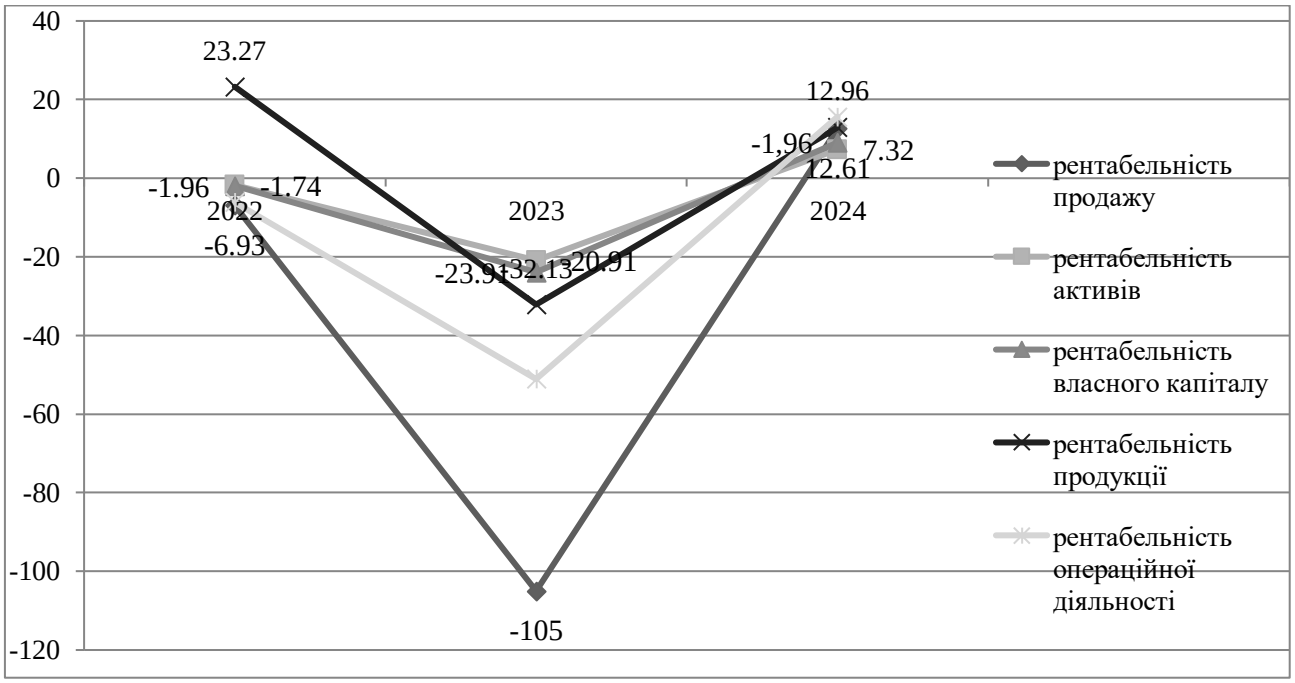

Рисунок 2.16 – Динаміка показників рентабельності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр., %

Дані рис. 2.16 ілюструють, що у 2024 р. відбулось значне збільшення всіх представлених на рисунку показників рентабельності: рентабельність продажу зросла з -6,93% у 2022 р. до 12,61% у 2024 р.; рентабельність активів підприємства – з -1,74% до 7,32% відповідно; рентабельність власного капіталу - з -1,96% у 2022 р. до 9,08% у 2024 р.; рентабельність операційної діяльності з -6,13% у 2022 р. до 15,65% у 2024 р.

Висновки до розділу 2

У даному розділі здійснено аналіз результатів фінансового-господарської діяльності підприємства АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат». Зокрема, визначено динаміку показників виробничо-господарської діяльності підприємства, проведено горизонтальний та вертикальний аналіз активів та фінансових ресурсів підприємства, аналіз ефективності використання власного капіталу та позикових коштів підприємства, проаналізовано показники ділової та ринкової активності підприємства, ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності тощо.

Аналіз проведений на основі фінансової звітності підприємства за 2022-2024 роки. У процесі аналізу показники порівнювалися з нормативними значеннями та значеннями попередніх років, за результатами якого визначалося наскільки ефективно підприємство здійснює господарську діяльність та використовує власні можливості.

Проведений аналіз результатів господарської діяльності підприємства дозволяє виділити наступне:

– у 2023 р. порівняно з 2022 р. зменшилась величина основних засобів на 4,89% , у 2024 р. порівняно з 2023 р. – на 5,97%;

– грошові кошти мають значне зменшення на 39,99% у 2023 р. порівняно з 2022 р. і на 98,82% у 2024 р. порівняно з 2023 р., що створює умови для зниження рівня платоспроможності підприємства;

– необоротні активи представлені насамперед основними засобами, вартість яких у 2023 р. порівняно з 2022 р. зменшилась на 4,89%, у 2024 р. порівняно з 2023 р. – на 5,97%;

– серед видів оборотних активів високий темп зниження має дебіторська заборгованість за авансами – 78,94% у 2024 р. порівняно з 2023 р.; найбільший темп зростання – дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – 106,81%;

– темп зниження виробничих запасів у 2023 р. порівняно з 2022 р. склав 11,81%, тобто перевищив темп зниження майна в цілому, що свідчить про певне зменшення частки виробничих запасів у майні підприємства. Така тенденція свідчить про зниження виробничого потенціалу підприємства;

– вартість майна дещо зменшилась – на 9,50% у 2023 р. порівняно з 2022 р., та на 0,67% у 2024 р. порівняно з 2023 р., що свідчить про зменшення майнового потенціалу підприємства;

– збільшилась залежність підприємства від довгострокових зобов'язань (на 30,12% у 2024 р. порівняно з 2023 р.), значно зросла залежність від поточних зобов'язань (на 21,66% у 2023 р. порівняно з 2022 р. і на 60,36% у 2024 р. порівняно з 2023 р. відповідно);

– серед джерел формування капіталу зміни кредиторської заборгованості такі: збільшення заборгованості за товари, роботи, послуги на 14,49% у 2024 р. порівняно з 2023 р., збільшення за розрахунки з бюджетом на 30,84%; зменшення на 72,62% розрахунки зі страхування; зменшення на 1,51% розрахунки за одержаними авансами; зменшення на 1,07% розрахунки з учасниками;

– немає рівноваги між сумами і динамікою дебіторської і кредиторської заборгованості. Так, зменшення дебіторської заборгованості у 2023 р. порівняно з 2022 р. становило 58,56%, у 2024 р. порівняно з 2023 р. – зростання на 75,33%; збільшення кредиторської заборгованості становило 41,85% і на 19,87% відповідно по роках. Отже, шляхи зміцнення майнового стану підприємства мають бути пов'язані насамперед з удосконаленням управління дебіторською і кредиторською заборгованістю;

– дані свідчать про стрибкоподібні зміни показників чистого доходу від реалізації продукції (у 2023 р. порівняно з 2022 р. зменшення на 28,22%, у 2024 р. порівняно з 2023 р. – збільшення на 189,62%), собівартості реалізованої продукції (у 2023 р. порівняно з 2022 р. збільшення на 30,38%, у 2024 р. порівняно з 2023 р. збільшення на 73,99%), валового прибутку (у 2022 р. та 2024 р. відповідно показник склав 1746518 тис грн.; 2207325 тис. грн. У 2323 р.

підприємство отримало валовий збиток у розмірі 3144569 тис. грн. внаслідок перевищення показника собівартості продукції над показником чистого доходу від реалізації продукції;

– фінансовий результат від операційної діяльності підприємства у 2022 р. – збиток у розмірі 528549 тис. грн., у 2023 р. – 8047097 тис. грн., що на 1422,59% більше попереднього року, у 2024 р. прибуток склав 3226183 тис. грн. Показник фінансових витрат за період, що аналізується, дещо зріс і становить у 2022 р. – 184607 тис. грн., у 2023 р. – 209139 тис. грн., у 2024 р. – 208090 тис. грн.;

– фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування у 2022 і 2023 рр. є збиток – 781394 тис. грн. і 8506397 тис. грн. відповідно. У 2024 р. прибуток становить 2961994 тис. грн.;

– чистий прибуток підприємство має у 2024 р. – 2425526 тис. грн. У 2022 р. збиток становить 641212 тис. грн., 2023 р. – 6973749 тис. грн., це відбулось внаслідок перевищення витрат над доходами підприємства;

– більшість показників ліквідності підприємства мають значення більше нормативного за весь період дослідження. Це означає, що підприємство має можливість розраховуватись за своїми поточними зобов'язаннями;

– значення коефіцієнта абсолютної ліквідності у 2022 р. становило 0,29, у 2024 р. зменшилось до 0,01. Це означає, що рівень покриття поточних зобов'язань високоліквідними оборотними активами у 2022 р. становив 29%, а у 2024 р. знизився до 1%. Порівняння цього показника з нормативним значенням свідчить про недостатню грошову платоспроможність підприємства;

– фактичні значення коефіцієнта швидкої ліквідності та коефіцієнта загальної ліквідності знизились, але відповідають нормативному значенню, що свідчить про достатній рівень, але негативну динаміку розрахункової та майнової платоспроможності підприємства. Так, станом на 2022 р. оборотні активи перевищували поточні зобов'язання лише у 6,29 рази, у 2023 р. – у 2,31 рази; у 2022 р. – у 2,28 рази;

– серед допоміжних відносних показників оцінювання ліквідності та

платоспроможності підприємства, всі з показників відповідають нормативному значенню, але мають тенденцію до зниження, що підтверджує попередній висновок про недостатню забезпеченість підприємства грошовими коштами;

– коефіцієнт автономії має значення значно більше нормативного – 0,89 у 2022 р., 0,87 у 2023 р., 0,81 – 2024 р. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу значно менше нормативне значення – 0,11 у 2022 р., 0,13 у 2023 р., 0,19 – у 2024 р. Отримані значення показників автономії і концентрації залученого капіталу свідчать про те, що дане підприємство має невисоку залежність від зовнішніх джерел фінансування, тобто має можливість працювати на власному капіталі, майже не здійснює залучення позикового капіталу;

– коефіцієнт фінансового ризику означає, скільки позикових коштів припадає на одну гривню власних коштів, вкладених в активи підприємства. У 2022 р. на одну гривню власних коштів припадало 0,13 грн. позикових, у 2023 р. – 0,14 грн., у 2024 р. – 0,24 грн. Збільшення цього показника в динаміці свідчить про значне збільшення залежності підприємства від інвесторів і кредиторів;

– коефіцієнт фінансової стабільності, який показує співвідношення власних і залучених коштів і характеризує здатність підприємства залучати зовнішні джерела фінансування значно більший нормативного значення і свідчить про високу стабільність підприємства підприємства;

– коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами має позитивне значення у 2022-2024 рр. і свідчить про можливість покриття оборотних активів власними джерелами підприємства;

– коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів свідчить про невисоку залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування і становить у 2022 р. 0,04, у 2023 р. – 0,03, у 2024 р. – 0,04, при нормативному значенні 0,4;

– коефіцієнт маневреності власного капіталу визначає частку власного капіталу, вкладену в оборотні активи і характеризує зниження ступеня

мобільності власного капіталу підприємства у 2023-2024 рр.;

– підприємство АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» має негативну тенденцію до збільшення витратомісткості чистого доходу. Рівень операційних витрат на створення 1 грн. чистого доходу становить у 2022 р. 1,30 грн.; у 2023 р. – 2,37 грн.; у 2024 р. – 1,06 грн. В розрахунку на 1 грн. чистого доходу, у 2024 р. порівняно з попереднім роком, матеріальні витрати зменшились на 0,21 грн., витрати на оплату праці – на 0,10 грн. Суттєво змінилася структура витрат: значно зменшилась частка витрат на амортизацію – з 19,23% у 2022 р. до 8,49% у 2024 р., а частка матеріальних витрат збільшилась – з 25,38% у 2022 р. до 52,83% у 2024 р., частка витрат на оплату праці зменшилась з 8,46% у 2022 р. до 6,60% у 2024 р.;

– у 2024 р. підприємство має рентабельність за всіма показниками за виключенням показників рентабельності інвестиційної та фінансової діяльності. За 2022-2023 рр., оскільки у підприємства показник чистого прибутку мав від'ємне значення, підприємство мало збитковість. Слід відзначити, що показники збитковості підприємства у 2023 р. порівняно з 2022 р. мають тенденцію до збільшення. Можна стверджувати про наявність стійкої негативної тенденції до зниження показників рентабельності підприємства у 2022-2023 рр. і про значне покращення ситуації у 2024 р. – рентабельність продажу зросла з -6,93% у 2022 р. до 12,61% у 2024 р.; рентабельність активів підприємства – з -1,74% до 7,32% відповідно; рентабельність власного капіталу - з -1,96% у 2022 р. до 9,08% у 2024 р.; рентабельність операційної діяльності з -6,13% у 2022 р. до 15,65% у 2024 р.

3 ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ АТ «ПІВДЕННИЙ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИЙ КОМБІНАТ»

3.1 Напрями зростання доходу АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» від операційної діяльності

Доходи від основної (операційної) діяльності – це виручка від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг), яка розраховується на основі обсягу реалізованої продукції, виходячи з діючих цін (без ПДВ, акцизів, торгівельних та збутових знижок). Доходи операційної діяльності поділяються на доходи основної діяльності та інші операційні доходи.

Доходи від операційної діяльності класифікуються таким чином [50]:

1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції визначається шляхом зменшення отриманої виручки на суми: непрямих податків, включених в ціну продукції (ПДВ, акциз, мито); доходів, отриманих на користь третіх осіб (крім держави); знижок, уцінок та відшкодувань від повернення продукції (товарів).

2. Інші операційні доходи, до складу яких входять: дохід від операційної оренди активів, дохід від операційних курсових різниць (тобто від зміни курсів валют), дохід від реалізації оборотних активів, одержані гранти та субсидії, одержані штрафи, пені, неустойки.

До доходів від операційної діяльності також відносять:

– дохід, який виникає внаслідок бартерних угод та визначається за справедливою вартістю активів, тобто оцінюється, виходячи із справедливої вартості отриманих товарів (робіт, послуг), що одержані або підлягають одержанню підприємством, зменшеною або збільшеною відповідно на суму переданих або одержаних грошових коштів та їх еквівалентів;

– доходи, отримані внаслідок безкоштовного (безоплатного) передання товарів (послуг), які визнаються за принципом справедливої вартості за умови, що безоплатно отриманий актив забезпечує отримання економічної вигоди

протягом кількох звітних періодів. Такі доходи визнаються на систематичній основі (наприклад, у сумі нарахованої амортизації) протягом тих звітних періодів, коли надходять відповідні економічні вигоди;

– доходи від здійснення операцій між пов'язаними особами визнаються за принципом справедливої вартості у випадку, якщо договірні ціни є нижчими за середньоринкові (справедливі) ціни, які чинні на дату здійснення операції (рис. 3.1).

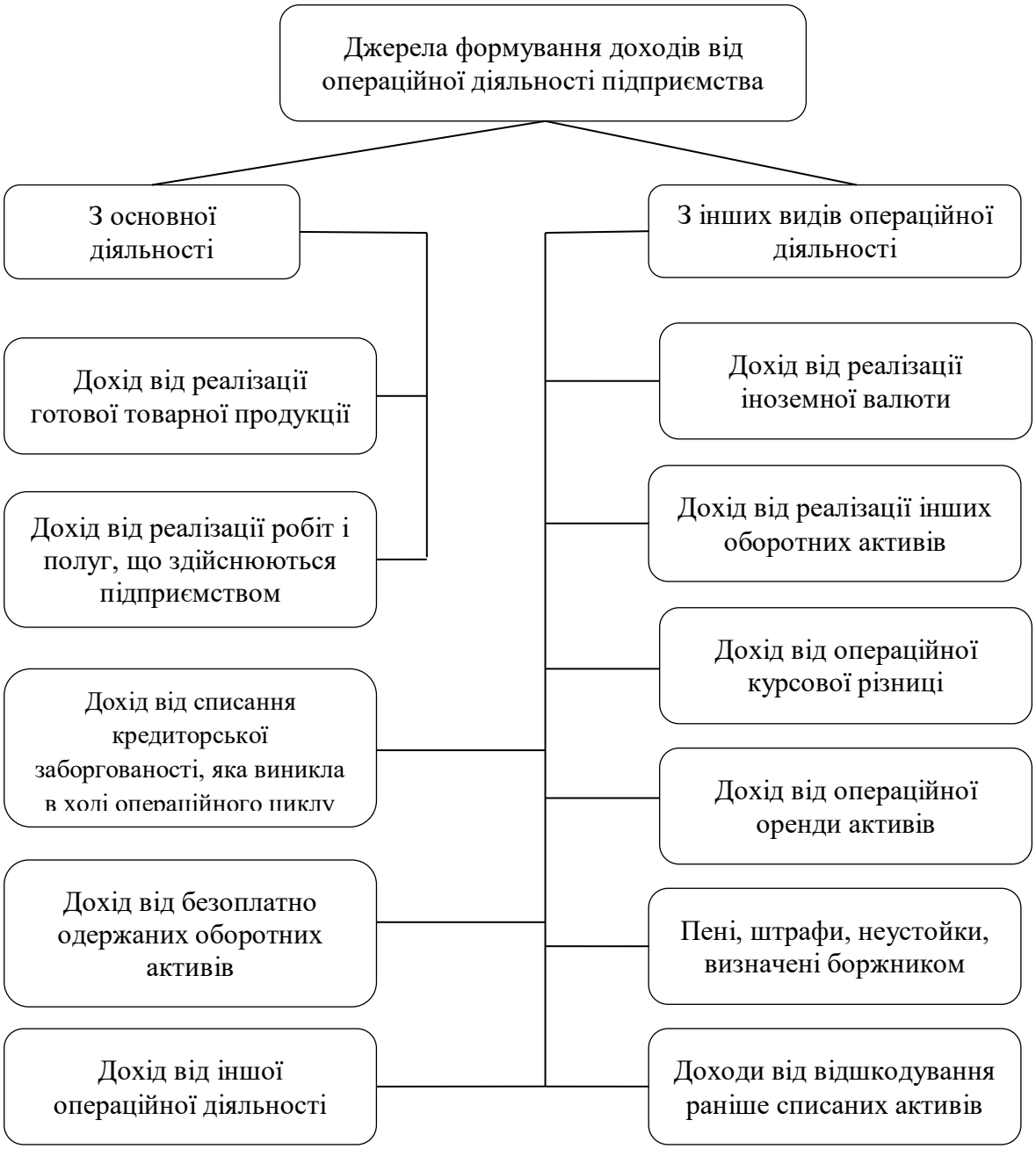

Рисунок 3.1 – Джерела формування доходів від операційної діяльності підприємства [51]

Доходи (виручка) від реалізації групуються за такими видами діяльності:

– реалізація товарів;

– реалізація готової продукції;

– виконання робіт та надання послуг.

На розмір доходу від реалізації продукції і в свою чергу на дохід від операційної діяльності загалом найбільше впливають два основних показники:

– обсяг реалізації продукції;

– собівартість продукції.

На підприємстві потрібно приділяти увагу плануванню і формуванню доходу. На величину доходу впливають різноманітні фактори. В економічній літературі фактори впливу поділяються на дві групи: фактори, що не залежать від діяльності підприємства (зовнішні); фактори, що знаходяться у компетенції підприємств (внутрішні) (рис. 3.2).

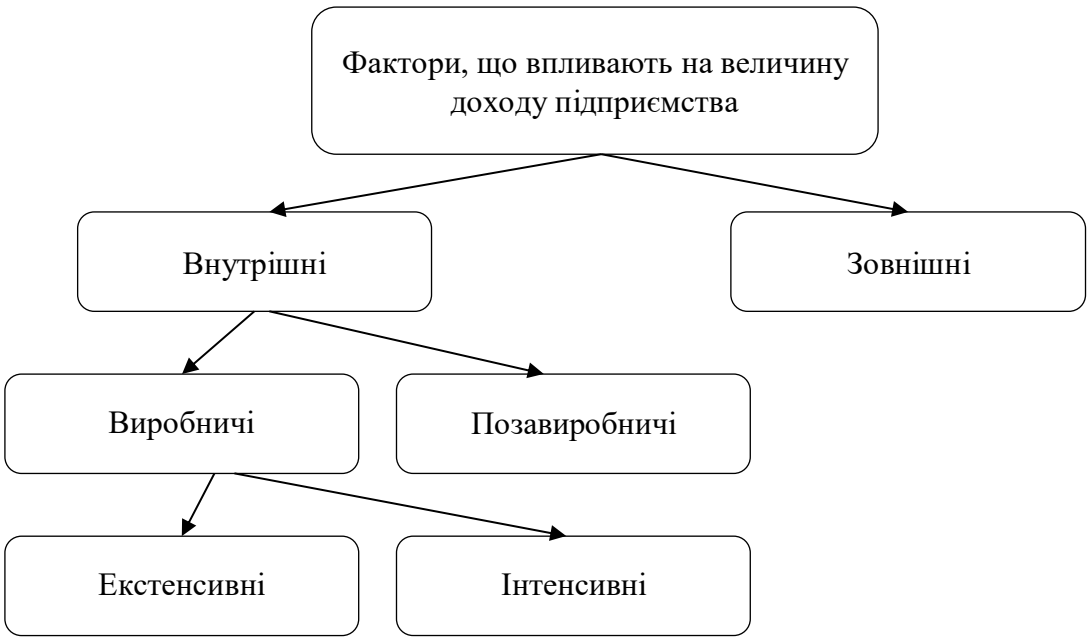

Рисунок 3.2 – Класифікація факторів, які впливають на величину доходу

Для того, щоб рівень доходності на підприємстві покращувався, на підприємстві повинні проводитися заходи в наступному порядку [52]:

– організаційні (удосконалення виробничої структури, удосконалення організаційної структури управління, диверсифікація виробництва, реструктуризація виробництва тощо);

– технічні (оновлення техніко-технологічної бази, переозброєння виробництва, вдосконалення виробів, що виробляється);

– економічні важелі та стимули (удосконалення тарифної системи, форми і системи оплати праці, прискорення обігу оборотних коштів тощо).

Якщо почати проводити зміни не в такому порядку, то позитивні зрушення у ефективності діяльності будуть малопомітними, або відсутніми взагалі. Якщо ж говорити про чинники, від яких залежить рівень економічної ефективності підприємств, то вони класифікуються за декількома ознаками:

а) джерелами підвищення (зростання продуктивності праці, зниження фондомісткості і матеріаломісткості продукції, поліпшення використання матеріальних ресурсів);

б) напрямками вдосконалення виробництва (науково-технічний прогрес, впровадження прогресивної технології, модернізація застарілого обладнання, механізація і автоматизація виробництва, запровадження прогресивних методів і форм організації виробництва і праці);

в) місцем реалізації (внутрішні – впровадження нових технологій, модернізація обладнання, та зовнішні).

Резервами підвищення доходу від операційної діяльності є [53-54]:

1. Постійне удосконалення засобів виробництва: впровадження нової техніки, удосконалення технології виробництва, впроваджувати прогресивні матеріали тощо. Це дозволить значно знизити собівартість продукції і підвищить операційний дохід.

2. Зниження собівартості продукції є найважливішим фактором зростання операційного доходу. На зниження собівартості продукції впливають: економія матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, якими розпоряджається підприємство. Максимальна мобілізація резервів зниження собівартості продукції є важливою умовою ефективного функціонування підприємства.

3. Сучасне механізоване або автоматизоване виробництво потребує значно менше робітників, і це, в свою чергу, зменшить витрати на оплату праці. За рахунок нового обладнання можна збільшити випуск продукції, що призведе до зниження витрат в розрахунку на одиницю продукції. Але після цього підприємству доведеться шукати нові ринки збуту продукції – і в Україні, і за кордоном. Тобто, потрібно виділяти деякі кошти на рекламу, що обов'язково принесе необхідний результат.

4. Зі збільшенням обсягу випуску продукції операційний дохід підприємства збільшується не тільки за рахунок зниження собівартості, але і внаслідок збільшення кількості продукції, що випускається. Таким чином, чим більший обсяг виробництва, тим, за інших рівних умов, більше сума одержуваного підприємством доходу. Але зростання доходу на підприємстві означає збільшення відрахувань в державний бюджет.

Підвищення операційного доходу може відбутися також за рахунок підвищення продуктивності праці. З ростом продуктивності праці знижуються витрати праці в розрахунку на одиницю продукції, а отже, зменшується і питома вага заробітної плати в структурі собівартості. Для цього підприємство повинне активно використовувати різноманітні мотиваційні засоби: перевести якомога більше працівників на відрядну форму оплати праці, працівникам погодинної форми у більшому розмірі оплачувати роботу в позаурочний час, забезпечувати доставку працівників на роботу та з роботи за узгодженими маршрутами, надавати матеріальну допомогу працівникам з нагоди ювілейних та інших визначних дат. Враховуючи специфіку роботи, слід також проводити профілактичне оздоровлення та медичне обстеження працівників за рахунок підприємства, організовувати санаторно-курортне лікування для працюючих.

Важливе значення в боротьбі за зниження собівартості та підвищення доходу має дотримання найсуворішого режиму економії на всіх ділянках виробничо-господарської діяльності підприємства. Послідовне здійснення на підприємствах режиму економії виявляється насамперед у зменшенні витрат матеріальних ресурсів на одиницю продукції, скороченні витрат по

обслуговуванню виробництва, керуванню й інших непродуктивних витрат. Необхідно регулярно проводити інвентаризацію запасів і обладнання з метою виявлення надлишків. Ці надлишки необхідно продавати за ринковими цінами.

Потребують вдосконалення й нормативи. Технічно обґрунтовані норми й нормативи, їх своєчасний перегляд, з одного боку, впливають на оплату праці, а, з іншої – на формування ціни, тому що виявлення резервів призводить до зниження суспільно-необхідних витрат робітників.

Одним з резервів збільшення доходу промислових підприємств є більш повне використання вторинних ресурсів та попутних продуктів. Доля вторинної сировини в загальному обсязі матеріальних ресурсів, використовуваних у господарстві країни, значно зростає.

Резервом збільшення прибутку суб'єктів господарювання є ліквідація невиробничих виплат по заробітній платі, по оплаті цілодобових простоїв і часів внутрішньозмінного простою, доплат за працю в додатковий час, ліквідація невиробничих витрат і втрат у складі витрат на обслуговування підрозділів виробництва і управління [55-57].

Також важливу роль в підвищенні операційного доходу відведено маркетингу. Практика світової торгівлі показала, що багато видів нових виробів не знаходять свого покупця на ринку без відповідної організації маркетингу. Тому в ринкових умовах господарювання слід більше уваги приділяти маркетинговій діяльності на підприємстві.

Для збільшення обсягу отримуваного операційного доходу підприємствам необхідно застосовувати правильну тактику при встановленні цін. У цінах повинні відображатись суспільно необхідні витрати на виробництво і реалізацію продукції, її споживчі властивості, якість, платоспроможний попит. Від правильності розрахунку ціни багато в чому залежить обсяг отримуваного доходу, ліквідність і платоспроможність підприємства, його фінансовий стан.

Важливу роль у прийнятті ефективних управлінських рішень відіграє маржинальний аналіз фінансових результатів, що передбачає системне

дослідження взаємозв’язку таких показників як витрати, обсяг реалізації продукції та прибуток. На підставі проведеного аналізу моделюється оптимальне співвідношення між цими показниками. Зокрема, визначаються обсяг реалізації, що забезпечує відшкодування всіх витрат (беззбитковий обсяг) та отримання бажаного прибутку; величина прибутку за певного обсягу реалізації; оптимальна структура витрат тощо (табл 3.1).

Результати маржинального аналізу є основою для обгрунтування управлінських рішень щодо асортиментної та маркетингової політики, технології виробництва для мінімізації витрат і максимізації прибутку.

Важливим елементом маржинального аналізу (аналіз «витрати-обсяг-прибуток») є обгрунтування беззбиткового обсягу реалізації продукції та зони безпеки підприємства. Точка беззбитковості – це рівень обсягу продажу, за якого чистий дохід від реалізації продукції збігається з витратами, а фінансовий результат відповідно дорівнює нулю., тобто немає ні прибутку, ні збитку. Точка беззбитковості ще називається точкою рівноваги, критичним обсягом продажу, порогом рентабельності.

За даними табл. 3.1, у 2024 р. порівняно з 2022-2023 рр., беззбитковий обсяг реалізації продукції зменшився на 18,75% відповідно, але її частка у фактичному обсязі реалізації зменшилась з 108,81% у 2022 р. до 75,60% у 2024р. Це пов’язано з тим, що обсяг реалізації продукції у фізичній масі зріс на 16,94% та 201,58%.

За рахунок зростання постійних витрат на 53,14% (9997628 тис. грн.) у 2024 р. порівняно з 2022 р. і збільшення середньої ціни реалізації 1 т продукції на 32,25% (4818,47 грн), беззбитковий обсяг реалізації продукції зменшився на 18,75% або на 873546 т. Внаслідок зниження рівня змінних витрат на 1 т реалізованої продукції на 2,87% у 2024 р. порівняно з 2022 р., беззбитковий обсяг реалізації продукції також зменшився.

Щодо інших показників беззбитковості, то граничні (максимально допустимі) постійні витрати становлять від 0,05% у 2022 р. до 0,02% у 2024 р. до фактичних витрат.

Таблиця 3.1 – Аналіз показників беззбитковості реалізації продукції АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»

Показники	2022	2023	2024	Відношення, %	
				2024 р. до 2022 р.	2024 р. до 2023 р.
1. Обсяг реалізації продукції у фізичній масі, т	4282586	1660613	5008154	116,94	301,58
2. Дохід, тис. грн.	15602846	7621581	24131640	154,66	316,62
3. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн., у т.ч.:	16131395	15668678	20905457	129,59	133,42
а) змінні витрати	9603156	8448425	10907829	113,59	129,11
б) постійні витрати	6528239	7220253	9997628	153,14	138,47
4. Прибуток, тис. грн. (п.2 - п.3)	-528549	-8047097	3226183	х	х
5. Середня ціна реалізації 1 т, грн.(п.2 : п.1*1000)	3643,32	4589,62	4818,47	132,25	104,99
6. Рівень змінних витрат на 1 т реалізованої продукції, грн. (п.3а:п.1)	2242,37	5087,53	2178,01	97,13	42,81
7. Маржинальний дохід від реалізації 1 т продукції, грн (п.5 – п.6)	1400,95	-497,91	2640,46	188,48	х
8. Беззбитковий обсяг реалізації продукції у фізичній масі, т, (п.3б*1000:п.7)	4659866	х	3786320	81,25	х
9. У % до фактичного обсягу реалізації (п.8 : п.1*100)	108,81	х	75,60	-33,21	х
10. Граничні постійні витрати, тис. грн. (п.1*п.7:1000)	3,06	х	1,89	61,76	х
11. У % до фактичних постійних витрат (п.10:п.3б*100)	0,05	х	0,02	х	х
12. Гранична середня ціна реалізації 1 т, грн (п.3б*1000:п.1+п.6)	3766,74	9435,47	4174,28	110,82	44,24
13.У % до фактичної ціни (п. 12:п.5*100)	103,39	205,58	86,63	-16,76	-118,95
14.Поріг рентабельності, тис. грн. (п.8*п.5:1000)	16977383	х	18244269	107,46	х
15.У % до фактичного доходу (п.14:п.2*100)	108,81	х	75,60	-33,21	х
16.Запас фінансової стійкості, % ((п.2-п.14):п.2*100)	-8,81	х	24,40	33,21	х

Гранична середня ціна реалізації 1 т продукції становить 110,82% у 2022 р. і 44,24% у 2024 р.

Поріг рентабельності, що є вартісним показником беззбитковості продукції, збільшився на 7,46% у 2024 р. порівняно з 2022 р., а його частка у фактичному доході знизилась з 108,81% у 2022 р. до 75,60% у 2024 р. Запас фінансової стійкості характеризує максимально допустимий відсоток зменшення доходу до того рівня, поки продукція залишатиметься беззбитковою. Низьке значення цього показника свідчить про високу ймовірність втрати прибутковості реалізації продукції підприємством. В цілому, динаміка показників беззбитковості реалізації продукції є позитивною у 2024 р. порівняно з 2022 р. Щодо 2023 р., то значне зменшення обсягу реалізації продукції у фізичній масі (на 61,22% у порівнянні з 2022 р.) відбулось внаслідок неможливості реалізації продукції поза межами країни, що призвело до вкрай негативних наслідків – зменшення чистого доходу від реалізації продукції, зростання собівартості продукції.

3.2 Впровадження системи фінансового контролю з метою покращення фінансового стану АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»

На сьогоднішній день застосування контролінгу на підприємстві допомагає керівникам та акціонерам володіти неохідною інформацією. Контролінг є відносно новим явищем у сучасному управлінні, що виводить менеджмент на новий рівень шляхом координації, інтеграції та спрямування діяльності підрозділів та служб на прийняття ефективних управлінських рішень з метою досягнення стратегічних цілей.

Під контролінгом розуміють комплексну систему, яка поєднує пошук, збір та систематизацію необхідної інформації про діяльність підприємства з метою управління, запобігання можливих ризиків та прийняття якісних управлінських рішень. Головними принципами системи контролінгу є наступні (рис. 3.3) [58].

Рисунок 3.3 – Головні принципи системи контролінгу на підприємстві

Згідно з наведеними принципами, можна виділити основні цілі фінансового контролінгу. Вони полягають у забезпеченні достатнього рівня ліквідності, збереженні платоспроможності в довгостроковій перспективі, досягненні оптимального рівня рентабельності.

Кожне підприємство самостійно обирає, як організовувати контролінг – створювати окремі постійні відділи контролінгу або сформувати тимчасову групу, метою діяльності якої буде виконання функцій контролінгу.

Фінансовий контролінг сприяє досягненню фінансових цілей, з його допомогою можна зробити аналіз розбіжностей між фактичними та прогнозованими результатами, коригувати напрямок розвитку підприємства відповідно до цілей та задач, поставлених керівництвом [59].

За цільовим спрямуванням фінансовий контролінг буває операційний та стратегічний. Операційний контролінг пов’язаний з досягненням цілей у короткостроковій перспективі, які зазвичай визначаються протягом процесу розроблення стратегічного плану. При проведенні даного виду фінансового контролінгу, особлива увага надається статтям «доходи» і «витрати» та звіту про рух грошових коштів. Стратегічний фінансовий контролінг характеризується досягненням довгострокових цілей, забезпечуючи при цьому

ефективність діяльності підприємства. Він базується на вивченні ризиків, розробленні перспектив, виявленні сильних та слабких сторін суб'єкта господарювання. Для більш зрозумілого роз'яснення щодо видів фінансового контролінгу, зобразимо основні їх задачі в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Основні задачі операційного та стратегічного фінансового контролінгу підприємства [58]

Операційний контролінг	Стратегічний контролінг
Забезпечення оптимального рівня рентабельності та ліквідності підприємства	Визначення довгострокових цілей діяльності підприємства
Мінімізація ризиків у збуті та, відповідно, у виробництві, ефективність використання ресурсів	Розробка стратегії покращення діяльності підприємства за рахунок припущень щодо поточної діяльності
Досягнення кооткострокових цілей	Оцінка виконання поставлених завдань за рахунок аналізу фінансових показників
Здійснення операційного управління на основі аналізу фінансових показників	Аналіз розбіжностей в планах сформованої стратегії
Аналіз планових показників	Оцінювання інвестиційних проектів
Управління грошовими потоками та контроль за поточним фінансовим становищем	Пропозиції за новими напрямами діяльності

Отже, фінансовий контролінг зосереджений на оптимізації фінансових результатів підприємства за достатнього рівня ліквідності, стійкості та платоспроможності.

На сьогодні є безліч методів фінансового контролінгу, які полегчують процес контролю на підприємстві. Серед них – CVP-аналіз, SWOT-аналіз, вартісний аналіз, бенчмаркінг, коефіцієнтний аналіз, система раннього реагування.

При здісненні операційного контролінгу зазвичай використовують коефіцієнтний аналіз, а при стратегічному – надають перевагу аналізу SWOT. Одним з ключових способів збільшення ефективності фінансового управління в компанії вважається вдосконалення внутрішньофірмового фінансового планування і контролінгу.

Фінансовий контролінг здійснюється у вигляді організованого адміністрацією компанії процесу перевірки виконання абсолютно всіх

управлінських рішень у фінансовій сфері з метою реалізації фінансової стратегії і тактики та запобігання кризових ситуацій, що призводять до банкрутства [60].

Головними завданнями аналізу фінансового стану вважається своєчасне виявлення відхилень реальних підсумків фінансової діяльності від передбачуваних, які породжують зниження її ефективності та викриття факторів, що призвели до таких відхилень, і розробка пропозицій щодо корегування певних аспектів фінансової діяльності з метою нормалізації та підвищення ефективності.

Без результативної системи контролінгу неможливо гарантувати виконання планів. Процес контролінгу дає можливість своєчасно виявляти проблеми, швидко реагувати на непередбачені події і вводити відповідні поправки в адміністративні рішення з метою ліквідації відхилень.

Фінансовий контролінг на підприємстві виконується із застосуванням засобів оперативного фінансового планування. Процес оперативного фінансового планування необхідно здійснювати на підприємстві для того, щоб контролювати фактичне надходження грошових коштів на поточний рахунок і витрачання коштів в ході господарської діяльності, виконання поточного фінансового плану. Систему фінансового контролінгу слід розцінювати як складовий елемент планування на підприємстві загалом, використовуючи один і той же підхід методів та інструментів.

Фінансове планування виступає процесом створення системи фінансових і планових показників забезпечення організації фінансовими ресурсами та збільшення продуктивності її фінансової діяльності в перспективі. В процесі фінансового планування виявляється загальна сума необхідних коштів для фінансування виробничо-господарської діяльності і можливості одержання цих коштів [61].

Роль фінансового планування виявляється у встановленні загальної потреби компанії в такій кількості фінансових ресурсів, яка могла б забезпечити фінансування розширення виробництва, виконання

фінансовокредитних зобов`язань перед бюджетом, банками і т.д., вирішення соціальних питань і матеріального стимулювання співробітників компанії. Фінансове планування допомагає попередити наднормативні та надпланові витрати товарно-матеріальних цінностей і фінансових ресурсів як по одиничним видам діяльності, так і взагалі по підприємству.

Процедура фінансового планування неодмінно містить в собі такі етапи, як дослідження реального фінансового стану підприємства, моделювання майбутніх значень планових показників, пряме складання планів і розробка методики внесення поправок у процес здійснення планів.

Впровадження концепції фінансового планування на підприємстві має за мету не тільки формування і затвердження фінансових планів, а й нагляд за їх виконанням та внесення необхідних змін в ході їх реалізації [62].

Система фінансового планування і фінансовий контролінг на підприємстві, перебуваючи у вигляді двох різних функцій управління, безпосередньо поєднані між собою. Контролінг неможливо здійснити, не маючи плану або мети, а відсутність оцінки рівня виконання планів призводить до безглуздості самого планування. Процедура планування крім планування основних показників діяльності підприємства, містить в собі функції контролю, такі як спостереження за виконанням плану і виявлення відхилень. Планування складається з опису завдань, зазначення можливих результатів та шляхів їх досягнення. Контролінг передбачає перевірку виконаних операцій, сприяє розкриттю і зменшенню ступеня ризиків. Згідно з підсумками процедур фінансового контролінгу відбувається удосконалення системи фінансового планування в компанії.

Практики міжнародних організацій показують, що для того, щоб фінансовий план перетворився на ефективний засіб управління, його необхідно контролювати в теперішній період часу на основі реальної інформації, одержуваної з управлінського обліку. Проведення фінансового контролінгу на підприємстві цілком залежить від точності складання документів та загалом системи документообігу.

Такий сильний взаємозв'язок між фінансовим плануванням й фінансовим контролінгом вказує на те, що для ефективного функціонування єдиної системи необхідно чітко встановити стратегію, цілі та задачі розвитку підприємства.

У сучасних умовах ведення діяльності процес запровадження системи фінансового контролінгу поділяється на дві фази: організаційну та експлуатаційну. Причинами застосування фінансового контролінгу на підприємстві є створення масштабного проекту, важливих дрібних поектів та розробка програми реального інвестування [63].

Оскільки основною метою фінансового контролінгу є забезпечення стійкого та стабільного розвитку підприємства, тому всі управлінські заходи мають бути спрямовані на максимізацію прибутку за мінімальних витрат та усунення фінансових ризиків. Інформацію, що необхідна керівнику для регулювання діяльності підприємства, збирає та надає служба контролінгу. Особливістю служби є те, що вона може формувати пропозиції щодо ухвалення правильних управлінських рішень.

Служба контролінгу перш за все має сформувати взаємозв’язок контролінгу з усіма функціями, ретельно контролювати витрати підприємства, так як вони є основним об’єктом управління, пропонувати ефективні напрями покращення фінансового становища [64].

Щоб у повному обсязі виконувати свої зобов’язання, служба контролінгу застосовує такі методи: проведення анкетування, опитування, факторний аналіз та ін. Важливим етапом є діагностика, яка зосереджена на реагуванні та попередженні несприятливих подій. Вона здійснюється на різних етапах появи фінансової кризи на підприємстві. З метою швидкого виявлення кризи застосовують метод швидкого реагування, який спрямований на проведення сукупності заходів для уникнення кризи, та, згодом, і банкрутства підприємства.

Проте, на сьогоднішній день служба контролінгу ще не повною мірою запроваджується в Україні. Тому вкрай важливою є правильна організація та налаштування системи фінансового контролінгу. Розглянемо на прикладі АТ

«Південний гірничо-збагачувальний комбінат» можливість запровадження фінансового контролінгу. Як відомо, дане підприємство є лідером серед виробників залізорудних концентратів і агломерату в Україні. Тому даному підприємству слід удосконалити систему фінансового контролінгу для підвищення ефективності діяльності, збереження репутації та запобігання можливих збитків, поліпшення оперативності та якості управлінських рішень.

Багато підприємств стикаються з недосконалістю системи фінансового контролінгу, тому для її покращення пропонуємо вжити таких заходів [65]:

− прискорити подання інформації керівництву та прийняття рішень;

− зробити дані більш прозорими та достовірними;

− застосовувати новітні технології;

− аналізувати та удосконалювати методики проведення контролю та ін.

3.3 Удосконалення управління позиковим капіталом підприємства

Зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Зобов’язання підприємства можуть бути монетарними і немонетарними. Монетарні зобов’язання відображають суму грошових коштів, що підлягають сплаті кредиторам, а немонетарні – зобов’язання поставити товари (надати послуги) визначених кількості та якості. Зобов’язання підприємства поділяються на чотири види: довгострокові, поточні, забезпечення, непередбачені [66].

До довгострокового зобов’язання можна віднести те, на яке нараховуються відсотки та яке підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців від дати складання балансу. До довгострокових зобов’язань підприємства, як правило, відносять: довгострокові кредити банків; довгострокові заборгованості підприємства щодо зобов’язання із залучення позикових коштів (окрім кредитів банків), на які нараховуються відсотки

(довгострокові векселі видані, зобов'язання за облігаціями); відстрочені податкові зобов'язання (нараховані податки, що підлягають сплаті в майбутніх періодах); інші довгострокові зобов'язання (довгострокові зобов'язання з фінансової оренди, реструктуризована податкова заборгованість, фінансова допомога на зворотній основі тощо).

До поточних зобов'язань можна віднести зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців починаючи з дати балансу [67].

Окремі різновидності поточних зобов'язань можнаохарактеризувати так: короткострокові кредити банків; поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями (довгострокові зобов'язання, які переведені зі складу довгострокових і підлягають погашенню протягом дванадцяти місяців; векселі видані (заборгованість, на яку підприємство видало векселі на забезпечення поставок (робіт, послуг) постачальників, підрядчиків та інших кредиторів); кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги; поточні зобов'язання за одержаними авансами; поточні зобов'язання з розрахунків із бюджетом (заборгованість підприємства за всіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємства); поточні зобов'язання з позабюджетних платежів – заборгованість за внесками до позабюджетних фондів, передбачених чинним законодавством; поточні зобов'язання зі страхування (сума заборгованості за відрахуваннями до Пенсійного фонду, на соціальне страхування, страхування майна підприємства та індивідуальне страхування працівників); поточні зобов'язання за розрахунками з учасниками (заборгованість підприємства його учасникам (засновникам)), пов'язана з розподілом прибутку (дивіденди тощо) і формуванням статутного капіталу; поточні зобов'язання із внутрішніх розрахунків (заборгованість підприємства пов'язаним сторонам та кредиторська заборгованість із внутрішньовідомчих розрахунків); доходи майбутніх періодів (авансові орендні платежі, передплата на газети, журнали, періодичні та довідкові видання, виручка за вантажні перевезення, виручка від продажу квитків

транспортних і театрально-видовищних підприємств, абонентна плата за користування засобами зв'язку тощо); інші поточні зобов'язання (зобов'язання, що пов'язані з активами, які виникають у ході нормального операційного циклу) [68].

Забезпечення створюються для відшкодування наступних (майбутніх) операційних витрат на: виплату відпусток працівникам, додаткове пенсійне забезпечення працівників підприємства, виконання гарантійних зобов'язань, реструктуризацію, виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів тощо. Суми створених забезпечень визнаються витратами.

До непередбачених зобов'язань можна віднести: зобов'язання, що може виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено лише тоді, коли відбудеться одна чи більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю; теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоймовірно, що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити [69].

Непередбачені зобов'язання є частиною зобов'язань підприємства та відображаються на позабалансових рахунках за обліковою оцінкою.

Зрозуміло, що діяльність підприємства в системі ринкової економіки неможлива без періодичного використання різноманітних форм залучення позикового капіталу. Всі форми позикового капіталу, що використовуються підприємством, є його фінансовими зобов'язаннями, які належать до погашення у передбачені строки.

Ефективність використання позикових коштів, або як їх ще називають, залучених коштів, вимірюється тим, наскільки добре підприємство використовує ці кошти для збільшення прибутковості та вартості. Це включає оцінку того, як швидко обертаються оборотні кошти, наскільки ефективно використовуються основні засоби, та який вплив ці кошти мають на рентабельність власного капіталу (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Показники ефективності використання позикових коштів АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр.

Показники	2022	2023	2024	Відхилення 2024 р. від 2022 р.	
				+/-	%
Середньорічна вартість позикового капіталу, тис. грн.	4189678	4179798	6415212	+2225534	+53,12
Валовий прибуток, тис. грн.	1746518	-3144569	2207325	+460807	+26,38
Оборотність позикового капіталу, дні	857	х	1059	+202	+23,57
Коефіцієнт оборотності позикового капіталу	0,42	-0,75	0,34	-0,08	-19,05
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,11	0,13	0,19	+0,08	+72,73
Коефіцієнт структури позикового капіталу	0,13	0,14	0,24	+0,11	+84,62
Коефіцієнт рентабельності позикового капіталу,%	-15,30	-166,84	37,81	+53,11	х

Дані табл. 3.3 свідчать про низьку ефективність використання позикових коштів підприємства. Оборотність позикового капіталу зросла на 23,57% у 2024 р. порівняно з попереднім періодом і становить 1059 днів. Коефіцієнт оборотності позикового капіталу має тенденцію до зниження і становить 0,34 у 2024 р., що на 19,05% менше 2022 р. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу невисокий, в межах нормативного – 0,11 у 2022 р.; 0,13 у 2023 р.; 0,19 у 2024 р. (при нормативному значенні 0,4-0,6). Коефіцієнт рентабельності позикового капіталу має від'ємне значення у 2022 р. – 15,30%, у 2023 р. – 166,84%, оскільки підприємство за цей період отримало збитки, у 2024 р. цей показник становить 37,81%, що на 53,11 відсоткових пункта більше 2022 р.

Загалом, залучення позикового капіталу будь-яким підприємством повинне бути обгрунтованим та відповідати фінансовій політиці такого суб'єкта господарювання, оскільки чим більша частка залученого капіталу, тим вищим є фінансовий ризик.

Таким чином, у своїй діяльності підприємства керуються розрахунком левериджу. Загалом, у фінансовій сфері поняття «левередж» передбачає собою використання постійних операційних та постійних фінансових витрат з метою збільшення прибутковості підприємства.

Витрати поділяються на постійні операційні та постійні фінансові, і, відповідно, левередж виокремлюють операційний та фінансовий. Обидва типи левериджу включають як ризик банкрутства, так і мінливість отримання прибутку.

Так, операційний левередж (operating leverage) утворюється за рахунок використання підприємством постійних операційних витрат, у той час як фінансовий левередж (financial leverage) виникає у разі використання підприємством позичкових засобів фінансування [70].

Фінансовий левередж (важіль) – це потенційна здатність впливати на прибуток підприємства шляхом зміни структури та обсягів довготермінових пасивів. Економічний зміст цього показника полягає у тому, що він показує, у скільки разів темп приросту чистого прибутку перевищує темп приросту валового прибутку.

Дія фінансового важеля полягає в тому, що підприємство, яке використовує позичені кошти, змінює чисту рентабельність власних коштів і свої дивідендні можливості. Рівень ефекту фінансового важеля вказує на фінансовий ризик підприємства. Чим більший обсяг залучених коштів, тим більша сума сплачених відсотків, тим вищий рівень фінансового левериджу. Це призводить до підвищення фінансового ризику, що пов’язаний із можливою нестачею коштів для покриття витрат з обслуговування зовнішніх джерел фінансування.

Слід зазначити, що за рахунок новостворених короткострокових та довгострокових зобов’язань підприємство підвищує ефективність використання власного капіталу.

Здійснимо розрахунок коефіцієнту фінансового левериджу для підприємства АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Розрахунок коефіцієнта фінансового левериджу АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр.

Показники	2022	2023	2024	Відхилення, (+,-)	
				2024 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
Джерела формування капіталу, тис. грн.	36852375	33349892	33127145	-3725230	-222747
Позиковий капітал, тис. грн.	4189678	4179798	6415212	+2225534	+2235414
Частка позикового капіталу,%	11,37	12,53	19,37	+8,00	+6,84
Співвідношення позикового і власного капіталу	0,13	0,14	0,24	+0,11	0,10
Валовий прибуток (збиток), тис. грн.	1746518	-3144569	2207325	+460807	+5351894
Темп приросту (падіння) валового прибутку,%	-95,78	-80,05	+142,46	+238,24	+222,51
Сплачені відсотки, тис. грн.	293277	208990	577369	+284092	+368379
Податок на прибуток, тис. грн.	314373	х	397318	+82945	х
Чистий прибуток/збиток, тис. грн.	1138868	-3144569	1629956	+491088	+4774525
Темп приросту (падіння) чистогоприбутку/збитку, %	-96,60	-176,11	+192,92	+289,52	+369,03
Коефіцієнт фінансового левериджу	1,01	-2,2	1,35	+0,34	+3,55

Як видно з розрахунків, при зростанні частки позикового капіталу, відбувається зростання сплачених відсотків, зменшення приросту валового та чистого прибутку і отримано від’ємне значення коефіцієнту фінансового левериджу у 2023 рр. Це свідчить, що рентабельність власного капіталу знизилась (частина прибутку, що генерується власним капіталом, йде на обслуговування позикового капіталу за встановленими ставками відсотків за кредит). Негативне значення диференціала фінансового левериджу веде до зниження рентабельності власного капіталу (в цьому випадку необхідно знизити вартість залучення позикового капіталу, а при відсутності такої можливості – відмовитися від його використання).

Чим активніше використовує підприємство позиковий капітал, тим більше є потенційних можливостей отримати прибуток. Одночасно зростає ризик невиконання зобов'язань, взятих підприємством під час залучення цього капіталу. Одним із показників, що застосовуються для оцінювання ефективності використання позикового капіталу, є ефект фінансового важеля (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Розрахунок ефекту фінансового важеля для АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр.

Показники	2022	2023	2024	Відхилення, (+,-)	
				2024 р. від 2022 р.	2024 р. від 2022 р.
1. Джерела формування капіталу, тис. грн.	36852375	33349892	33127145	-3725230	-222747
2. Власний капітал, тис. грн.	32662697	29170094	26711933	-5950764	-2458161
3. Позиковий капітал, тис. грн.	4189678	4179798	6415212	+2225534	+2235414
4. Частка позикового капіталу,%	11,37	12,53	19,37	+8,00	+6,84
5. Плече фінансового важеля (п.3:п.2)	0,13	0,14	0,24	+0,11	0,10
6. Прибуток від господарської діяльності, тис. грн.	1746518	-3144569	2207325	+460807	+5351894
7. Темп приросту (зниження) прибутку від господарської діяльності,%	-95,78	-80,05	+142,46	+238,24	+222,51
8. Відсотки за кредит, тис. грн.	293277	208990	577369	+284092	+368379
9. Прибуток після сплати відсотків за кредит, тис. грн.	1138868	-3144569	1629956	+491088	+4774525
10. Рентабельність сукупного капіталу,% (п.6:п.1*100)	4,74	-9,43	6,66	+1,92	+16,09
11. Рентабельність власного капіталу,% (п.9:п.2*100)	3,49	-10,78	6,10	+2,61	+16,88
12. Ефект фінансового важеля, відсоткових пунктів (п.11)	-101,50	-14,27	16,88	+118,38	+31,15
13. Рівень фінансового важеля (п. 12:п.7)	1,06	0,18	0,12	-0,94	-0,06

Рівень фінансового важеля показує зміну рентабельності власного капіталу у разі зміни прибутку від господарської діяльності на 1%.

За результатами розрахунків (табл. 3.5) ефект фінансового важеля, тобто приріст рентабельності власного капіталу у 2024 р. становить 16,88, що на 118,38 відсоткових пунктів більше 2022 р. і на 31,15 відсоткових пунктів більше порівняно з 2023 р. Рівень фінансового важеля показує, що на 1% приросту прибутку від господарської діяльності припадає 1,06 відсоткового пункту приросту рентабельності власного капіталу у 2022 р., 0,18 – у 2023 р., і 0,12 – у 2024 р.

Для того щоб відносини з кредиторами максимально відповідали цілям забезпечення фінансової стійкості підприємства, збільшенню прибутковості та конкурентоздатності, керівництву необхідно виробити чітку стратегічну лінію у відношенні характеру залучення і використання позикового капіталу.

Прийнято вважати, що підприємство, яке користується в процесі своєї господарської діяльності лише власним капіталом, має максимальну стійкість. Однак із погляду конкурентної боротьби на ринку не має значення, якими капіталами оперувати – своїми чи позиковими. Єдина різниця може полягати в розходженнях вартості цих двох категорій капіталу. Кредитори готові кредитувати чийсь бізнес тільки в обмін на визначений дохід (відсоток). При цьому навіть власний капітал не є «безкоштовним», тому що вкладення виробляються в надії дістати прибуток, вище того, який платять банки за депозитними рахунками.

З погляду стратегічного розвитку підприємства оптимізація управління позиковими коштами має полягати у визначенні: розміру та динаміки прибутковості бізнесу, що прямо залежать від розміру запозиченої на ринку частки, цінової політики та розміру витрат виробництва. Питання ж джерел фінансування бізнесу у такому разі є вторинним.

Висновки до розділу 3

Головним джерелом грошових находжень від операційної діяльності є грошові кошти, отримані від покупців і замовників. У доходах від операційної діяльності важливе місце посідають доходи (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг). Для підвищення доходу від операційної діяльності потрібно спиратися на комплексний техніко-економічний аналіз роботи підприємства: вивчення техніко-економічних показників роботи підприємства й організаційного рівня виробництва, використання виробничих потужностей і основних засобів, сировини і матеріалів, робочої сили, господарських зв’язків тощо. Дохід – це кінцевий результат діяльності будь-якого підприємства, який характеризує абсолютну ефективність його роботи. для його нарощення підприємства повинні активно шукати всі можливі шляхи вдосконалення виробництва, підвищення конкурентоспроможності власної продукції на внутрішніх та зовнішніх ринках, залучати всі виявлені резерви в процес виробничої діяльності, раціонально використовувати матеріальні, фінансові та людські ресурси. Важливим джерелом підвищення прибутку є раціональне використання його резервів шляхом підвищення товарообороту, зростання рівня доходу від реалізації товарів та удосконалення використання загалом.

В сучасних умовах, для забезпечення покращення фінансового стану, на підприємствах застосовується механізм впровадження фінансового контролінгу, який є пріоритетним в системі управління суб’єктами господарювання. Створення та основні напрями вдосконалення контролінгу пов’язані зі змінами у зовнішньому середовищі. Дуже важливим є правильно організувати фінансовий контролінг, щоб запобігти появі фінансових криз.

Зобов'язання розглядаються як джерела формування фінансових ресурсів для фінансування операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємств. Ринкові умови господарювання вимагають від підприємств оптимізації їхніх зобов'язань, оскільки наявність зобов'язань (боргів) впливає на фінансові результати діяльності підприємства та його капітал.

Одним із показників, що застосовуються для оцінювання ефективності використання позикового капіталу, є ефект фінансового важеля. За результатами розрахунків, ефект фінансового важеля, тобто приріст рентабельності власного капіталу у 2024 р. становить 16,88, що на 118,38 відсоткових пунктів більше 2022 р. і на 31,15 відсоткових пунктів більше порівняно з 2023 р. Рівень фінансового важеля показує, що на 1% приросту прибутку від господарської діяльності припадає 1,06 відсоткового пункту приросту рентабельності власного капіталу у 2022 р., 0,18 – у 2023 р., і 0,12 – у 2024 р.

Для того щоб відносини з кредиторами максимально відповідали цілям забезпечення фінансової стійкості підприємства, збільшенню прибутковості та конкурентоздатності, керівництву необхідно виробити чітку стратегічну лінію у відношенні характеру залучення і використання позикового капіталу.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра наведені теоретичні узагальнення та вирішення практичних завдань, які полягають у подальшому розвитку теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо діагностики та покращення фінансового стану підприємства АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат». Загальні висновки, одержані в результаті дослідження, зводяться до такого.

Дослідження сутності фінансового стану підприємства показало, що доцільно запропонувати більш точне, лаконічне і таке, що відбиває сутність фінансового стану підприємства, визначення: фінансовий стан підприємства – це економічна категорія, що визначає реальну (на фіксований момент часу) та потенційну фінансову спроможність підприємства забезпечити достатній рівень фінансування фінансово-господарської діяльності, певний рівень саморозвитку підприємства та спроможність погашення зобов’язань перед відповідними суб’єктами господарювання. Оцінка фінансового стану – невід'ємна частина економічного аналізу діяльності підприємства, без якого неможливе раціональне ведення господарства будь-якого суб'єкта господарювання. Враховуючи це, фінансовий стан – одна з найважливіших сторін господарської діяльності кожного підприємства.

Проведений аналіз результатів господарської діяльності АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022-2024 рр. дозволяє виділити наступне:

– у 2023 р. порівняно з 2022 р. зменшилась величина основних засобів на 4,89% , у 2024 р. порівняно з 2023 р. – на 5,97%;

– грошові кошти мають значне зменшення на 39,99% у 2023 р. порівняно з 2022 р. і на 98,82% у 2024 р. порівняно з 2023 р., що створює умови для зниження рівня платоспроможності підприємства;

– необоротні активи представлені насамперед основними засобами, вартість яких у 2023 р. порівняно з 2022 р. зменшилась на 4,89%, у 2024 р. порівняно з 2023 р. – на 5,97%;

– серед видів оборотних активів високий темп зниження має дебіторська заборгованість за авансами – 78,94% у 2024 р. порівняно з 2023 р.; найбільший темп зростання – дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – 106,81%;

– темп зниження виробничих запасів у 2023 р. порівняно з 2022 р. склав 11,81%, тобто перевищив темп зниження майна в цілому, що свідчить про певне зменшення частки виробничих запасів у майні підприємства. Така тенденція свідчить про зниження виробничого потенціалу підприємства;

– вартість майна дещо зменшилась – на 9,50% у 2023 р. порівняно з 2022 р., та на 0,67% у 2024 р. порівняно з 2023 р., що свідчить про зменшення майнового потенціалу підприємства;

– збільшилась залежність підприємства від довгострокових зобов'язань (на 30,12% у 2024 р. порівняно з 2023 р.), значно зросла залежність від поточних зобов'язань (на 21,66% у 2023 р. порівняно з 2022 р. і на 60,36% у 2024 р. порівняно з 2023 р. відповідно);

– серед джерел формування капіталу зміни кредиторської заборгованості такі: збільшення заборгованості за товари, роботи, послуги на 14,49% у 2024 р. порівняно з 2023 р., збільшення за розрахунки з бюджетом на 30,84%; зменшення на 72,62% розрахунки зі страхування; зменшення на 1,51% розрахунки за одержаними авансами; зменшення на 1,07% розрахунки з учасниками;

– немає рівноваги між сумами і динамікою дебіторської і кредиторської заборгованості. Так, зменшення дебіторської заборгованості у 2023 р. порівняно з 2022 р. становило 58,56%, у 2024 р. порівняно з 2023 р. – зростання на 75,33%; збільшення кредиторської заборгованості становило 41,85% і на 19,87% відповідно по роках. Отже, шляхи зміцнення майнового стану підприємства мають бути пов'язані насамперед з удосконаленням

управління дебіторською і кредиторською заборгованістю;

– дані свідчать про стрибкоподібні зміни показників чистого доходу від реалізації продукції (у 2023 р. порівняно з 2022 р. зменшення на 28,22%, у 2024 р. порівняно з 2023 р. – збільшення на 189,62%), собівартості реалізованої продукції (у 2023 р. порівняно з 2022 р. збільшення на 30,38%, у 2024 р. порівняно з 2023 р. збільшення на 73,99%), валового прибутку (у 2022 р. та 2024 р. відповідно показник склав 1746518 тис грн.; 2207325 тис. грн. У 2323 р. підприємство отримало валовий збиток у розмірі 3144569 тис. грн. внаслідок перевищення показника собівартості продукції над показником чистого доходу від реалізації продукції;

– фінансовий результат від операційної діяльності підприємства у 2022 р. – збиток у розмірі 528549 тис. грн., у 2023 р. – 8047097 тис. грн., що на 1422,59% більше попереднього року, у 2024 р. прибуток склав 3226183 тис. грн. Показник фінансових витрат за період, що аналізується, дещо зріс і становить у 2022 р. – 184607 тис. грн., у 2023 р. – 209139 тис. грн., у 2024 р. – 208090 тис. грн.;

– фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування у 2022 і 2023 рр. є збиток – 781394 тис. грн. і 8506397 тис. грн. відповідно. У 2024 р. прибуток становить 2961994 тис. грн.;

– чистий прибуток підприємство має у 2024 р. – 2425526 тис. грн. У 2022 р. збиток становить 641212 тис. грн., 2023 р. – 6973749 тис. грн., це відбулось внаслідок перевищення витрат над доходами підприємства;

– більшість показників ліквідності підприємства мають значення більше нормативного за весь період дослідження. Це означає, що підприємство має можливість розраховуватись за своїми поточними зобов’язаннями;

– значення коефіцієнта абсолютної ліквідності у 2022 р. становило 0,29, у 2024 р. зменшилось до 0,01. Це означає, що рівень покриття поточних зобов’язань високоліквідними оборотними активами у 2022 р. становив 29%, а у 2024 р. знизився до 1%. Порівняння цього показника з нормативним значенням свідчить про недостатню грошову платоспроможність підприємства;

– фактичні значення коефіцієнта швидкої ліквідності та коефіцієнта загальної ліквідності знизились, але відповідають нормативному значенню, що свідчить про достатній рівень, але негативну динаміку розрахункової та майнової платоспроможності підприємства. Так, станом на 2022 р. оборотні активи перевищували поточні зобов'язання лише у 6,29 рази, у 2023 р. – у 2,31 рази; у 2022 р. – у 2,28 рази;

– серед допоміжних відносних показників оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства, всі з показників відповідають нормативному значенню, але мають тенденцію до зниження, що підтверджує попередній висновок про недостатню забезпеченість підприємства грошовими коштами;

– коефіцієнт автономії має значення значно більше нормативного – 0,89 у 2022 р., 0,87 у 2023 р., 0,81 – 2024 р. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу значно менше нормативне значення – 0,11 у 2022 р., 0,13 у 2023 р., 0,19 – у 2024 р. Отримані значення показників автономії і концентрації залученого капіталу свідчать про те, що дане підприємство має невисоку залежність від зовнішніх джерел фінансування, тобто має можливість працювати на власному капіталі, майже не здійснює залучення позикового капіталу;

– коефіцієнт фінансового ризику означає, скільки позикових коштів припадає на одну гривню власних коштів, вкладених в активи підприємства. У 2022 р. на одну гривню власних коштів припадало 0,13 грн. позикових, у 2023 р. – 0,14 грн., у 2024 р. – 0,24 грн. Збільшення цього показника в динаміці свідчить про значне збільшення залежності підприємства від інвесторів і кредиторів;

– коефіцієнт фінансової стабільності, який показує співвідношення власних і залучених коштів і характеризує здатність підприємства залучати зовнішні джерела фінансування значно більший нормативного значення і свідчить про високу стабільність підприємства підприємства;

– коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами має позитивне значення у 2022-2024 рр. і свідчить про можливість

покриття оборотних активів власними джерелами підприємства;

– коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів свідчить про невисоку залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування і становить у 2022 р. 0,04, у 2023 р. – 0,03, у 2024 р. – 0,04, при нормативному значенні 0,4;

– коефіцієнт маневреності власного капіталу визначає частку власного капіталу, вкладену в оборотні активи і характеризує зниження ступеня мобільності власного капіталу підприємства у 2023-2024 рр.;

– підприємство АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» має негативну тенденцію до збільшення витратомісткості чистого доходу. Рівень операційних витрат на створення 1 грн. чистого доходу становить у 2022 р. 1,30 грн.; у 2023 р. – 2,37 грн.; у 2024 р. – 1,06 грн. В розрахунку на 1 грн. чистого доходу, у 2024 р. порівняно з попереднім роком, матеріальні витрати зменшились на 0,21 грн., витрати на оплату праці – на 0,10 грн. Суттєво змінилася структура витрат: значно зменшилась частка витрат на амортизацію – з 19,23% у 2022 р. до 8,49% у 2024 р., а частка матеріальних витрат збільшилась – з 25,38% у 2022 р. до 52,83% у 2024 р., частка витрат на оплату праці зменшилась з 8,46% у 2022 р. до 6,60% у 2024 р.;

– у 2024 р. підприємство має рентабельність за всіма показниками за виключенням показників рентабельності інвестиційної та фінансової діяльності. За 2022-2023 рр., оскільки у підприємства показник чистого прибутку мав від’ємне значення, підприємство мало збитковість. Слід відзначити, що показники збитковості підприємства у 2023 р. порівняно з 2022 р. мають тенденцію до збільшення. Можна стверджувати про наявність стійкої негативної тенденції до зниження показників рентабельності підприємства у 2022-2023 рр. і про значне покращення ситуації у 2024 р. – рентабельність продажу зросла з -6,93% у 2022 р. до 12,61% у 2024 р.; рентабельність активів підприємства – з -1,74% до 7,32% відповідно; рентабельність власного капіталу - з -1,96% у 2022 р. до 9,08% у 2024 р.; рентабельність операційної діяльності з -6,13% у 2022 р. до 15,65% у 2024 р.

Для підвищення доходу від операційної діяльності потрібно спиратися на комплексний техніко-економічний аналіз роботи підприємства: вивчення техніко-економічних показників роботи підприємства й організаційного рівня виробництва, використання виробничих потужностей і основних засобів, сировини і матеріалів, робочої сили, господарських зв'язків тощо.

Важливим джерелом підвищення прибутку є раціональне використання його резервів шляхом підвищення товарообороту, зростання рівня доходу від реалізації товарів та удосконалення використання загалом.

В сучасних умовах, для забезпечення покращення фінансового стану, на підприємствах застосовується механізм впровадження фінансового контролінгу, який є пріоритетним в системі управління суб'єктами господарювання. Створення та основні напрями вдосконалення контролінгу пов'язані зі змінами у зовнішньому середовищі. Дуже важливим є правильно організувати фінансовий контролінг, щоб запобігти появі фінансових криз.

Одним із показників, що застосовуються для оцінювання ефективності використання позикового капіталу, є ефект фінансового важеля. За результатами розрахунків, ефект фінансового важеля, тобто приріст рентабельності власного капіталу у 2024 р. становить 16,88, що на 118,38 відсоткових пунктів більше 2022 р. і на 31,15 відсоткових пунктів більше порівняно з 2023 р. Рівень фінансового важеля показує, що на 1% приросту прибутку від господарської діяльності припадає 1,06 відсоткового пункту приросту рентабельності власного капіталу у 2022 р., 0,18 – у 2023 р., і 0,12 – у 2024 р.

Для того щоб відносини з кредиторами максимально відповідали цілям забезпечення фінансової стійкості підприємства, збільшенню прибутковості та конкурентоздатності, керівництву необхідно виробити чітку стратегічну лінію у відношенні характеру залучення і використання позикового капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корбутяк А. Г., Бута М. М. Підходи до трактування поняття «фінансовий стан підприємства». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* 2017. Вип. 16. Ч.1. С. 149-153.

2. Крухмаль О. В., Коваленко В. В. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи : навч. посіб. Суми : УАБС НБУ, 2011. 198 с.

3. Дем'яненко М. Я. Фінансовий словник-довідник / М.Я. Дем'яненко, Ю.Я. Лузан та ін. за редакцією Дем'яненка М.Я. Київ : ІАЕУААН, 2005. 507 с.

4. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 566 с.

5. Коробов М. Я. Фінанси промислових підприємств : підруч. для студ. екон. вузів і факультетів. Київ : Либідь, 2010. 160 с.

6. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. / Г.В. Савицька. Київ : КНЕУ, 2010. 662 с.

7. Прокопенко І. Ф., Ганін В. І., Петряєва З. Ф. Курс економічного аналізу : підручник для студентів ВНЗ. Харків : Легас, 2004. 266 с.

8. Павловська О. В. Удосконалення методів аналізу фінансового стану підприємства. *Фінанси України*. 2021. №11. С.54-61.

9. Болюх М. А., Бурчевський В. З., Горбатюк М. І. Економічний аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2011. 540 с.

10. Крайник О. П., Клепкова З. В. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Львів: Інтелект, 2009. 84 с.

11. Бланк І. А. Управління фінансовими ресурсами підприємства : навч. посіб. Київ : Эльга, 2011. 574 с.

12. Чупіс Л. В. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства : наук.-метод. вид. Суми : Довкілля, 2001. 404 с.

13. Мельник Т. А., Заніздра В. С. Економічна сутність фінансового стану підприємства. *Наукові записки*. 2012. Вип.12. Ч.ІІ. С. 102-104.

14. Клімович І. М., Татієвська К. А. Деякі питання сутності та оцінки фінансового стану підприємства. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2018. №10. URL : www. economy.nayka.com.ua

15. Торшин Є. О. Економічний зміст фінансового стану підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* 2017. Вип. 26 (2). С. 8-13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_26%282%29__4

16. Kulish, H. P., Chepka, V.V., & Gavrilenko, J. O. Financial status of an enterprise: factors affecting it. *Economies' Horizons*, (1(19), 4-12. URL: https://doi.org/10.31499/2616-5236.1(19).2022.259393

17. Фінанси підприємств : навч. посіб. / за ред. Аніловської Г.Я., Висоцької І.Б. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 44 0 с.

18. Яцух О. О., Захарова Н. Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2018. № 3. Т. 29 (68). С. 173-180.

19. Пітінова А. О. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства: сутність і необхідність. *Економічні науки*. 2013. № 4. С. 379-389.

20. Нагорний П. Д., Базюк Д. С. Оцінка фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством. *Трансформаційна економіка.* 2023. № 1(01). DOI: https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-1-8

21. Базілінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 328 с.

22. Богацька Н. М., Галюк О. В. Фінансовий стан підприємства та шляхи його покращення в бізнес-процесах підприємства. *Молодий вчений*. 2013. №2. С. 12-15.

23. Сорока Й. Й. Зарубіжний досвід оцінювання фінансового стану підприємств у сучасних умовах господарювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. № 2. С. 363-367.

24. Петренко В. С., Квасова О. П. Оцінка та шляхи покращення фінансового стану підприємства. *Економічні науки*. 2015. № 8. С. 139-142.

25. Ладунка І. С., Кучеренко Є. А. Шляхи покращення фінансового стану підприємств в сучасних економічних умовах. *Економіка і суспільство*. 2016. № 5. С. 185-188.

26. Бойчик І. М. Економіка підприємства : підручник. Київ : Кондор, 2016. 378 с.

27. Насібова О. В., Івашкевич І. О. Теоретичні основи оцінки фінансового стану підприємства. *Інфраструктура ринку. Серія: Економіка та управління підприємствами.* 2019. Вип. 30. С. 185-190.

28. Денисенко М. П., Зазимко О. В. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємств. *Агросвіт*. 2015. № 10. С. 3-9.

29. Музиченко А. О., Романів Н. Л. Фінансовий стан підприємства: сутність та шляхи покращення. *Агросвіт*. 2014. № 4. С. 39-43.

30. Таратуєв Ю. О. Сутність та діагностика фінансового стану підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці.* 2021. Вип. № 2(82). С. 113-119.

31. Корнєва Н. О., Шаповалова І. О. Шляхи покращення фінансового стану підприємств. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Економічні науки*. 2013. Вип. 5.1. С. 55–60.

32. Носова Є. Система показників оцінки фінансового стану підприємств. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. *Економіка*. 2012. Вип. 138. С. 53-57.

33. Масюк Ю. В., Резниченко О. В. Теоретико-методичні підходи до оцінювання фінансового стану підприємств. *Приазовський економічний вісник.* 2019. Вип. 5 (16). С. 306-311.

34. Wurl H.J., Mayer J.H. Balanced Scorecard und industrielles Risikomanagement. Möglichkeiten zur Intergration. Klingebiel N. Performance Measurement & Balanced Scorecard. München, 2021. 411 p.

35. Обущак Т. А. Сутність фінансового стану підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2013. № 9. С. 92.

36. Мних Є. В., Барабаш Н. С. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : КНЕУ, 2014. 358 с.

37. Шеремет А. Д., Негашев Е. В. Методика финансового анализа деятельности коммерческих организаций ; 2-е изд., перераб. и доп. Харків : Основа, 2016. 208 с.

38. Офіційний сайт АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат». URL : https://www.ugok.com.ua/ua/about/history.php (дата звернення: 06.08.2025).

39. Школьник І. О. Фінансовий аналіз : навчальний посібник ; за ред. І. О. Школьник та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 368 с.

40. Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2005. 592 с.

41. Жигалкевич Ж. М., Кам'янська О. В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 214 с.

42. Ковальов А. І., Привалов В. П. Аналіз фінансового стану підприємства : навч. посібник. Київ : «Центр економіки і маркетингу», 2010. 188 с.

43. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 815 с.

44. Дропа Я. Б. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2023. 238 с.

45. Склабінська А. І., Дражниця С. А., Федорук Л. Д. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Львів : «Новий Світ-2000», 2013. 342 с.

46. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.

47. Василенко В. О. Менеджмент стійкого розвитку підприємства : монографія. Київ : Центр навчальної літератури, 2015. 648 с.

48. Фінанси підприємств: навчальний посібник / Ситник Н. С., Смолінська С. Д., Ясіновська І. Ф. ; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.

49. Дутчак І., Семчишин А. Теоретичне забезпечення аналізу фінансового стану промислових підприємств України. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 2. С. 208-215. DOI: https://doi.org/10.35774/econa2024.02.208

50. Мелень О.В. Актуальні питання прибутковості підприємства та шляхи її збільшення. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія «Технічний прогрес та ефективність виробництва».* Харків, 2015. №25. С. 123-126.

51. Лойко В.В. Шляхи збільшення обсягу прибутку та підвищення дієвості управління прибутком промислового підприємства в сучасних умовах господарювання. *Международный научный журнал*. 2015. № 7. С. 68-71.

52. Машлій Г. Фінансові результати діяльності підприємств в Україні: аналіз сучасного стану та напрями вдосконалення управління. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2015. Вип. 2 (13). С. 261-267.

53. Гаватюк Л.С., Перегіняк Н.М. Шляхи підвищення рівня прибутковості вітчизняних підприємств у сучасних умовах господарювання. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 9. С. 363-367.

54. Мірошниченко О.Ю. Механізм управління прибутком вітчизняних підприємств. *Бізнес-Інформ*. 2014. № 5. С. 280-285.

55. Панченкова Ю.В. Економічна суть доходів основної діяльності промислового підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.10. С. 239-248.

56. Alan C. Shapiro, Sheldon D. Balbirer. Modern corporate finance: A Multidisciplinary Approach to Value Creation, 2020 by Prentice-Hall, p.545.

57. Пігуль Н.Г. Управління прибутком підприємства. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України* : зб. наук. праць. Суми : Вид-во Укр. акад. банків. справи НБУ. 2010. № 28. С. 125-132.

58. Адонін С.В., Калашнікова Ю.М. Фінансовий контролінг у системі управління підприємством. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2022. №2. DOI: 10.32702/2307-2105-2022.2.97

59. Загорудько В. Л., Давиденко О. Р., Смаль О. В. Дослідження перспектив впровадження контролінгу на підприємствах України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Дніпро, 2016. № 5(05). С. 120-123.

60. Samans R., Nelson J. Sustainable Enterprise Value Creation: Implementing Stakeholder Capitalism through Full ESG Integration. Cham : Palgrave Macmillan, 2022. 289 p. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi67/0049631.pdf.

61. Гужавіна І. В., Сьомкіна Т. В., Згурська О. М. Фінансовий контролінг у системі управління торговельним підприємством. *Економіка та держава*. Київ, 2020. № 12. С. 11-14.

62. Цигилик І. І., Мозіль О. І., Кірдякіна Н. В. Контролінг в системі управління. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 3. С. 117–123.

63. Тєшева Л. В., Хохлов, М. П., Петрова, І. М. Роль фінансового планування у сучасних умовах господарювання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 23. С. 314-320.

64. Ткаченко В. В., Дзядик Х. В. Контролінг фінансового циклу в системі антикризового фінансового управління підприємством. *Modern Economics*. 2020. № 20. С. 296-301. URL: https://modecon.mnau.edu.ua/financial-cycle-controling-in-the/ (дата звернення 12.09.2025). DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V20(2020)-46.

65. Сабліна Н. В. Фінансовий контролінг : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 161 с.

66. Захарова Т. В., Фуштей Л. Л. Оцінка ефективності управління зобов'язаннями підприємств. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління.* 2020. Том 31 (70). № 3. С. 155-162.

67. Demjanyuk, I. & Vorobei, D. (2016). Capital as a basis of account for comprehensive potential enterprise: theoretical aspects. Agricultural and Resource

Economics: International Scientic E-Journal [Online],vol. 2, no. 3, pp. 75-87. Avail able at: http://are-journal.com (accessed 02.10.2025).

68. Chemchykalenko R.A., Maiboroda O.Y., Liutkina A.V. Evaluating the effectiveness of asset and liability management of the enterprises. *Economy and society*. 2017. Vol. 11. P. 91.

69. Череп А. В., Щебликіна І. О., Кущик А. П., Головін О. В. Особливості управління дебіторською і кредиторською заборгованістю підприємства. *Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки: збірник наукових праць*. 2024. №4. С. 95-103.

70. Юдіна С. В., Летучий В. В., Стіпанов А. О. Підходи до аналізу та оцінки позикових фінансових ресурсів підприємства. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління.* 2019. Т. 30 (69). № 5. С. 116-124.

ДОДАТОК А

Баланс (Звіт про фінансовий стан) АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» на «31» грудня 2022 р., тис. грн.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	111453	100036
первісна вартість	1001	159247	163344
накопичена амортизація	1002	47794	63308
Незавершені капітальні інвестиції	1005	3435550	2205671
Основні засоби	1010	13335226	12752623
первісна вартість	1011	16739938	18456862
знос	1012	3404712	5704239
Інвестиційна нерухомість	1015	--	--
Довгострокові біологічні активи	1020	--	--
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	--	--
інші фінансові інвестиції	1035	--	--
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	--	7901764
Відстрочені податкові активи	1045	--	462968
Інші необоротні активи	1090	--	--
Усього за розділом I	1095	16882229	23423062
II. Оборотні активи Запаси	1100	1031513	678184
Виробничі запаси	1101	456864	365205
Незавершене виробництво	1102	--	--
Готова продукція	1103	573734	312311
Товари	1104	915	668
Поточні біологічні активи	1110	--	--
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	17738601	9303740
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	205917	1077023
з бюджетом	1135	996837	282384
у тому числі з податку на прибуток	1136	189848	110744
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	9600	330048
Поточні фінансові інвестиції	1160	--	--
Гроші та їх еквіваленти	1165	607380	909433
Готівка	1166	--	7
Рахунки в банках	1167	607380	909426
Витрати майбутніх періодів	1170	181178	47621
Інші оборотні активи	1190	--	--
Усього за розділом II	1195	20771026	12628433
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	--	--
Баланс	1300	37653255	36051495

Продовження ДОДАТКУ А

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	437448	437448
Капітал у дооцінках	1405	2380118	2469361
Додатковий капітал	1410	--	--
Емісійний дохід	1411	--	--
Резервний капітал	1415	40626	40626
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	29800730	29719036
Неоплачений капітал	1425	--	--
Вилучений капітал	1430	--	--
Усього за розділом I	1495	32658922	32666471
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500	564786	--
Пенсійні зобов’язання		1551900	905612
Довгострокові кредити банків	1510	--	--
Інші довгострокові зобов'язання	1515	156	179
Довгострокові забезпечення	1520	44065	3575
Цільове фінансування	1525	--	17
Усього за розділом II	1595	2160907	909383
III. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	--	--
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	--	--
товари, роботи, послуги	1615	1056815	678476
розрахунками з бюджетом	1620	513348	908345
у тому числі з податку на прибуток	1621	--	--
розрахунками зі страхування	1625	17767	82739
розрахунками з оплати праці	1630	68151	29752
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	999	55
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1645	151950	143445
Поточні забезпечення	1660	133446	171244
Доходи майбутніх періодів	1665	--	--
Інші поточні зобов'язання	1690	890950	461585
Усього за розділом III	1695	2833426	2475641
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	--	--
Баланс	1900	37653255	36051495

ДОДАТОК Б

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2022 рік

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попередньо го року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	9252212	51603393
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(7505694)	(10216556)
Валовий: прибуток	2090	1746518	41386837
збиток	2095	(--)	(--)
Інші операційні доходи	2120	6350634	1127053
Адміністративні витрати	2130	(178763)	(312628)
Витрати на збут	2150	(1523995)	(4693643)
Інші операційні витрати	2180	(6922943)	(1691008)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	--	35816611
збиток	2195	(528549)	(--)
Дохід від участі в капіталі	2200	--	--
Інші фінансові доходи	2220	18748	81913
Інші доходи	2240	2097	7221
Фінансові витрати	2250	(184607)	(239896)
Втрати від участі в капіталі	2255	(--)	(--)
Інші витрати	2270	(89083)	(267844)
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	--	35398005
збиток	2295	(781394)	(--)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	140182	(6366512)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	--	--
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	--	29031493
збиток	2355	(641212)	(--)

Продовження ДОДАТКУ Б

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	43275	(12628)
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	--	--
Накопичені курсові різниці	2410	--	--
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	--	--
Інший сукупний дохід	2445	747917	656610
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	791192	643982
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	142431	115937
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	648761	528045
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	7549	29559538

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	3057475	5683180
Витрати на оплату праці	2505	1056168	1549729
Відрахування на соціальні заходи	2510	226145	331984
Амортизація	2515	2357994	2210601
Інші операційні витрати	2520	5455400	7120184
Разом	2550	12153182	16895678

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	1590736040	1590736040
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	1590736040	1590736040
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-0,40	18,25
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-0,40	18,25
Дивіденди на одну просту акцію	2650	--	--

ДОДАТОК В

Баланс (Звіт про фінансовий стан) АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» на «31» грудня 2023 р., тис. грн.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	100036	89751
первісна вартість	1001	163344	149734
накопичена амортизація	1002	63308	59983
Незавершені капітальні інвестиції	1005	2205671	1555511
Основні засоби	1010	12752623	12057624
первісна вартість	1011	18456862	19514850
знос	1012	5704239	7457226
Інвестиційна нерухомість	1015	--	--
Довгострокові біологічні активи	1020	--	--
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	--	--
інші фінансові інвестиції	1035	--	--
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	7901764	12642089
Відстрочені податкові активи	1045	462968	1999726
Інші необоротні активи	1090	--	--
Усього за розділом I	1095	23423062	28344701
II. Оборотні активи Запаси	1100	678184	764580
Виробничі запаси	1101	365205	359759
Незавершене виробництво	1102	--	--
Готова продукція	1103	312311	403799
Товари	1104	668	1022
Поточні біологічні активи	1110	--	--
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	9303740	535251
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	1077023	38101
з бюджетом	1135	282384	482483
у тому числі з податку на прибуток	1136	110744	110744
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	330048	358567
Поточні фінансові інвестиції	1160	--	--
Гроші та їх еквіваленти	1165	909433	802
Готівка	1166	7	--
Рахунки в банках	1167	909426	802
Витрати майбутніх періодів	1170	47621	123804
Інші оборотні активи	1190	--	--
Усього за розділом II	1195	12628433	2303588
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	--	--
Баланс	1300	36051495	30648289

Продовження ДОДАТКУ В

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	437448	437448
Капітал у дооцінках	1405	2469361	2046394
Додатковий капітал	1410	--	--
Емісійний дохід	1411	--	--
Резервний капітал	1415	40626	40626
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	29719036	23149248
Неоплачений капітал	1425	--	--
Вилучений капітал	1430	--	--
Усього за розділом I	1495	32666471	25673716
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500	--	--
Пенсійні зобов’язання		905612	981498
Довгострокові кредити банків	1510	--	--
Інші довгострокові зобов'язання	1515	179	206
Довгострокові забезпечення	1520	3575	9259
Цільове фінансування	1525	17	--
Усього за розділом II	1595	909383	990963
III. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	--	--
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	--	--
товари, роботи, послуги	1615	678476	1572745
розрахунками з бюджетом	1620	908345	1558386
у тому числі з податку на прибуток	1621	--	--
розрахунками зі страхування	1625	82739	13506
розрахунками з оплати праці	1630	29752	49533
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	55	1008
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1645	143445	142002
Поточні забезпечення	1660	171244	167494
Доходи майбутніх періодів	1665	--	--
Інші поточні зобов'язання	1690	461585	478936
Усього за розділом III	1695	2475641	3983610
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	--	--
Баланс	1900	36051495	30648289

ДОДАТОК Г

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2023 рік

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попередньо го року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	6640997	9252212
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	9785566	(7505694)
Валовий: прибуток	2090	--	1746518
збиток	2095	3144569	(--)
Інші операційні доходи	2120	980584	6350634
Адміністративні витрати	2130	205320	(178763)
Витрати на збут	2150	1265690	(1523995)
Інші операційні витрати	2180	4412102	(6922943)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	--	--
збиток	2195	8047097	(528549)
Дохід від участі в капіталі	2200	--	--
Інші фінансові доходи	2220	28376	18748
Інші доходи	2240	3111	2097
Фінансові витрати	2250	209139	(184607)
Втрати від участі в капіталі	2255	--	(--)
Інші витрати	2270	281648	(89083)
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290		--
збиток	2295	8506397	(781394)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	1532648	140182
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	--	--
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	--	--
збиток	2355	6973749	(641212)

Продовження ДОДАТКУ Г

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-20563	43275
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	--	--
Накопичені курсові різниці	2410	--	--
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	--	--
Інший сукупний дохід	2445	-2552	747917
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-23115	791192
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-4109	142431
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-19006	648761
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-6992755	7549

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	5136808	3057475
Витрати на оплату праці	2505	1123674	1056168
Відрахування на соціальні заходи	2510	235793	226145
Амортизація	2515	2064454	2357994
Інші операційні витрати	2520	7188684	5455400
Разом	2550	15749413	12153182

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	1590736040	1590736040
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	1590736040	1590736040
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-4,38	-0,40
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-4,38	-0,40
Дивіденди на одну просту акцію	2650	--	--

ДОДАТОК Д

Баланс (Звіт про фінансовий стан) АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» на «31» грудня 2024 р., тис. грн.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	89751	82246
первісна вартість	1001	149734	152557
накопичена амортизація	1002	59983	70311
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1555511	1396379
Основні засоби	1010	12057624	11270931
первісна вартість	1011	19514850	20317487
знос	1012	7457226	9046556
Інвестиційна нерухомість	1015	--	--
Довгострокові біологічні активи	1020	--	--
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	--	--
інші фінансові інвестиції	1035	--	--
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	12642089	--
Відстрочені податкові активи	1045	1999726	1539888
Інші необоротні активи	1090	--	--
Усього за розділом I	1095	28344701	14289444
II. Оборотні активи Запаси	1100	764580	688353
Виробничі запаси	1101	359759	420826
Незавершене виробництво	1102	--	--
Готова продукція	1103	403799	266801
Товари	1104	1022	726
Поточні біологічні активи	1110	--	--
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	535251	19812535
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	38101	196693
з бюджетом	1135	482483	329067
у тому числі з податку на прибуток	1136	110744	110744
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	358567	1098
Поточні фінансові інвестиції	1160	--	--
Гроші та їх еквіваленти	1165	802	9985
Готівка	1166	--	--
Рахунки в банках	1167	802	9985
Витрати майбутніх періодів	1170	123804	278826
Інші оборотні активи	1190	--	--
Усього за розділом II	1195	2303588	21316557
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	--	--
Баланс	1300	30648289	35606001

Продовження ДОДАТКУ Д

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	437448	437448
Капітал у дооцінках	1405	2046394	1389259
Додатковий капітал	1410	--	--
Емісійний дохід	1411	--	--
Резервний капітал	1415	40626	40626
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	23149248	25882817
Неоплачений капітал	1425	--	--
Вилучений капітал	1430	--	--
Усього за розділом I	1495	25673716	27750150
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов'язання	1500	--	--
Пенсійні зобов’язання		981498	1443333
Довгострокові кредити банків	1510	--	--
Інші довгострокові зобов'язання	1515	206	237
Довгострокові забезпечення	1520	9259	38115
Цільове фінансування	1525	--	--
Усього за розділом II	1595	990963	1481685
III. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	--	--
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	--	--
товари, роботи, послуги	1615	1572745	1004684
розрахунками з бюджетом	1620	1558386	1669202
у тому числі з податку на прибуток	1621	--	--
розрахунками зі страхування	1625	13506	12845
розрахунками з оплати праці	1630	49533	44869
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	1008	37
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1645	142002	140398
Поточні забезпечення	1660	167494	220307
Доходи майбутніх періодів	1665	--	--
Інші поточні зобов'язання	1690	478936	3281824
Усього за розділом III	1695	3983610	6374166
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	--	--
Баланс	1900	30648289	35606001

ДОДАТОК Е

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за 2024 рік

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попередньо го року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	19233528	6640997
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	17026203	9785566
Валовий: прибуток	2090	2207325	--
збиток	2095	--	3144569
Інші операційні доходи	2120	4898112	980584
Адміністративні витрати	2130	218238	205320
Витрати на збут	2150	3106063	1265690
Інші операційні витрати	2180	554953	4412102
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	3226183	--
збиток	2195	--	8047097
Дохід від участі в капіталі	2200	--	--
Інші фінансові доходи	2220	192	28376
Інші доходи	2240	32737	3111
Фінансові витрати	2250	208090	209139
Втрати від участі в капіталі	2255	--	--
Інші витрати	2270	89028	281648
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	2961994	
збиток	2295	--	8506397
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-536468	1532648
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	--	--
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	2425526	--
збиток	2355	--	6973749

Продовження ДОДАТКУ Е

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-26912	-20563
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	--	--
Накопичені курсові різниці	2410	--	--
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	--	--
Інший сукупний дохід	2445	-398810	-2552
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-425722	-23115
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-76630	-4109
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-349092	-19006
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	2076434	-6992755

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	10801270	5136808
Витрати на оплату праці	2505	1428942	1123674
Відрахування на соціальні заходи	2510	306233	235793
Амортизація	2515	1841875	2064454
Інші операційні витрати	2520	6238951	7188684
Разом	2550	20617271	15749413

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	1590736040	1590736040
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	1590736040	1590736040
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	1,52	-4,38
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	1,52	-4,38
Дивіденди на одну просту акцію	2650	--	--

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Козирєв Павло Павлович, студент 2 курсу, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», освітньої програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти kozirpas@gmail.com, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Діагностика фінансового стану АТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» та механізми його покращення в умовах нестабільності» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлен;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ П.П. Козирєв